

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Forum Competens Quæstionibus ex Universo Jure
selectis, atque ad praxin utilissimis illustratum, Seu
Tractatus Canonico-Civilis**

Friderich, Melchior

Ingolstadium, 1709

Pars III. De Foro Ordinario Singulari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61662)

P A R S III.

De Foro Ordinario Singulari.

CAPUT I.

De Foro Competente Clericorum.

§. I.

An Clerici sint exempti à Jurisdictione Seculari.

SUMMARIUM.

- 221. Ordo doctrinæ proponitur.
- 222. Et contrà sentientium opinio.
- 223. Eorum argumenta ex S. Scriptura.
- 224. Et SS. Canonibus diluuntur.
- 225. Statuitur Catholica doctrina, Clericorum personas à Seculari Jurisdictione esse exemptas.
- 226. Respondetur ad Leges oppositas Justiniani Imper.
- 227. Nonnullæ inde sequelæ deducuntur.

221. Ordinem secutus, quem mihi supra n. 9. proposui, de Foro Singulari, quod quidam *Privilegiatum* dicunt, hinc agam. Et licet non tantum quædam personæ, sed etiam causæ à Foro communi lege, vel humanâ, vel Divinâ, aut potius ipsâ suâ naturâ exemptæ sint, ita ut non cujusvis Judicis jurisdictioni, in cuius territorio existunt, sint subjectæ: separandas tamen hinc duxi, acturus modò de Personis, ac postea P. V. de Causis. Initium facio à Personarum Ecclesiasticarum exemptione & immunitate personali, vi cuius in criminalibus & ratione delictorum, ac etiam in civilibus, saltem si actione personali conveniuntur, respondere coram Magistratu politico non tenentur: neque enim huc pertinet illa Immunitas altera, quæ, quòd rebus Ecclesiasti-

cis competit, *Realis* dicitur; uti nec illa, quæ *Localis* appellatur, quòd sacris Deoque dicatis locis debetur.

222. Clericos olim sub Imperatoribus Ethnicis Magistratu laico subjectos fuisse, quidam etiam Catholici DD. tradidere. Etiam sub Imperatoribus Christianis ipsos quoque SS. Pontifices quondam jurisdictioni secularium Principum fuisse subditos, asserunt præter alios heterodoxos DD. Matth. Stephani *L. 3. de Jurisd. p. 1. c. 3. n. 96.* Thom. Michaël *de Jurisd. thes. 10.* Carpz. *pract. crim. p. 3. q. 110. n. 83.* ubi magno hiatu & pari audacia ac temeritate asserit, Clericorum exemptionem esse contrariam Juri Divino, non solum Ecclesiam antiquam (quam quia abiecit, contemnendam putat) sed etiam Christianos Imperatores, qui hanc immunitatem suis legibus stabilierunt, violati Juris Divini reos agens. Etiamnum subjectos esse ait Wissenbach *ad Pandect. Lib. 2. disp. 6. n. 38.* secutus Petrum Vermilium, postea dictum Martyrem, celebrem olim Florentiæ concionatorem, & demum celebrem apostatam ac Calvinistam. His initio seculi XII. præiverat hæresiarcha Marsilius de Padua, negans inter alia, Pontificem esse Christi Vicarium, & subjectum Imperatori asserens.

223. Argumenta pro hoc errore, uti pro cæteris, Martyr, & affectæ depromunt ex SS. Literis. *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit. Rom. 13. v. 1.* *Admone illos principibus & potestatibus subditos esse. Tit. 3. v. 1.* ergo, inferunt, Clerici secularibus judicijs sunt subjecti. Verum mala est hæc illatio, nec regulis ullis aut Dialecticæ aut Juris conforme, ex universali asserto de subjectione ad aliquam potestatem inferre subjectionem ad potestatem certam: hac enim ratione ex eo, quòd Europæi subjecti esse debemus potestati altiori, sequeretur nos esse subjectos Principibus Asiæ v. g. aut Africae. Ut ergo ex illis aliisque Scripturæ Sacræ textibus deduceretur ea sequela, probandum prius foret, laicos esse Clericorum Superiores & Judices competentes: de his enim solis Deus ibi loquitur, non de quocun-

que

que Magistratu. Aequè ineptè Carpz. *l.c.* adducit *c. 20. Matth.*
c. 10. Marc. c. 22. Luca, ubi dicitur, quòd *Principes gentium do-*
minantur eorum; & qui majores sunt, potestatem exercent in
eos &c. Multo verò ineptissimè Wissenbach. *l.c.* illud *1. Petr.*
3. v. 1. mulieres subditæ sint viris suis. Melius ex eo, quòd
 Principes suis subditis, viri suis uxoribus dominantur, conclusif-
 sent, se esse subditos SS. Pontificis: foret enim saltem consequens
 verum, etsi mala, æquè ac illa ipforum, consequentia. Nimirum
 illis effatis sacris solùm dicitur, subditos Superioribus obedi-
 entiam debere; non verò, quibus Magistratibus vel Laici vel Cle-
 ricis subsint. Addunt Stephani *l.c. n. 97.* ac alij præjudicium, ut
 ajunt, Henrici IV. Imp. Pontificatum Benedicto X. abrogantis &
 Nicolaum II. substituētis: sed si ea, quæ injuriâ & violentiâ acta
 sunt, in exemplum adducuntur, adduci præter complura alia po-
 terat etiam factum Neronis utriusque Apostolorum Principi Cla-
 ves cum vita extorquentis, & generosâ inde consequentiâ inferri,
 quòd Reges & Pontifices sint subditi parricidarum, à quibus corona
 & vitâ privantur. Denique factum D. Pauli producunt coram
 Judææ Præside respondentis & ad Cæsarem appellantis: ergò, in-
 quiunt, eos agnovit suos Magistratus. Sed Paulus ad Præsidem
 illum vi adductus fuit, & ad Petrum Christi Vicarium remitti
 frustra ab Ethnicis & Judæis postulasset. Cæsarem appellavit, id
 est, ut Syrus vertit, protectionem Cæsaris invocavit: & ad Judi-
 cem laicum contra laicos vim facientes, uti fecerant Paulo Festus
 Præses & Judæi, provocari posse à Clericis, quin illum agnoscant
 competentem suum Judicem, notius est, quàm ut declarari de-
 beat. *224.* Sed & SS. Canones afferunt, quibus, ut ait Carpz. *l.c.*
 ad oculum demonstratur, & ipsos Pontifices seculari jurisdictioni
 sese subjectos agnovisse. Verum qui æquis illos oculis legerit,
 nullam ibi probationem, multò minùs demonstrationem ad o-
 culum videbit. Scripsit Pontifex Imperatori, ut refertur *Can.*
41. 2. q. 7. Nos, si incompetentèr aliquid egimus, & in subditis
justæ

justa legis tramitem non conservavimus, vestro ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio. Sed hinc nihil aliud dicit Pontifex, quàm se ita confidere suæ innocentiae, conscientiaeque rectè factorum, ut nullius hominis iudicium formidet, seque paratum esse emendare, quidquid à se peccatum esse quisquam ostenderit. Quod saepe & alij Principes ac Magistratus erga suos subditos profitentur, quin in ipsis aliquam jurisdictionem agnoscant. Sic D. Petrus, dum *epist. 1. c. 3. v. 15.* paratos nos esse jubet semper ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de ea, quæ in nobis est, spe, non nos subicit jurisdictioni omnium eorum, qui rationem fidei nostræ speique à nobis exposcunt. *Can. 10. 11. § 13. dist. 10.* quos pariter adducunt Stephani & Carpz. *ll. cc.* nihil profus habetur, quod ad præsentem quaestionem faciat, ut mirum sit, viros doctos & veritatis amantes in animum induxisse eos adducere. Sed *Can. 7. § 8. 23. q. 8.* Imperatori rationem reddit Pontifex, quod arma suscepisset pro defendenda Roma, inquit Stephani *l. c.* Verùm quis Laicus vel Clericus, dum alteri dicit, se nihil contra ejus jus fecisse, eum Superiorem agnoscit? Hoc autem dicit Pontifex Imperatori *cit. can. 8. scire vos oportet*, inquiens, *quod nunquam ab aliquibus nostros homines sinimus opprimi*, suos homines & subditos asserens Cives Romanos. Æquè parùm ad rem facit *Can. 9. cit. dist. 10.* ibi enim solum dicit Pontifex, se capitula & leges Imperiales conservaturum, seu non permitturum, ut violentur: hoc autem etiamnum profitentur & faciunt SS. Pontifices, absque eo, ut se subiectos profiteantur laicis.

225. Igitur omisissis heterodoxorum cavillis, asserendum est, esse Catholicum dogma & quod absque errore in fide negari non possit, Clericorum personas à jurisdictione seculari exemptas esse. Id enim traditur plurimis Canonibus, quos collegit Oliva *p. 1. Fori Eccl. q. 9. n. 1.* Em. Gonzalez *in c. 8. de Judic. n. 2.* Anton. Augustin. *in Epitom. Jur. Can. l. 30. tit. 5.* Coccius *tom. 2. thesaur. l. 8. art. 8.* Gretser. *de immun. Eccles. l. 2. per tot. ac passim alij.* Et sequitur

que servandam hanc immunitatem docuerunt non solum Trid. *sess.* 25. c. 20. *de Refor.* sed & alia plurima Concilia tam Generalia quam Provincialia ferè ab initio Ecclesiæ, ut demonstrat Suar. *in defens. Fid. lib. 4. c. 3. à n. 20.* Ex quibus, ut idem ait *n. 24.* evidenter concluditur, datum esse in Ecclesia Christi privilegium exemptionis à potestate seculari, cum impossibile sit, tot Pontifices sanctos & sapientes, quorum multi etiam Martyres fuerunt, & tot Concilia Ecclesiam in hoc decepisse. Imò, ut idem loquitur, de fide certum esse debet, institutionem & observationem hujus privilegij honestam & sanctam fuisse & esse, nec à Clericis illud contra Imperatores & Reges (ut calumniantur hæretici) per tyrannidem vel injuriam fuisse usurpatum. Nam de fide est, Ecclesiam non posse errare in præceptis morum, quæ universali auctoritate Pontificum & Conciliorum Generalium observari præcipiuntur. Et in Ecclesia per plurimas leges Canonicas & universales approbatur hæc exemptio Clericorum, & observari præcipitur, ac novissimè innovatur & confirmatur à Trident. *l. c.* ergò de fide certum est, tam hoc Concilium quam priora, & SS. Pontifices in hoc non errasse. Ergo pariter de fide certum est, hoc privilegium fuisse indultum convenienter & validè, ac proinde esse observandum.

226. Neque obstant, quæ huic privilegio contraria habentur *L. 25. princ. L. 33. § 37. §. fin. C. de Episc. & Cler. & Novell. 83.* Nam hæc similisque immunitati Ecclesiasticæ contrariæ leges nunquam valuerunt, cum Justinianus in præjudicium libertatis Ecclesiasticæ nihil statuere potuerit, nec Canones Ecclesiæ abrogare, nec privilegium semel à Constantino *L. 7. tit. 2. lib. 16. Cod. Theod.* legitimè concessum, ab Impp. Theodof. & Valent. *L. 46. § 47. cit. tit. 2.* confirmatum, & ab Ecclesia acceptatum, revocare, *quia fas non est, ut dicitur cit. L. 47. ut divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.* Quin si valissent leges istæ Justinianæ, abrogatæ rursus fuissent, tum per *c. 4. 8. § 10. de Judic.* tum per *Auth. Statuimus. C. de Episc. & Cleric.*

ric. & Auth. Cassa C. de SS. Eccl. quarum primâ Fridericus II. Imp. statuit, ut nullus Ecclesiasticam personam in criminali questione vel civili trahere ad iudicium seculare presumat; alterâ cassâ & irrita decernit omnia Statuta & consuetudines, contra libertatem Ecclesia ejusque personas, inductas aduersus canonicas & imperiales sanctiones. Pariter non obstat Concil. Matiscon. l. c. 7. & can. 6. Concilij Paris. V. nam propter iniquitatem illorum temporum Episcopi in ea Galliarum parte permittebant laico iudici cognitionem nonnullorum criminum, furti nimirum, homicidij, & maleficij à Clericis commissorum, uti observant Suar. cit. l. 4. c. 15. n. 8. Lotharius de re benefic. l. 3. q. 33. Emm. Gonzal. l. c. n. 12.

227. Ex dictis consequens est I. quòd processus factus à Iudice Laico contra Clericum, quamvis ignorante esse Clericum, sit nullus: quia ubi deficit iurisdictio, acta sunt nulla. C. ad nostram 3. de Consuetud. l. 1. C. si à non compet. Judic. C. Ex literis §. fin. de offic. & potest. Jud. Deleg. C. at si Clerici de Judicijs. Consequens est II. quòd si Iudex secularis capiat Clericum propter delictum, teneatur illum remittere absque ulla causæ cognitione ad Iudicem Ecclesiasticum, si constet esse Clericum gaudentem fori privilegio. Quid verò agendum sit, si de Clericatu, aut amisso ejus privilegio dubitatur, dicitur infra p. 5. c. 1. §. 2. Consequens est III. quòd peccet graviter tam Iudex, qui attentat iurisditionem in Clericum, quàm ille, qui Clericum ad Iudicem secularem citari curat; quàm ipse denique Clericus, qui coram illo respondet: nisi sit in Minoribus Ordinibus & Clericatum deserere velit. D. Antonin. 3. p. tit. 9. c. 2. §. 3. Silvester in Summa V. Iudex l. q. 2. dict. 3. Thom. Sanchez in Opusc. Moral. lib. 6. c. 1. dub. 1. n. 14. De Iudice, & Adversario Clerici eum ad tribunal seculare trahente, patet cum ex can. Clericum cuiuslibet 3. can. Clericum nullus 17. & can. nullus 33. II. q. 1. tum ex eo, quòd in re gravi violant immunitatem & libertatem Ecclesiasticam. De Clerico se iudicandumistente constat ex cit. can. Clericum nullus, ubi Clericis præcipitur, ut

ut coram Judice seculari non respondeant. Consequens est IV. quòd omnes tres sint puniendi. Et Judex quidem privandus est officio judicandi: is verò, qui provocat ad judiciumulare, causâ cadat, ac excommunicetur: ac Clericus comparens loco seu dignitate cadat, vel si malit, causâ cadat, quam evicit. *can. inolita* 42. & *can. placuit* 43. 11. q. 1. *C. si diligenti* 12. *de Foro Comp.* Silvest. l. c. Sanchez l. c. n. 13. cum Hostiensi ac alijs.

§. II.

An Privilegium Fori Clericale sit Juris solùm Humani, & consuetudine, vel statutis Principum tolli possit.

SUMMARIUM.

- 228. Proponitur doctrina affirmantium, privilegium Fori Clericale esse Juris Divini.
- 229. Explicatur & approbatur.
- 230. Affertur ejusdem ratio.
- 231. Exemptio Clericorum à jurisdictione seculari tolli nec consuetudine.
- 232. Nec præscriptione.
- 233. Nec statutis potest.

228. Tria circa privilegium Fori Clericis competens in controversiam duci video. Primò enim dubitatur, sitne hæc exemptio Juris etiam Divini, an solùm humani. Illud asserunt propè innumeri quà Theologi & Canonistæ quà Legistæ, quos congerunt Delbene *de Immun. Eccles. p. 1. c. 1. dub. 2. sect. 1. n. 25.* & Emm. Gonzalez l. c. n. 10. quos quia secutus est Anton. Faber, ridiculus & ineptissimus Theologaster est Bachovio *disp. 1. de action. thes. 28.* ubi addit, quòd is talem se etiam in primordio sui Codicis egregiè ostenderit. Verùm quòd ita loquitur vir aliàs passim in eodem Fabro, uti & Hunnio, lacerando metas decori & æqui longè egressus, mirum non est. Interim, quæ

Z

Faber

Faber libro primo sui Codicis contra Lutheri & Calvini dogmata profert, solidissima sunt, solaque sufficerent ad convincendos illorum asseclas, nisi odio in Ecclesiam Catholicam excæcatimilent in solis terrenis sapere. Illis certè, quæ ibidem disputat Faber, nunquam nisi per convitia & calumnias respondebunt. Posterius, nimirum exemptionem Clericorum esse Juris solum Humani, tuetur Covarr. *pract. c. 31. n. 2.* cum Alciato, Valasco, Cevallos, ac alijs, quos referunt Gonzal. *l. c. n. 11.* Cenedo *in decret. collect. 37. n. 1.* & Suarez *cit. L. 4. c. 8. n. 1.* Ubi tamen notandum duxi, ab hisce posterioris opinionis auctoribus ferè confundi Clericorum privilegium Personale cum Reali, & exemptione à tributis ac vectigalibus: quæ tamen distinguenda fuerant, cum natura suâ, ut notum est, sint multum diversa.

229. Pro prima sententia varia argumenta afferuntur, cum ex SS. Literis, ut videre est apud Delbene *l. c. à n. 7.* & Suar. *L. 4. defens. Fidei c. 8.* tum ex Canonibus Conciliorum & decretis Pontificum. Potissima sunt, quia *C. quanquam 4. de Censib. in 6.* dicitur, quòd *Ecclesie, Ecclesiasticæ personæ, ac res ipsarum, non solum Jure humano, quin imò & Divino, à secularium personarum exactionibus sint immunes.* Eadem habentur in Concilio Lateran. sub Innoc. III. *c. 46.* & in altero Lateranensi sub Leone X. celebrato *sess. 9. in Bulla Reformationis*, ubi inquit: *cum à Jure tam Divino, quàm humano laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit.* Trident. *sess. 25. c. 20. de Reform.* dicit, *Ecclesie & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione & Canonicis sanctionibus constitutam esse.* Frisingense anno 1440. *can. 3. privilegium*, inquit, *Fori Ecclesie est immediate à Jure Divino.* Coloniese *p. 1. c. 20. Immunitas*, ait, *Ecclesie vetustissima res est, Jure pariter Divino & humano introducta.* Rationem dant Gregorius VII. *Can. 9. dist. 96.* & *ibid. Can. 10.* Gelasius Papa. Unde resolutio certa est & indubitata, ut ait Suar. *cit. L. 4. c. 9. n. 1.* Clericos esse exemptos à potestate civili Jure Divino pariter & humano, ac necesse est, ut omnes auctores pro

pro utraque opinione allegati in hac generali resolutione consentiant. Solum igitur dubium inter ipsos esse potest, quomodo Jus Divinum hic sit accipiendum. Certum in primis est, per Jus Divinum hic non intelligi Jus duntaxat Canonicum, ut manifestum est, cum ex Trident. *l. c.* ubi Jus Divinum distinguit à Canonicis Sanctionibus, quæ nihil utique aliud sunt, quàm Jus Canonicum: tum ex reliquis Juribus allegatis, ubi pariter distinguitur Jus Divinum ab humano, ac per consequens ab Ecclesiastico, cum istud reipsa humanum sit, utpote quod ab hominibus statuitur & mutatur. Deinde quando hæc immunitas dicitur esse Juris Divini, triplex sensus esse potest. Primus, quod sit immediatè statuta à Deo, & Clericis concessa independenter ab omni Ecclesiæ dispositione, eo ferè modo, quo à Deo instituta sunt Sacramenta, eorumque forma ac materia, aut Lex statuta de sumenda SS. Eucharistia, suscipiendo Baptismo, facienda peccatorum confessione &c. Hac ratione certum est, & fatendum omnibus, immunitatem illam non esse Juris Divini. Alter sensus est, quod potestas illam communicandi Clericis sit immediatè à Christo concessa SS. Pontifici, ac etiam præceptum eidem impositum eam communicandi: quo sensu erit hoc privilegium mediatè quidem à Christo respectu Clericorum SS. Pontifice inferiorum, immediatè verò solum ab Ecclesia. Tertius est, quod privilegium exemptionis immediatè sit à Deo, & ab ipso non solum promissum ac præceptum, sed etiam datum & actu concessum Clericis, cum potestate tamen Ecclesiæ facta illud declarandi, & ubi expedierit, moderandi. Alterutro ex his duobus modis immunitatem hanc esse Juris Divini necessariò dicendum est: quia aliàs nullo modo verum esset, quod constanter affirmant Concilia & Pontifices, eam esse Juris Divini. Neque enim valet, quod aliqui dicunt, Clericos exemptos quidem esse Jure Divino quoad causas spirituales, non tamen quoad temporales. Nam citati textus non loquuntur de causis, & rebus, sed de personis, & de his speciale quid declarant, quod non com-

petit laicis: nihil autem singulare haberent præ laicis, si solum ratione causarum essent exempti, cum etiam laici quoad causas spirituales laicæ potestati non sint subiecti. Neque distinguunt inter causas profanas & sacras, sed absolute pronuntiant, ipsos esse Jure Divino à potestate laica exemptos. Et quia Constitutiones tam sacre quam profane in sensu proprio explicandæ sunt, quando subiecta materia id patitur, uti patitur hic, idcirco posterior explicandi ratio præferenda est: non enim proprie dicitur esse de Jure Divino, quod immediate ab Ecclesia statuitur, tametsi ex potestate vel præcepto Dei originem ducat: sicut potestas regia non dicitur proprie Juris Divini; quia collata est ab hominibus, tametsi à naturali lege ac potestate Divina sumat originem, ut discurrit Suar. *l. c. c. 9. n. 19.* Ubi plures alias rationes pro hac ultima explicatione affert, & more suo doctissime de hac immunitate agit *cit. L. 4. à c. 1. usque ad 17.*

230. Ratio intrinseca, cur cum Concilijs & Pontificibus asseram, hanc immunitatem Clericorum personalem alterutro ex dictis modis esse Juris Divini, hæc est: quia, ut per se patet, Clericalis Status est altioris ordinis, ac gradus, quam laicorum, suntque Sacerdotes, etiam non Episcopi, Fidelium Patres ac Magistri. Unde, ut dicitur *cit. Can. 9. § 10. dist. 96.* sicut filius patrem, discipulus Magistrum suæ potestati subijcere non potest, ita nec laici illos, à quibus credunt non solum in terra, sed etiam in cælis se ligari posse & solvi. Neque fas est, ut Divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio, ut loquuntur *Imp. n. 226. relati.* Hinc etiam si diceremus, immunitatem hanc non esse concessam Clericis immediate à Deo, suppositâ tamen Divinâ institutione Ordinis Clericalis, ex principijs naturalibus, ut ait Suar. *cit. c. 9. n. 4.* deducitur per illationem vel evidentem vel moraliter necessariam, quod supremus Ecclesiæ Prælati obligetur illam communicare inferioribus Clericis & Ecclesiæ ministris, & sub certa lege & modo eam constituere. Cum enim sine hac immunitate non possit decencia & dignitas Clericalis Status conservari,

servari, necesse est, ut Christus illi, cui hujus Status curam commisit, præceperit, sive explicitè, sive implicitè & per ipsam ejusdem curæ & muneris commissionem, ut Clerum à seculari potestate exemptum haberet vel conservaret.

231. Alterum, quod moveri hîc solet, dubium est, an privilegium fori Clericis competens tolli consuetudine possit. Tolli posse existimant Covarr. *practic. c. 31. n. 5.* aliique nonnulli, quos refert Delbene *p. 1. de immun. Eccles. c. 1. dub. 15. sect. 1. n. 14.* non tamen universim, sed quoad aliquos solum particulares casus. Ita pariter docent Cevall. & Sesse apud Oliva *p. 1. Fori Eccles. q. 12. n. 5.* sed solum in materia extrajudiciali, quando ob violentiam recurritur ad regia Tribunalia. Verùm communissima DD. etiam eorum, qui negant hoc fori privilegium esse Juris Divini, negat hanc vim consuetudini etiam immemoriali. Ratio patet: quia privilegium hoc est Juris Divini uno saltem ex duobus modis, quos paulò antè *n. 229.* explicavi, & ob rationem, quam dedi *n. 230.* Atqui notum est, Juri Divino nullam consuetudinem prævalere posse. Quin etiam transmissio, hanc immunitatem esse solum Juris humani, constat, nullâ consuetudine, cui deest consensus legalis, & quam Jura reprobant ac damnant ut irrationabilem, legem abrogari posse. At consuetudo derogans huic immunitati Clericorum est destituta consensu legali, & reprobatur à Jure cùm *C. Clerici 8. C. qualiter. 17. de Judic. C. ad nostram, & C. cùm inter de Consuetud. C. noverit de Sent. excommun. & sess. 10. Concil. Lateran. sub Leone X. tum cit. Auth. Cassa C. de SS. Eccles.* tum denique damnatur, & quidem singulis annis coram Principum Oratoribus, in Bulla Coenæ Domini, ac Bullâ Urbani VIII. *Romanus Pontifex editâ 5. Junij anno 1641.* Et licet *cit. C. Clerici* sermo solum sit de privilegio fori in criminalibus, nihilominus ab omnibus, ut ait Suar. *cit. L. 4. c. 32. n. 3.* de tota libertate Ecclesiastica intelligitur; partim quia ratio textûs in quacunque materia hujus exemptionis æqualiter procedit, ut Panorm. & Decius annotârunt; partim quia

alij Canones & cit. *Auth. Cassa* absolutè de hac libertate loquuntur. Hinc est, quòd *C. Noverit de Sent. Excomm.* indistinctè excommunicantur omnes, qui servari fecerint consuetudines introductas contra libertatem Ecclesiæ. Item excommunicantur Potestates, Consules, Rectores, & Consiliarij locorum, in quibus hæ consuetudines servatæ fuerint. Illi itidem, qui secundum illas judicare, vel judicata in publicam formam scribere præsumperint. Quin in Bulla *Coenæ canone 15.* excommunicantur, qui prætextu cujusvis consuetudinis contra libertatem Ecclesiasticam, etiam indirectè, statuta, ordinationes, & decreta, in genere vel in specie fecerint, vel factis usi fuerint. Et *canone 19.* subditur, quòd ad hoc, ut quis quomolibet se in causis criminalibus Ecclesiasticorum interponere possit, requiratur specialis, specifica, & expressa licentia Sedis Apostolicæ. Ac tandem in fine dictæ Bullæ dicitur, quòd in omnibus & singulis, quæ in illa præmissa fuerint, nullatenus possit aut debeat in posterum præjudicari per quoscunque actus contrarios, tacitos vel expressos, neque etiam per patientiam seu tolerantiam SS. Pontificis, per quantumcunque temporis spatium continuatam. Videatur etiam citata Bulla Urbani VIII. ubi damnat omnia præjudiciali facta, & facienda contra libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam, etiam sub prætextu, quòd Bullæ seu Constitutiones Pontificiæ non fuerint publicatæ vel usu receptæ, vel contrario usu, etiam decennali, & quantumlibet longissimo, ut prætenditur, abrogatæ.

232. Quæ modò de Consuetudine diximus, pariter procedunt de Præscriptione, ita, ut neque ista tollere privilegium Clericorum vel minuere possit. Nam ad præscriptionem requiritur bona fides: hanc autem habere in præsentī materia nequeunt laici, cum ignorare non possint canones & leges, quibus illud tribuitur Statui Clericali. Accedit I. quòd tolli vel diminui ex parte nequeat, nisi aliqua Judici laico acquiratur jurisdictio in Clericos. Hæc autem acquiri præscriptione non potest. Omnis enim præscriptio

scriptio supponit possidendi conditionem & capacitatem : at laici capaces non sunt quasi possidendi jurisdictionem spirituales, qualis est, quæ exercetur in Clericos, cum sicut causa sacra, tametsi litigantes sint laici, requirit & supponit jurisdictionem spirituales & sacram, ita & persona sacra, tametsi causa, super qua litigatur, sit profana. Accedit 2. quod omnis præscriptio requirit Juris administriculum, videlicet, ut Lex concedat vel dominium rei præscribendæ, vel jus aliquod aut jurisdictionem, si hæc est præscribenda, cum mutatio illa, & translatio dominij & juris, quæ fit per præscriptionem, fieri nequeat absque auctoritate & voluntate legislatoris. Atqui nullum Jus est, quod præscriptioni hujus jurisdictionis, de qua agimus, administriculum præbeat: non quidem Civile, cum hoc circa præsentem materiam nihil possit; non Canonicum, quia hoc, ut vidimus, modis omnibus resistit. Quæ hic pro contraria consuetudine & præscriptione opponi solent, fusè ac solidè rejiciunt Suar. *cit. c. 32. Azor. p. 1. Instit. mor. l. 5. c. 12. q. 1. §. quæri solet & seqq. Oliva p. 1. de Foro Eccl. q. 12. à n. 11. Delbene c. 1. de immun. Eccl. dub. 15. sect. 2. & seqq. & c. 5. dubit. 14. sect. 2. & seqq.*

233. Ex dictis apertum est, non posse à Principe laico privilegium fori Clericale aliquo statuto vel permissione tolli, vel etiam ex parte diminui. Cum enim, si non est concessum immediate à Deo, saltem ab Ecclesia inductum fuerit spirituali potestate (quod indubitatum & apud omnes DD. resolutissimum esse ait Oliva *l. c. q. 10. n. 22.*) consequens est, non posse abrogari lege aliqua vel statuto secularis Principis etiam supremi, ut præter alios demonstrant Covarr. *cit. c. 31. n. 4.* & Suar. *cit. l. 4. c. 30. à n. 6. ubi à n. 13. ad contraria respondet.* Imò nec ipse SS. Pontifex illud absolute & simpliciter tollere potest, ut cum communi Canonist. tradunt idem Suar. *l. c. à n. 18. Farin.*

lib. 1. tit. 1. c. 8. n. 4. Delbene cit. c. 1. dubit. 2.

sect. 3.

§. III.

Quinam Clerici gaudeant Privilegio Fori.

SUMMARIUM.

234. Privilegio fori gaudent omnes Clerici, si servante a, que à Tridentino Concilio requiruntur.
235. Gaudent omnes Clerici sacro Ordine insigniti.
236. Et Clerici in Minoribus, si habent Beneficium, tametsi non gestent habitum & tonsuram Clericalem.
237. Beneficium si non habent, non gaudent, nisi habitum & tonsuram deferendo inseruiant alicui Ecclesiæ vel in aliqua Schola Literis dent operam.
238. Gaudent Clerici Conjugati in criminalibus, si cum unica & virgine contraxerunt matrimonium.
239. Clerici, qui prædictas qualitates non habent, etiam immunitate à tributis & privilegio Canonis non gaudent.
240. Declaratur, quid nomine Beneficij in præsentī materia intelligatur.
241. Clericus in Minoribus, & Beneficium non habens, gestare simul habitum & tonsuram Clericalem debet, ut privilegio fori gaudeat.
242. Et quidem continuè ac semper.
243. Sufficit tamen, si alicui Ecclesiæ inseruiat, aut operam studij navet permittente Episcopo.
244. Servitium, quod præstat Ecclesiæ, debet esse continuum.
245. Prædictas qualitates non habens judicari nihilominus à Judice Ecclesiastico potest.
246. Clerici Conjugati etiam in civilibus causis incarcerari aut alia pœnâ corporis affici à Judice laico nequeunt.
247. Clericus in minoribus perditum ob neglectas illas qualitates privilegium recuperat, si denud illas observat.

248. Clericus privilegio fori gaudet etiam quoad delicta ante Clericatum patrata.
249. Tametsi hunc assumerit ad declinandum jurisdictionem secularem.
250. Nec puniri post Clericatum relictum potest ob delicta illo durante patrata.
251. Dubium de Clericatu decidere solus Judex Ecclesiasticus potest, siue facti sit siue Juris.

134. Non Presbyteros duntaxat, sed etiam quoscumque Clericos, solis etiam minoribus Ordinibus, imò & primâ tantum Tonsurâ initiatos, gaudere fori privilegio, non tantum in criminalibus, sed etiam civilibus, constat ex *C. nullus. 2. de For. comp. C. Clerici. 8. & C. cum non ab homine. 10. de Judic. C. un. de Cleric. conjug. in 6.* dummodo habeant qualitates requisitas à Trident. sess. 23. c. 6. de reform. ubi postquam S. Synodus dixisset, nullum primâ tonsurâ, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutum, ante 14. annum Beneficium obtinere posse, subjungit: *Is etiam* (qui primâ solum tonsurâ initiatus, aut in minoribus Ordinibus constitutus est) *fori privilegio non gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum & tonsuram deferens alicui Ecclesie ex mandato Episcopi inseruiat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola vel Universitate de licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versetur. In Clericis verò conjugatis servetur constitutio Bonifacij VIII. quæ incipit Clerici: modò hi Clerici, alicujus Ecclesie servitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesie serviant, vel ministrent, & Clericali habitu & tonsurâ utantur.*

235. Ex qua Tridentini constitutione plura, quæ ad rem præsentem faciunt, consequuntur. Primum est, quòd Clerici majore aliquo seu sacro Ordine insigniti gaudeant privilegio fori, tametsi nec habitum nec tonsuram gestent, nec Beneficium ali-quod habeant. Ratio patet, quia prædictas qualitates S. Syno-

us solum requirit in ijs, qui primam duntaxat tonsuram aut minoribus Ordinibus initiati sunt; non item in illis, qui Ordine sacro. Igitur circa hos sequendum est Jus antiquum: hoc autem Jure habent istud privilegium, tametsi habitum & tonsuram non gerant, nec Beneficium habeant, quia solus Clericatus requiritur, qui habetur per Ordinem susceptum, non per habitum & tonsuram, vel Beneficium Ecclesiasticum.

236. Alterum est, quod Clericus minoribus Ordinibus aut primam tantum tonsuram initiatus privilegio hoc gaudeat, si habet Beneficium, tametsi habitum & tonsuram non gestet. Ita plerique DD. male contradicente Burgio & Curtellio apud Delbene *de immun. Eccles. c. 4. dubit. 7.* quia Trident. Beneficium & habitum ac tonsuram non requirit copulativè, sed solum disjunctivè per particulam *aut.* Cæterum etsi nec isti Clerici, nec ij, qui in majoribus constituti sunt, perdant ipso facto privilegium fori ob dimissum habitum & tonsuram, ut receptum est inter DD. & patet ex Trident. *l. c.* privari tamen per Ecclesiasticam sententiam ob dictam causam posse, constat ex *C. In audientia. & C. Contingit. de Sent. excomm.*

237. Tertium, quod Clerici habentes solum minores Ordines aut primam tonsuram, non tamen Beneficium, ad hoc, ut fruantur privilegio fori, non tantum habitum & tonsuram gestare debeant, sed etiam ex mandato Episcopi alicui Ecclesie intervenire, vel cum ejusdem licentia in aliqua Schola aut Universitate literarum studijs vacare. Unde si horum quidpiam omiserint, laici reputantur, & coram Judice laico respondere tenentur, ac onera civilia, ut alij laici, ferre. Patet ex citatis Tridentini verbis, & concordant DD.

238. Quartum, quod Clerici conjugati, qui cum unica & virgine contraxerunt matrimonium, præter privilegium canonis habeant etiam privilegium fori, ita ut propter delicta, sive criminaliter sive civiliter tantum de iisdem agatur, trahi ad Judicem laicum nequeant. Ita habetur *C. Clerici un. de Clericis conjug. in 6.* quod juxta Trid. *l. c.* sequendum est.

239. Verùm modò dicta uberiùs declaranda sunt, cùm varia inde quæstiones oriantur. Dubit. I. an Clericus prædictas qualitates non habens non tantùm privilegio fori careat, sed etiam immunitate à tributis, & privilegio canonis. Solo privilegio fori non gaudere, cum Navarro aliisque pluribus tenent Clar. L. 5. Sent. §. fin. q. 36. n. 19. Garc. de Benefic. tom. 1. c. 3. p. 2. n. 5. Less. L. 2. de Just. c. 33. n. 38. & Diana p. 1. tr. 2. resol. 34. eò quòd Tridentinum hujus duntaxat mentionem faciat, & in odiosis non sit facienda extensio ab uno expresso ad non expressa. Afferunt pro se declarationem S. Congreg. Trident. Abstrahendo ab ista declaratione, quæ si authenticè proferretur, sequenda foret, mihi longè probabilius videtur, quod cum Bannez, Menoch. Azor, Graff. Molfes. ac alijs tenet Suar. disp. 22. de Censur. sect. 1. n. 11. & L. 4. defens. Fid. c. 27. n. 14. dictum Clericum nullo illorum privilegiorum gaudere. Nam si verba Concilij benè considerentur, apparebit, quòd hujusmodi Clericum voluerit haberi ut laicum. Cùmque faciliùs amittatur privilegium canonis, ut cum Panor. in C. 1. de Apost. n. 6. notant DD. quàm privilegium fori, multò item faciliùs immunitas à collectis & tributis tollatur, & longè magis munitæ esse debeant personæ, quàm bona Clericorum, videtur, quòd cùm privilegium fori ademerit, à fortiori adempta esse voluerit reliqua. Accedit, quòd nemo potest esse subditus tributis, nisi sit subjectus jurisdictioni & foro, cùm impositio tributi sit quidam actus jurisdictionis, ac idcirco privilegium fori includit immunitatem à tributis, ut passim notant DD. & sumitur ex C. quanquam de censib. in 6. ergò qui non eximitur à foro & jurisdictione laicorum, non censetur exemptus ab eorum tributis. Unde negatur suppositum adversariorum, quòd fiat extensio ab expressis ad non expressa. Stat profectò pro posteriore hac sententia consuetudo nullibi reprehensa, ut notat Suar. cit. n. 14. quæ tamen tolerari non deberet, si contra immunitatem Ecclesiasticam esset.

240. Dubit. 2. Quid intelligatur nomine Beneficij, vi cujus Clerici

Aa 2

Clerici privilegio fori gaudent. Sufficere Beneficium propriè dictum, seu jus perpetuum percipiendi fructus Ecclesiasticos, tametsi fructus non percipiantur, certum est, & tradunt cum communi Garcias de *Benefic. p. 1. c. 6. n. 37.* & *p. 2. c. 2. n. 9.* Barbof. *p. 2. de potest. Episc. alleg. 12. n. 7.* & in *collectan. ad cit. c. 6. Trident. n. 15.* Idem procedit de Capellania Collativa, seu in titulum perpetuum collata: quia est verum Beneficium. Nec non de Coadjutoria à SS. Pontifice data. Et de Præstimonio in perpetuum collato, ac ministerium spirituale annexum habente. De Pensione ingens dubitatio est, eam hîc sufficere post Panos. Felin. Imol. Card. affirmantibus Suar. *cit. L. 4. c. 26. n. 9.* & de *Censur. disp. 13. sect. 2. n. 11.* Barbof. *cit. alleg. 12. n. 8.* aliisque compluribus; negantibus alijs, quos refert Delbene de *Immunit. Eccles. c. 4. dub. 4. n. 4.* & Barbof. *in cit. c. 6. Trid. n. 19.* ac utriusque pro se quandam S. Congreg. Cardin. decisionem afferentibus. Certum est, si pensio talis est, quæ etiam laico conferri possit, non sufficere ad hunc effectum immunitatis, cum nec insignis sit Clericatus, neque ad statum Clericalem vel officium obliget. Idem dicendum existimo de ea, quæ Clerico quidem ut tali, sed duntaxat ad aliquod tempus determinatum, conceditur: quia sic nullo modo poterit dici Beneficium. Si verò datur ad vitam pensionarij, videtur sufficere: etsi enim ne sic quidem sit Beneficium propriè dictum, in materia tamen favorabili, qualis hic est, Beneficio æquiparatur. Illud quoque controversum est, utrum sufficiat solus Beneficij titulus, an verò insuper requiratur possessio. Hanc non requiri contra Jul. Clarum, Scaccia, Riccium, Farin. ac alios, affirmo cum Paris. de *Resignat. Benef. L. 7. c. 1. n. 47.* Covarr. *L. 3. var. c. 16.* Bonac. de *Legib. disp. 10. q. 2. pun. 1. §. 4. n. 12.* Barbof. *L. 1. Jur. Eccles. c. 39. §. 2. n. 14.* ac alijs compluribus, dummodo constet de valida collatione. Itaque decisum à S. Congreg. Trid. refert Delbene *cit. c. 4. dub. 5. n. 5.* Ratio est: quia is, cui collatio validè facta est, verum jus in re habet & Beneficium. Unde juxta decisionem Rotæ

in impetratione Beneficij facienda est mentio juris, quod quis habet in alio Beneficio, licet illud non possideat. Addunt Delbene *l. c. dub. 6.* & Barbof. *l. c. & in cit. c. 6. Trid. n. 13.* cum Grassis, Squillante, ac alijs, eum, qui est in possessione Beneficij, privilegio fori gaudere, tametsi invalida ob irregularitatem aliudve impedimentum fuerit collatio

241. Dubit. 3. An Clerico in minoribus constituto & Beneficium non habenti ad gaudendum privilegio fori necessaria sit gestatio tonsuræ simul & habitus Clericalis. In Clerico non conjugato sufficere alterutrum, videlicet, ut vel tonsuram vel habitum deferat, tenent Farin. *q. 8. n. 65.* Scaccia *tom 1. de Judic. L. 1. c. 11. n. 9.* Diana *p. 4. tr. 1. resol. 93.* alijque nonnulli: quia, ut aiunt, etsi Trident. utatur particulâ *Et*, hæc tamen non semper est copulativa, sed quandoque disjunctiva, ut patet ex *C. si Judex desent. excomm. in 6.* aliisque Juribus. Verum asserendum est cum communi, habitum & tonsuram conjungi debere: tum quia ita decedit S. Congreg. Trident. teste Belleto *p. 1. disquis. Cleric. tit. 3. §. 8. n. 7.* Riccio *p. 4. decis. 154. n. 8.* & alijs: tum quia particula *Et* regulariter est copulativa, & disjunctiva solum tunc, quando ponitur inter incompatibilia & pugnancia, aut quando ex subjecta materia vel circumstantijs sumitur, quod accipiatur pro disjunctiva *vel*, ut fuse ostendit Barbof. *tr. de diction. usufreq. dict. 110.*

242. Dubit. 4. An ad gaudendum privilegio fori sufficiat deferri habitum & tonsuram quandoque aut per intervalla. Communis & vera responsio est, deferendum esse frequenter, imò semper & continuè, continuatione in sensu morali acceptâ. Secus perditur privilegium ipso facto, & quidem absque prævia monitione. Licet enim ad hanc privationem incurrendam propter alios actus Clericatus contrarios, retento tamen habitu & tonsurâ exercitos, requiratur prævia monitio, ut patet ex *C. 14. 15. 16. de vit. & hon. Cleric. C. un. eod. in 6. Can. 1. & 2. dist. 47. Can. 5. & 6. dist. 46.* hinc tamen eadem opus non esse patet cum ex varijs declarationibus S. Congreg. Trid. quas referunt Suar. *cit. L. 4. c. 27.*

n. 12. Riccius p. 4. decis. 154. n. 4. & in praxi resolut. 172. n. 2. Pignatelli tom. 1. consult. 45. n. 18. ac alij; tum ex eo, quòd egestatio à Trident. requiritur tanquam conditio & forma necessaria; formâ autem deficiente corrumpere actum, & conditione non impleta dispositionem aut concessionem non valere, notius est, quàm ut explicatione indigeat. Dixi autem, illam gestationem debere esse moraliter continuam. Igitur isto privilegio non privatur, qui per accidens & solum aliquando habitum aut tonsuram dimittit mox resumpturus. arg. L. si quis ita. ff. de condit. & demonst. & L. 3. ff. de divort. sed solum, si consuetudinem non deferendi habet, ita ut vulgò laicus existimetur. Hinc teste Bonac. l. c. n. 14. & Sperelli p. 1. decis. Fori Eccles. decis. 26. n. 25. declaravit eadem S. Congregatio, Clericum, qui dimisso habitu Clericali homicidium commisit, & tanquam laicus captus fuit à seculari Magistratu, remittendum esse ad Ecclesiasticum, si Tridentini requisita servare consuevit. Vicissim si Clericus in minoribus habitum gerere non solitus crimen postea in habitu Clericali committat, non gaudebit privilegio, ut sumitur à sensu contrario ex C. si Judex. 12. de Sent. excomm. in 6. v. idem esse censemus.

243. Dubit. 5. An Clericus in minoribus constitutus habitumque ac tonsuram deferens inserviat alicui Ecclesiæ, non tamen de mandato Episcopi, gaudeat fori privilegio. Spectatis verbis Tridentini expressè requirentis, ut de mandato Episcopi inserviat, negativè respondendum erit. At testantur cum Navarro Ricc. p. 4. decis. 111. n. 5. Dianap. 1. tr. 2. resol. 34. & p. 4. tr. 1. resol. 18. Pignatelli tom. 1. consult. 176. n. 5. & Sperelli l. c. n. 31. sapientius declarasse S. Congreg. Trident. non esse necessarium mandatum Episcopi; gaudere privilegio fori Clericum, tametsi inserviat alteri Ecclesiæ, quàm cui adscriptus est; item gaudere, modò alicui inserviat, tametsi nulli adscriptus sit. Tot autem & tantorum DD. testimonio fidem negare durum est, præcipuè cum ipsa verba S. Congregationis afferant, præsertim Pignatelli l. c. Unde verba Tridentini ex mandato Episcopi intelligenda erunt solum de voluntate

luntate Episcopi id permittentis. Hinc verò deducit Sperelli *l. c. n. 32.* & certissimum esse putat, Clericum in aliqua Schola vel Universitate Studijs vacantem etiam absque licentia sui Ordinarij, privilegio fori gaudere. Quod verum esse puto de licentia expressa: esse tamen necessariam permissionem seu tolerantiam videtur constare ex illis ejusdem Synodi verbis *de licentia Episcopi*, quæ frustra posita non sunt, forèntque frustra addita, nisi illa saltem permissio requireretur.

244. Dubit. 6. Quomodo Clericus frui volens hoc privilegio inservire debeat Ecclesiæ. Non satis esse, si quandoque tantum inserviat, sed debere servitium esse continuum, convenit inter DD. Erit autem in æstimatione morali continuum, si sit pro majori temporis parte. Barbof. *cit. alleg. 12. n. 13.* Gratian. *discept. For. tom. 3. c. 440. n. 6.* Ricc. *p. 4. decis. 154. n. 5.* ubi ita declaratum refert à S. Congreg. Curtell. *de Immun. Eccl. L. 2. q. 35. n. 5.* ac alij. Præterea debet in servitio Ecclesiæ esse eo tempore, quo gaudere cupit immunitate; neque sufficit aliquando & prius inserviisse. Existimant tamen Carol. de Grassis *de effect. Cleric. effect. 1. n. 1180.* Sperelli *l. c. n. 30.* & Dianap. *1. tr. 2. resol. 34.* etiam hîc tempus moraliter sumendum esse, & sic non obesse immunitati, etiam si nunc, quando delinquit, non inserviat, dummodo constet, circiter ante mensẽ inserviisse. Demum non debet inservire in temporalibus, sed in spiritualibus, seu exercitio sui Ordinis proprio.

245. Dubit. 7. An Clericus in minoribus non servans ea, quæ juxta Trident. requiri dixi ad immunitatem Clericalem, soli Judiciali subjectus sit. Judicari & puniri posse etiam ab Ecclesiastico, declaratum à S. Congreg. Concil. refert Bonacina *l. c. n. 19.* & Pignatelli *tom. 1. consult. 46. n. 1. & seqq.* & ita decisum non semel, ait Barbof. in *cit. c. 6. Trid. n. 26.* nec quempiam, qui id neget, invenire licuit. Ratio est: quia Jurisdictio Ecclesiastica in Clericos competit ratione Ordinis, ac propterea non est in ipsorum potestate per dimissionem habitûs & tonsuræ Clericalis factumve aliud

aliud aut omissionem præjudicare Judicis Ecclesiastici jurisdictioni, ut patet ex *C. cum non ab homini de Judic. C. significasti & C. si diligenti de Foro comp. C. contingit 36. de sent. Excomm.*

246. Dubit. 8. An Clerici Conjugati, de quibus supra n. 238. immunitate gaudeant non solum in criminalibus, sed etiam civilibus. Negandum est cum communissima DD. contra Angel. Franc. Lap. Ricc. Marth. aliosque, cum *cit. C. un. de Cler. conjug. in 6.* solum exprimantur criminalia, & quoad hæc duntaxat esse exemptos à jurisdictione seculari declararit S. Congreg. Trid. & deciderit Congregatio Episcop. apud Delbene *cit. c. 4. dub. 11. n. 12.* Illud tamen cum eodem asserendum est, non posse eos in causis etiam civilibus in carcerem conjici, aliave corporali poena affici, cum certum sit ex *cit. C. un.* & multis declarationibus S. Congreg. Trid. quod privilegio canonis gaudeant, & à laicis contra ipsos procedi in persona non possit, sed solum in bonis.

247. Dubit. 9. An Clericus constitutus in minoribus amisso semel privilegio fori ob dimissum habitum & tonsuram, aliave requisita, de quibus supra n. 233. neglecta, illud recuperet, si de novo ea observet. Affirmant, & bene, cum communi plerorumque Covarr. *pract. c. 31. n. 8. v. 5.* Petr. Barbof. *in L. filia ff. solut. matr. n. 33.* Clar. *L. 5. §. fin. q. 36. n. 15.* Sperelli *l. c. à n. 18.* Sanch. *L. 7. de matr. disp. 46. n. 29.* Suar. *L. 4. defens. Fid. c. 27. n. 18.* ubi id certum esse existimat, & fuse demonstrat. Sumitur aperte ex *Clem. 1. de vit. & hon. Cleric. C. 2. eod. & cit. C. un.* Declarationem manifestam S. Congr. Trid. affert Suar. *l. c.* complures alias Delbene *cit. c. 4. dubit, 25. à n. 9.* & Pignatelli *cit. consult. 45. à n. 4.* ut adeo de hujus assertionis veritate dubitandum non sit. Hinc consequens est I. quod Clericus, qui duxit unicam & virginem, si eam mortuam servet conditiones ad valorem hujus privilegij requisitas, illud recuperet quoad omnia, quæ alijs Clericis competunt. Sequitur II. quod iidem tradunt, Clericum, qui dimisso habitu aut tonsuram crimen commisit, & illum postea reassumpsit, privilegio fori gaudere, etiam quoad crimen commissum. Ita de-
clara-

claravit S. Congreg. Trid. cujus verba refert Delbene *l. c. n. 17.* Ubi tamen benè notandum est, quod additur *modo in fraudem &c.* Igitur si in fraudem reassumeret habitum aut beneficium, privilegio non gauderet, cùm nemini sua fraus debeat patrocinari. In fraudem id facere censetur, si habitum resumat solùm ad vitandam jurisdictionem laicam, & sine animo Deo in Clericatu serviendi: qui animus abfuisse præsumeretur, si habitum postea rursus dimitteret, aut ad ulteriores Ordines non ascenderet &c. Barbof. *cit. alleg. 12. n. 29.* Delbene *l. c. dub. 26. n. 5.* Pignatelli *l. c. & alij.*

248. Dubit. 10. An laicus post commissum delictum Clericatum assumens ita gaudeat privilegio fori, ut propter crimen, quod priùs commisit, puniri nequeat à Judice seculari. Magnus hic conflictus opinionum est, absolute quibusdam negantibus, aliis absolute affirmantibus. Distinguunt cum communi Farin. *L. 1. prax. crim. tit. 1. q. 8. à n. 104. & Covarr. pract. c. 32. n. 4. concl. 1. & 2.* asserentes, puniri non posse, si Clericatum assumpsit sine fraude; secùs, si in fraudem assumpsit. *arg. L. hos accusare. §. hoc beneficio. v. item. v. dum non. ff. de accusat. L. si quis decurio. C. de fals. L. 1. C. qui milit. non poss. L. si maritus. ff. ad L. Jul. de adulter. & L. fin. ff. de re milit.* Idem tamen cum Joan. Andr. Bart. ac cõmunialiorum addunt, tametsi is in fraudem assumpsit, puniri tamen à seculari Judice in corpore non posse, sed solùm in pecunia & bonis. Fraus præsumitur, inquit Covarr. *l. c.* & Farin. *l. c. n. 110.* cum Claro ac alijs, quando ad Clericatum transijt post diffamationem, inquisitionem, accusationem, multoque magis, si post citationem, contumaciam, & condemnationem. Quod tamen alij de sola diffamatione non admittunt, præsertim si reus non tantùm Ordines minores sed & majores suscepisset.

249. Verùm alij absolute asserunt, laicum, si post patratum delictum fiat Clericus, non posse amplius puniri à potestate laica, tametsi id faciat in fraudem, seu eâ intentione, ut vim potestatis secularis effugiat. Ita Aufrer. *de Potest. Secul. super Eccles.*

person. regul. l. n. 19. Genuensis in Praxi c. 9. n. 5. Deciam. p. 1. Tract. Crimin. l. 4. c. 9. n. 60. testans de communi. Vincent. de Franch. decis. 209. Surd. decis. 110. n. 3. Giurba consil. 15. n. 1. Navarr. Comment. 2. de Regular. n. 69. Suar. L. 4. Defens. Fid. c. 15. n. 16. Tapia L. 1. de Jur. Regn. tit. 2. n. 33. Carol. de Grassis de Effect. Cleric. effect. 1. n. 107. Ricc. p. 4. decis. 357. Squillante de Privileg. Cleric. c. 7. n. 73. Laym. L. 4. Theol. Moral. tr. 9. c. 4. n. 12. assert. 3. Pignatelli tom. 1. consult. 103. à n. 2. ac alii.

Rationem dant: quia cum privilegium concessum sit Statui Clericali, habet locum in quacunque persona, quæ quocunque modo eum Statum assumit, cum respiciatur Status ipse, non autem modus & intentio, quibus assumitur. Nam quamvis intentio assumptionis hunc statum sit se subtrahere jurisdictioni seculari, quæ tamen in hoc utitur jure suo, nec injuriam cuiquam facit; sicut ille utitur jure suo, qui post patratum delictum ad asyllum sacrum confugit, cum sit in ipsius potestate & arbitrio se subtrahere, idcirco non debet carere privilegio, quod secum affert Status assumptus. Mihi hæc posterior opinio præplacet cum ob rationem allatam tum quòd C. 2. de For. Comp. absolutè sub poena Censuræ præcipitur: ut *nullus Judicum (secularium) neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum ullum, aut minores Ecclesie, sine permisso Pontificis per se distringere aut condemnare præsumat.* Quod pariter statuitur in Bulla Coenæ *cau. 15.* Si quis tamen post delictum patratum assumat Clericatum non animo se cultui Divino dicandi & stabiliter in Clericatu permanendi, sed solum ad tempus, ut interim evadat vim jurisdictionis secularis, ac postea redeundi ad Statum secularem, dicendum est cum Suar. *l. c. n. 17. & 18.* hanc fore malam fidem proprie dictam, & sic locum esse priori opinioni. Possunt quoque dictæ opiniones cum quibusdam DD. ita conciliari, ut prior procedat in casu, quando ante susceptum Clericatum coeptum jam est iudicium contra reum à Judice seculari per citationem aut certe per litis contestationem, uti requirunt Menoch. *de arbitrar. cont. 2. cas.*

2. *cas. 131. n. 8.* Pignatelli *tom. 2. consult. 66. n. 27.* ac alij: cum ibi perfici debeat iudicium, ubi coeptum est. *C. Proposuisti de Foro comp.* Posterior verò opinio locum habeat, quando ante assumptum Clericatum coeptum nondum fuit contra delinquentem iudicium. Sed & in priori casu non poterit Iudex secularis huiusmodi Clericum punire in persona, sed solum in bonis, ut præter cit. DD. tradunt Bossius *de Foro comp. n. 244.* Giurba *consil. 15. n. 33.* Mastrill. *decis. 294. à n. 3.* Pignatelli *cit. consult. 103 n. 9.* Et ita sæpius declaratum fuit à varijs Sacris Congregationibus Cardinalium, videlicet Tridentini, Immunitatis Ecclesiast. & Episcoporum ac Regularium, ut testatur idem Pignatelli *tom. 2. consult. 66. n. 13.* Eodem teste *n. 26.* non semel declaravit S. Congregatio Immunitatis, gaudere immunitate Ecclesiastica quoad se & sua bona eum, qui ad declinandas collectas aliæque onera laicalia Clericatum suscepit. Coeterum decidere, utrum Clericatus susceptus fuerit in fraudem, non est Iudicis laici, sed Ecclesiastici. Oldrad. *consil. 4. in fin.* Giurba *l. c. n. 33.* Vulpell. *de Libert. Eccles. p. 2. n. 41.* Carol. de Grassis *l. c. 1079.* Imò si laicus Iudex dicat, Clericatum in fraudem susceptum esse, onus probandi ipsi incumbit. Plaz. *in Epitom. Delict. 6. 35. n. 1. § 2.* Farin. *cit. q. 6. n. 111.* Giurba *decis. 87. n. 7.* Pignatelli *cit. consult. 103. n. 19.*

250. Dubit. 11. An qui durante Clericatu crimen commisit apostea Clericatum deseruit, iudicari tunc & puniri à laico Iudice possit propter crimen in Clericatu commissum. Puniri posse, videtur ex modò dictis sequi: si enim is, qui post crimen in statu laicali commissum factus est Clericus aut Religiosus, puniri à seculari nequit, quia jam est Clericus jurisdictione seculari exemptus, è contrario poterit puniri laicus, qui fuit Clericus, quia Clericatu deserto fit subjectus potestati laicæ. Verum puniri laicum ob crimen in Clericatu vel Religione patratum à Iudice seculari posse negant Covarr. *c. 31. pract. n. 8.* Clar. *L. 5. Sent. §. fin. q. 36. n. 11.* Petr. Barbos. *in L. Titia. ff. sol. matr.* Suar. *cit. L. 4. c.*

15. n. 14. ac aliorum communis apud Delbene *cit. c. 4. dub. 30. n. 4.* eodémque teste declaravit S. Congregatio Immunit. 9. *Sept. a. 1631.* fori privilegio gaudere de præsentia laicum pro delicto eius temporis, quo fuit Clericus. Quia ad gaudendum privilegio attenditur status temporis, quo delictum patrat, juxta *L. 1. ff. de Pæn.* at quando delictum commissum fuit, erat immune à jurisdictione laica, ergò huic etiam post mutatum statum non subicitur, cum nullo jure cautum sit, quòd amissio privilegij per dimissionem statûs retrotrahatur ad tempus præteritum. Rationem disparitatis inter utrumque casum dat Delbene *l.c.* quia transiens à statu Clericali ad laicum non tam mutat forum, quàm forum foro accumulatur, nihilque obstat, quòd minùs ut jam laicus puniri à Judice Ecclesiastico possit: at verò transiens à statu laico ad Clericalem omnino mutat non tantùm forum, sed etiam statum personæ, ita ut omnino eximatur à jurisdictione seculari. Affinis quæstio est, utrùm Clericus mulctatus exilio aut relegatione à Judice Ecclesiastico possit ab eodem puniri, si deposito Clericatu violet exilium aut relegationem. Affirmativè respondendum est cum Genuensi *in Praxi c. 9. n. 3. Mad. de Sacr. Ord. c. 3. n. 44. Squillante de Privileg. Cleric. c. 7. n. 108. Addition. ad Duard. in Bullam Cœnæ l. 2. can. 15. ad q. 11. lit. D. & Pignatelli tom. 1. consult. 103. n. 5.*

251. Ultimò tandem dubitatur, an in dubio, utrùm reus privilegio fori gaudeat, cognoscere debeat Judex Ecclesiasticus. Convenit facillè inter DD. ad solum Judicem sacrum decisionem pertinere, si dubium vel quæstio Juris est, cujusmodi quæstiones à n. 238. non paucas modò proposui. Patet ratio: quia causas spirituales (qualis est omnis causa seu controversia Juris Canonici) cognoscere debet solus Judex Ecclesiasticus. *C. quanto. & C. decernimus. de Judic. C. lator. & C. causam qui filij sint legit. C. tuam de Ord. cognit.* De quæstione facti, utrùm videlicet iste reus sit Clericus, an gestarit habitum & tonsuram, habeat Beneficium &c. controversia est. At esse non debet: cum *C. si Judex.*

de x. 12. de Sent. excomm. dicatur: dubitationis hujusmodi, an scilicet sit, qui reperitur, Clericus, ad Judicem Ecclesiasticum (quia de re Ecclesiastica & spirituali, vocato tamen Judice seculari, vel alio, cujus interest) cognitio pertinebit. Quam responsionem Pontificiam celebrem esse ait Covarr. c. 33. pract. n. 1. & semper præ oculis habendam, fuisseque à Baldo in L. si qua C. de Ep. & Cler. & alijs maximè commendatam. Mirum profectò est, Guidonem Papæ, Clar. Bonell. aliòsque, ausos fuisse dicere, in tali dubio competentem Judicem esse etiam laicum. Illud concedi posse videtur, quod tradunt Scaccia L. 1. de Judic. c. 11. n. 89. & Farin. cit. q. 8. n. 34. posse Judicem laicum summariam quandam informationem de Clericatu vel habitu clericali sumere, ad eum solum finem, ut reum remittat ad Judicem sacrum; non verò ut pronuntiet, quòd sit vel non sit Clericus, gaudeátque vel non privilegio fori. Complures alias dubitationes de Habitu & Tonfura Clericali quoad privilegium Fori proponit & resolvit Pignatelli tom. 3. consult. 7. ad quem remittendus est Lector: cum præcipua duntaxat eorum, quæ de Foro Competente afferri queunt, non singula (quod immensum foret) hîc persequi fuerit animus.

§. IV.

An Religiosi gaudeant Privilegio Fori.

SUMMARIUM.

252. Gaudent privilegio Fori Regulares utriusque sexûs.
 253. Etiam Novitij.
 254. Nec non Oblati, seu illi, qui se suâque in Religionis approbata servitium transtulerunt.
 255. Et Fratres ac Sorores Tertij Ordinis S. Francisci, & S. Dominici.
 256. Eremitæ quoque, si in communitate alicujus Religionis ap-

probata vivant, aut sub obedientia Prælati Ecclesiastici alicui Ecclesiæ deserviant.

257. Eodem gaudent Equites Teutonici & Melitenses.

252. Regulares personas, eas videlicet, quæ in aliquo Ordine Religioso ab Ecclesia approbato consuetis votis se obstrinxerunt, gaudere privilegio fori, receptum inter Catholicos dogma est, traditum *C. quanquam de censib. in 6. C. Clericis de immun. Eccl. in 6. Can. 15. & 38. 11. q. 1. Auth. Statuimus. C. de SS. Eccles. Novell. 123. c. 21. L. 36. C. Theod. de Episc. Eccl. & Cleric.* Neque obest, si Ordine aliquo Ecclesiastico insignitæ non sint: nam nihilominus Ecclesiasticæ personæ sunt, quia obsequio Divino specialiter mancipatæ, ut patet ex *C. Duo sunt. 12. q. 1. & Can. si quis suadente. 17. q. 3.* Hinc S. Thom. *in 2. dist. 44. q. 2. a. 2. ad 1. & ibid. S. Bonavent. Richard. & alij dicunt, sub illis Christi verbis ergò liberi sunt filij, non tantum Clericos ordinatos, sed etiam omnes, qui Apostolicam vitam sequuntur, omnia propter Christum relinquentes, comprehendi. Et quidem, uti notat Suar. cit. L. 4. c. 29. n. 8.* illud non perdunt per apostasiam & dimisso habitu Religioso, sicut perdunt Clerici in minoribus constituti & Beneficium non habentes: quia quamdiu votis ligati sunt, manent personæ sacræ & Deo dicatæ. Non obstare *C. 1. de Apost. idem Suarius ostendit l. c.*

253. Quin & Novitios hoc privilegio gaudere, sicut gaudent privilegio canonis juxta *C. religioso §. quamvis. de Sent. excom. in 6.* constans est doctrina tam Canonistarum quàm Legistarum, quos longo ordine recensent Marta *de Jurisd. p. 4. c. 121. n. 24. Tiraq. de retract. lign. §. 1. gloss. 2. n. 2. & Sanchez L. 6. in Decalog. c. 10. n. 10.* uno ferè dissentiente Thoma Trivisiano *L. 2. Decis. Venet. decis. 57. n. 17.* Ratio est: quia religiosæ personæ reputantur, ut patet ex eo, quòd habent privilegium canonis; unde, uti notant DD. quibus hoc posterius privilegium competit, pariter competit illud fori.

254. Eodem gaudent etiam Familiares Religiosorum Ordinum,

dinum, quos Oblatos dicunt, seu illi, qui se suaque in Religionis approbatæ servitium transtulerunt. Ita Tuschus *lit. O. conclus.* 16. Riccius *p. 2. decis.* 88. Peregrin. *L. 6. var. n. 71.* Squillante *de privil. Cleric. c. 7. dub. 1. n. 43.* Barbof. *de potest. Episc. alleg.* 12. *n. 39.* ac alij, & à S. Congreg. Card. declaratum refert Martap. *4. de Jurisd. cent. 2. cas. 113. n. 37.* Hoc tamen non aliter, ut observant Ant. de Marinis *resol. 114. n. 6.* ac alij, quàm si translationem illam fecerint per oblationem & dicationem legitimam & expressam, & ita, ut nihil bonorum vel usufructûs sibi reservârint, nec in sua domo & cum conjuge commorentur, ac perpetuò Religioni serviant, deferantque habitum à secularium habitu distinctum, idque in fraudem Magistratûs secularis seu ad evitandam duntaxat ejus jurisdictionem non fecerint.

255. Idem privilegium competere Fratribus & Sororibus Tertij Ordinis S. Francisci & S. Dominici, contra Cevallos & Curtell. asserunt Suar. *disp. 22. de Censur. sect. 1. n. 20.* Graffis *L. 2. decis. c. 49. n. 27.* Molin. *tr. 3. de Just. disp. 50. n. 4.* Barbof. *l. c. n. 41.* & alij communiter, si quidem in commune vivant, & habitum Tertij Ordinis deferant: quia (etsi propriè Religiosi non sint, nisi tria vota essentialia emittant) Religiosam tamen vitam imitantur. Quin Tusch. *lit. B. concl. 470.* Gratiani *tom. 3. discept. for. c. 413. n. 38.* Rodriq. *tom. 2. qq. regul. q. 65.* Diana *p. 1. tr. 2. resol. 84.* ac alij, id ipsis asserunt, tametsi non in communi, sed in proprijs ædibus vivant. Et quamvis multi id non concedant viris, nisi collegialiter vivant, concedunt tamen feminis, si vitam virginalem vel castam vidualem in manu Superioris Religionis voverint, etiamsi separatae in proprijs ædibus degant. Ita Portell. *v. Tertiarij n. 7.* Piafec. *p. 2. prax. Episc. c. 3. art. 7. n. 11.* Squillante *l. c. c. 7. dub. 1. n. 42.* Marinis *l. c. resolut. 114. n. 11.* ac alij, asseruntque hanc in rem declarationem S. Congreg. Card. Cherubin. *tom. 1. Bullar. constit. 22.* Leon. X. *Schol. 2.* ubi tamen viris id non conceditur, nisi collegialiter vivant.

256. Idem denique juxta Molin. *l. c.* Barbof. *l. c. n. 42.* Rodriq.

driq. tom. 2. q. 62. art. 2. Sanch. L. 6. in Decalog. c. 16. n. 10. Carol. de Grats. de Effect. Cleric. effect. 1. n. 102. aliósque, Eremitis competit, si in communitate alicujus Religionis approbatæ vivant. Imò, ut volunt Marta p. 4. de Jurisd. cent. 2. cas. 213. n. 4. Squillante l. c. c. 7. dub. 1. n. 44. Marinis l. c. c. 114. n. 4. Duard. L. 2. in Bull. Cœn. can. 15. q. 6. n. 2. Laym. L. 1. tr. 5. p. 2. q. 5. n. 4. illo gaudent, tametsi in communitate Religiosa non vivant, modò factò paupertatis voto vel suscepta obligatione apud Episcopum aliúmve Prælatum Eccles. Ordini, vel Ecclesie alicui, habitum Religiosum deferendo ex obligatione deserviant sub obedientia Episcopi vel alterius Prælati.

257. Ex dictis consequens est, gaudere fori privilegio Equites S. Joan. Hierosol. seu Melitenses, & Teutonicos, cum juxta communem DD. sint verè ac propriè dicti Religiosi, quidquid in contrarium dicant Sarmiento, Sotus, ac alij apud Wagnereck in C. 7. de convers. conjug. not. 2. Et quamvis tales in rigore non essent, attamen propter tria vota substantialia Religiosis accenserentur. Neque dubium est, quòd sint personæ Ecclesiasticæ. An idem dicendum sit de alijs Equitibus, ut S. Jacobi Calatravæ & Alcantaræ, S. Benedicti, S. Augustini, S. Lazari &c. controversum est. Affirmant plurimi, quos referunt & sequuntur Barbosa cit. alleg. 12. n. 45. Delbene c. 1. dub. 11. n. 2. & Sperelli decis. 2. n. 97. ubi n. 120. pro hac opinione affert declarationem S. Congreg. Card.

§. V.

*An Privilegio Fori gaudeant Ecclesia & Clericorum
Ministri laici, Uxores, ac Liberi.*

SUMMARIUM.

258. *Laici Ministri Ecclesiarum & Clericorum non gaudent privilegio Fori.*
259. *Nisi sint de Familia Episcopi.*

260. *Parentes quoque, Uxores, Liberi Clericorum non gaudent.*

258. De Jure communi laicos Ecclesiæ & Clericorum ministros non gaudere fori privilegio, rectè tradunt cum Panor. Felin. & Archidiac. Clarus *L. 5. Sent. §. ult. q. 35. n. 18.* & Suar. *L. 4. defens. Fid. c. 29. n. 10.* tum quòd nullo id Jure cavetur, tum quòd Trident. etiam in Clericis minoribus Ecclesiæ servientibus requirit habitum & tonsuram. Hinc nisi aliunde constet, aliquem, qui Clericus non est, & habitum ac tonsuram non defert, gaudere hoc fori privilegio, dicendum est, quòd non gaudeat. Allegatur quidem pro eorum exemptione *C. ult. de Offic. Archidiac. v. specialibus Archiepiscopi.* Verùm ibi non agitur de Jure scripto, sed de consuetudinario, neque de isto casu, de quo hîc loquimur, ut benè ostendit Emm. Gonz. *incit. C. ult. n. 3.* Profertur etiam *C. 2. de For. comp.* ubi à seculari potestate eximuntur etiam *minores*, qui serviunt Ecclesiæ, per quos, cùm ibidem distinguantur à Clericis, non nisi laicos intelligi posse aliqui existimant. Sed benè ostendit Suar. *l. c. n. 11. ex Can. 5. dist. 93. & Can. 1. dist. 77.* ibi per *minores* exprimi personas Ecclesiasticas nullum ordinem aut tonsuram habentes, quales sunt multi Religiosi; vel tonsurâ primâ initiatos, & Ecclesiæ ministerio addictos. Tertio producit *Can. 69. 12. q. 2.* ubi Ecclesiarum & Clericorum servi ab angarijs laicorum eximuntur. Verùm ibi per servos non intelliguntur liberi homines & famuli mercede conducti, sed mancipia: hæc autem inter bona computantur, & idcirco sicut alia bona Clericorum exempta sunt à tributis, & sicut ædes, jumenta, & vehicula ab angarijs aliisque publicis oneribus, ita & mancipia. Hinc pariter nihil ad rem facit, quòd juxta *L. 6. §. ult. L. 22. §. L. 27. ff. ad municipal. ac L. 2. C. de municip. §. origin.* servi manumissi sequuntur patronorum domicilium & forum: non enim hinc argumentum duci potest ad ministros & familiares Clericorum; hi enim habent proprium suum forum, novi autem illi homines, quia aliud non habent, ideò forum patroni sequuntur tanquam

quam nativum. Quartò denique affertur *c. 5. sess. 14. Trident. de Refor.* Sed ibi solùm contra injurias muniuntur duo familiares ejus, qui literas conservatorias à Pontificè impetravit; non verò eximuntur à jurisdictione seculari, si ipsi delictum commiserint.

259. De consuetudine tamen fori privilegio gaudet familia Episcopi, seu illi, qui ejus obsequijs & ministerio sunt addicti. Et quidem non tantùm quoad delicta circa officium commissã, ut volebant Pereira ac alij nonnulli, sed etiam quoad alia, ut post Host. Joan. Andr. Butr. Imol. Archid. & Panor. tradunt *Clar. cit. §. fin. q. 35. n. 18. Farin. tit. de Inquis. q. 8. n. 46. Marta de jurisd. p. 4. cent. 20. cas. 3. n. 2.* ac alij communiter. Et declaratum sapiùs esse à S. Congreg. Card. refert Delbene *c. 4. dub. 9. n. 10.* ac decisum à Paulo V. & Urbano VIII. testatur Diana *p. 6. tr. 2. resol. 4. §. seqq.* Idque ad familiam etiam Vicarij Generalis Episcopi extendit Riccius *in prax. tom. 1. resol. 471. n. 6.* cum Squillante, Novario, Diana, ac alijs: quia Vicarij & Episcopi est unum tantùm tribunal & jurisdictio, ac velut una duntaxat persona. Ex quo tamen solùm sequitur, quòd hoc procedat de familia Vicarij quã Vicarij, seu de ijs, qui in officio Vicarij ministri sunt. Idem familiæ laicæ Episcopi Titularis Ciarlinus *Contr. For. c. 20. n. 19. Delbene l. c. dub. 17.* ac alij concedunt, & rursus afferunt declarationem S. Congreg. Card. Idem extendunt ad familiam Cardinalium, nec non Nuntij Apostolici, cùm hic in sua provincia habeat jurisdictionem ordinariam, æquè ac Episcopus in sua Dioecesi, ac sit supra Ordinarios, utpote vices gerens SS. Pontificis *C. 2. de legat. in 6.* Idem denique ad familiam Prælati territorium peculiare & jurisdictionem quasi Episcopalem in laicos habentis: cùm etiam iste sit Ordinarius & ab Episcopo non jurisdictione, sed solùm consecratione differat.

260. Aliorum Clericorum famulos, uxores, parentes, filios laicos, hoc fori privilegio neutiquam gaudere asserendum est cum communi contra Tiraq. ad *leges commub. gloss. 2. n. 54.* ac Diana *p. 3. tr. 1. resol. 7.* aliòsque, quos allegant. Nec enim jus

commune nec consuetudo iisdem assistit. Imò resistit Trident. sess. 23. c. 6. de refor. dum ipsis etiam Clericis minores solum Ordines & beneficium non habentes hoc privilegium non concedit, nisi habitum & tonsuram deferentes alicui Ecclesie inseruiant, aut in studijs cum licentia Episcopi versentur. Multò igitur minùs concedit illis, qui ne tonsuram quidem primam habent. Neque obstat, quòd exemptio à tributis concessa Clericis communicetur etiam ipsorum uxoribus *L. 2. C. de Ep. & Cler.* hoc enim non ampliùs procedit Jure novo *C. un. de Cler. conjug. in 6.* & Trident. *l. c.* ubi Clericis conjugatis solum fori privilegium, & quidem solum in criminalibus, non verò exemptio à tributis conceditur. Neque verum est, quod asserunt, privilegium domino concessum competere omnibus, qui sunt de ejus familia. Ad *C. fin. de Offic. Archid.* quod hunc in finem allegant, respondi suprà *n. 256.* Pariter non valet, quod cum Gloss. in *C. admonere 8. 33. q. 2.* ajunt, quæ marito conceduntur, concedi etiam uxori; & uxorem sequi forum mariti *L. cum quædam. ff. de Jurisdic.* nam sensus duntaxat est, quòd uxor sequatur domicilium mariti, & gaudeat privilegijs, quæ merè personalia non sunt, uti merè personale est privilegium fori, utpote Clericis solum ratione Statùs & Ordinis concessum, sicut privilegium canonis, quo uxores & liberos Clericorum non gaudere certum est, & ipsi etiam adversarij fatentur. Illud admittendum est, quod declaratum à S. Congreg. Immun. refert Barbof. *L. 1. Jur. Eccles. c. 39. §. 2. n. 62.* Clerici filium legitimum ante clericatum susceptum gaudere privilegio fori durante vitâ patris: siquidem illa declaratio authenticè proferatur.

§. VI.

An Clerici teneantur servare Leges Civiles.

SUMMARIUM.

261. Declaratur, ad quas Leges Civiles servandas non obligentur Clerici.

Cc 2

262.

262. Obligantur vi directivá servare illas, quæ sine expressione personarum de re temporali omnibus communi & ad mutuam societatem pertinente disponunt.
263. Tenentur servare solemnitates contractuum, taxam mercum, modum ponderum ac mensurarum &c.
264. Peccant aequè, ac alij, si dictas Leges non observant.
265. Compelli tamen vel puniri à Magistratu seculari nequeunt.
266. Variæ inde sequelæ deducuntur.
267. Tenentur non vi ipsarum Legum Civilium, sed ex æquitate naturali & voluntate Ecclesiæ.
268. Statutumulare in specie disponens de Ecclesiasticis rebus vel personis, præcipiendo aut vetando, invalidum est.
269. Hinc invalidæ sunt non paucæ Authenticæ Justiniani.
270. Et aliorum Principum; nisi auctoritate Ecclesiæ robur acceperint.
271. Statutumulare, quo onus imponitur, aut juri quæsito derogatur, non afficit Clericos, tametsi de his mentionem non faciat.
272. Tale est, quo imponuntur collectæ, aliæque præstationes.
273. Item illud, quo ingredientes Monasterium, aut Clericatum assumptes, aut Moniales in casum extantis masculi, successione excluduntur.
274. Vel bonorum immobilium alienatio in Ecclesiasticos prohibetur. Vel, quo præcipitur, ut bona Ecclesiæ relicta intra certum tempus vendantur.
275. Vel pœna aliqua aut inhabilitas statuitur.
276. Vel gabella detractiois, à transferentibus domicilium aut Religionem ingredientibus solvenda, imponitur.
277. Et, quo cavetur, ut res etiam immobiles triennio præscribantur.
278. Nec non illud, vi cujus immissio in possessionem Beneficij Ecclesiastici cum facultate laicorum faciendæ est. Exceptio hic ex Concordatis Bavariæ affertur.

279. *Pariter non valet Statutum laicorum quoad Clericos, quo ad ultimas voluntates aliquid requiritur ultra solemnitates Juris communis.*

280. *Eadem ratio est de Statutis & Pactis privatis Familiarum:*

281. *Territorialis Jurisdictio laicorum non ligat Clericos.*

282. *Minus tamen exempti sunt, quàm Ecclesiæ, aliæque causæ pie.*

261. Decisa jam hæc quæstio videri potest in præcedentibus: cum enim ex hæctenus dictis constet, privilegium fori competere Clericis & Ecclesiasticis personis; hoc vero privilegium nihil aliud sit, quàm exemptio à jurisdictione seculari, necessariò consequens esse videtur, eos non adstringi legibus civilibus seu secularibus, cum obligatio ad istas proveniat à dicta jurisdictione seculari, à qua sunt exempti. Nihilominus tanquam certum tenendum est, exemptionem Clericorum non usque eò extendi, ut contra leges quascunque à seculari potestate latas agere licitè & impunè valeant. Ut verò ordine hic procedatur, distinguendum est inter leges Civiles; ad aliquas enim earum servandas clarum est nullatenus adstringi Clericos. Tales I. sunt, quæ de re merè seculari, ac ad Clerum non pertinente feruntur, v. g. quibus ordinantur Judicia secularia: hæc namque in foro Ecclesiastico non observari necessariò, notum est. II. Illæ, quæ de materia & re Ecclesiastica disponunt, v. g. de Votis, Ordinibus, & Beneficijs Ecclesiasticis: has enim ex defectu jurisdictionis nullas esse constabit ex infrà dicendis de Causis Sacris & Ecclesiasticis, ac fuse demonstratur à Suar. *L. 4. de Legib. c. 11. & L. 4. defens. Fid. c. 2.* III. Illæ, quæ circa personas Clericorum in particulari, etiam in materia solùm civili, quin & favorabili, disponunt, uti patet ex *C. 7. & 10. de Constit. C. ult. de reb. Eccl. alien. Can. benè & seqq. dist. 96.* ibidémque tenent Panor. Felin. aliique omnes Canonistæ, Bart. ac alij Legistæ in *L. cunctos populos C. de SS. Trin.* Ratio cit. *C. 10. redditur, quòd laicis super Ecclesijs & Ecclesiasticis personis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non aucto.*

auctoritas imperandi. Quamvis si Statutum sit favorabile Clericis, etiam hos includat, ita ut circa ipsos laici illud observare teneantur, ut cum Bald. Bart. Alexand. Jason. ac alijs bene observat Gaill. *L. 2. obs. 32. n. 2. ubi n. 3.* addit, statutum disponens, res immobiles non posse alienari in Ecclesiasticas personas, non valere, eò quòd sit contra privilegium & libertatem Ecclesiæ per text. *Auth. cassa. & C. noverit. de Sent. excomm.* Idemque cum Bart. Jason. ac alijs asserit de Statuto simpliciter disponente, ut res immobiles non alienentur in peregrinos: hoc enim non extendi ad Clericos peregrinos. Quod verissimum esse dicit Sperelli *decis. 10. n. 11. & decis. 100. n. 26.* ac plurimos DD, tam ipse, quàm Carol. de Grassis *de Effect. Cleric. effect. 2. n. 340.* allegant. Hinc, ut idem Gaill. *l. c. n. 10.* & Sperelli *cit. decis. 100. n. 22.* cum Panor. *in repet. C. 10. de Constit. n. 24. & 42.* Felin. Bald. Alex. Paris. ac communi DD. asserunt, Clericus, tametsi agat contra laicum coram Judice laico, non ligatur Statutis laicorum quoad decisoria, tametsi ligetur quoad solemnitates judicij & præparatoria. IV. Illæ, quæ in particulari disponunt de bonis Ecclesiasticis. *cit. C. 5. & 10. cit. C. ult. & Can. Bene quidem. C. decernimus. de Judic. & cit. dist. 96. totâ.* V. ac universim illæ, quæ sunt contra libertatem Ecclesiasticam, & Ecclesiasticas personas judicijs secularibus, ac tributis aliisque oneribus subjiciunt. Has enim invalidas esse, inter verè Catholicos in dubium non vocatur, ut benè ait Suar. *L. 3. de Legib. c. 34. n. 2.* & constat ex *C. si diligenti & C. significasti de For. comp. Trid. sess. 25. c. 20. de Refor. C. non minus & C. adversus de Immun. Eccles. C. noverit de Sent. excomm. C. quanquam de censib. in 6.* nisi bona eo pacto & conditione data fuerint Ecclesiæ, ut seculari potestati subjecta manerent, aut onere reali jam fuerint affecta, antequam ad Ecclesias pervenirent. Dixi *reali onere*, videlicet dominijs, & ratione pacti vel contractûs. Nam si tantum vi Jurisdictionis, quâ Principes & Republicæ exigunt tributa & steûras ex bonis sui territorij, obligata ad aliquod onus erant,

erant, cum isto non transeunt ad Ecclesias: quia onus solvendi tributa, quæ ex legis indictione debentur, non tam est reale, quàm personale, utpote impositum rebus propter personas, ac idcirco ad Ecclesias & Ecclesiasticos unà cum bonis non transit, ut cum Panorm. Felin. Hieron. Alban. ac communi aliorum observant, & docent Gutierrez *L. 1. Pract. qq. q. 3. n. 15.* Suar. *L. 4. Defens. Fid. c. 20. n. 12. & c. 25. à n. 3.* Less. *L. 2. de Justit. c. 33. dub. 3. n. 21.* Tanner. *Defens. Libert. Eccles. c. 13.* Laym. *L. 4. Theol. Mor. tr. 9. c. 6. n. 4.* Ranbek *Panopl. Immun. Eccles. disp. 3. c. 4. n. 30.* Pefantius *tract. de Immun. Eccles. c. 6.* Carol. de Grassis *de Effect. Cleric. effect. 3. à n. 162.* Joan. Beltran. de Guevara *in Propugnac. Libert. Eccles. assert. 1. §. 6. n. 27.* Nicol. Everhard. *Sen. consil. 42. à n. 56.* Delbene *de Immun. Eccles. c. 5. dub. 6. n. 7. & dub. 15. n. 36.* Comitol. *L. 1. Respons. Moral. c. 94. n. 3.* Geminian. *in C. 1. de Immunit. Eccles. in 6. n. 9.* P. Jacob. Wiestner *ad titul. 49. L. 3. Decretal. n. 199.* Illsung *Theol. Pract. tr. 5. n. 275. §. Dixi tertio, Sperelli decis. 35. n. 2.* ubi ita decisum refert à S. Congregatione Immunitatis. Addunt id procedere, tametsi onus, vi jurisdictionis & propter personas bonis impositum, fuerit stabile ac ordinarium. Nam si extraordinarium sit, & tantum ob certas & speciales necessitates imponi solitum, fatentur omnes, illud cum bonis non transire ad Ecclesias. Porrò in Bavaria collectas & steiras nullas esse ordinarias, asserunt Illust. D. Schmid & Pranob. D. de Bassis *Semicent. 2. qq. Forens. contr. 16. n. 5.* Idemque de Collectis Imperij asserunt complures Dd. ut videre est apud Rosenthal. *de Feud. c. 5. conclus. 83.* Bocer. *de Regal. c. 3.* Besold. *de Aerario publ. c. 5. n. 4.* Sepositis itaque dictis Legibus Civilibus, quibus certum est non ligari Clericos, & loquendo de reliquis

262. Dicendum est, legibus civilibus, quæ generaliter feruntur civibus abstrahendo à Clericis vel laicis, & disponunt de re temporali omnibus communi, ac ad eorum mutuam societatem & conformitatem pertinente, obligari Clericos quoad vim directi-

rectivam. Hæc assertio contra Anton. Genuensem *in praxi c.* 74. aliósque nonnullos communi consensu recepta est, eámque certissimam dixit Medina apud Suar. *l. c. n. 6.* ut adeò præcoci nimis zelo, & non nisi ex doctrinæ penuria à quodam Theologo reprehensus fuerit Escobar, quòd eam tradidit *ir. 1. Theol. Moral. exam. l. c. 5. n. 34.* Ratio est: quia uniformis observatio talium legum est necessaria ad Reipublicæ pacem, servandam in contractibus & negotijs æquitatem, & damnum Principis & aliorum communitatis membrorum evitandum; ut consideranti patebit. Et quamvis Hostiens. *in C. fin. de solut. Surdus consil. 301. n. 31. & 50.* Chassan. *in consuet. Burgund. rubr. 10. §. 1. n. 2.* Valasc. *p. 1. de jure emphyt. q. 20. n. 6.* Sperelli *decis. 123. n. 39.* aliique hîc distinguunt inter leges communes Romanas ac statuta municipalia, & ad illas servandas obligari fateantur Clericos, eò quòd à SS. Canonibus sint approbatæ; non item ad posteriora, utpote à Jure Canonico non approbata, quia eidem incognita: videtur tamen idem de utrisque tenendum, quia ratio allata etiam pro posterioribus pugnat. Nisi statutis municipalibus adimeretur aliqua facultas jure communi concessa, & eorum neglectus speciale aliquod & notabile damnum bono communi regionis aut civitatis non inferret. Ex quo Panor. Felin. Imola ac alij apud Laym. *in C. 10. de constit. n. 13.* inferunt, non obligari Clericos Statuto municipalis, quo solemnitates aliquæ in ultima voluntate ultra jus commune requiruntur; nec illo, quo statutum est, ut primogenitus à paterna hæreditate excludat fratres postea natos, obligari eos, qui tempore conditi statuti erant Clerici: de quo mox infra *n. 273. & 279.*

263. Ex dictis consequens est I. quòd Clerici teneantur stare statutis certum pretium taxantibus frumento, vino &c. certum valorem monetæ, certum modum ponderibus & mensuris; vetantibus commercia rerum vendibilium aut literarum cum hostibus, aut cum hominibus locorum peste infectorum; certam solemnitatem & formam huic illive actui vel contractui præscriben-

scribentibus, ut docent Suar. *cit. L. 4. defens. Fid. c. 16. n. 24.* Delbene *c. 9. dub. 1. n. 33.* ac alij. Idemque dicendum videtur (quidquid non pauci contradicant) de statuto frumentum, equos &c. è regione evehi vetante. Quod tamen Sperelli *decis. 13. à n. 16.* bene limitat, aitque non ligari Clericum, si revera non ob publicam utilitatem statutum esset conditum, sed potius quarundam peculiarium personarum, aut certi generis hominum, ut isti tantò facilius res suas vendere possent, dum alijs id est prohibitum. Aut si extrahendi invehendive facultas à Magistratu laico facile concedatur; cum ex hoc, ut ait, colligatur, cessare communem necessitatem. Aut si pro usu proprio evehere aliquid vellent. Quòd si leges civiles aliquem actum irritum redderent, idque in poenam hujusmodi actum ponentium, illà non ligarentur Clerici, ut cum communi tradunt Navarr. *consil. 43. de Constitut. n. 5. edit. 2. Suar. l. c. n. 23.* Delbene *l. c. n. 34.* quia lex Civilis, ut mox dicitur, non ligat Clericum quoad vim coactivam & poenam impositam: talis autem irritatio fit per vim coactivam legis & per modum poenæ imponitur.

264. Consequens est II. quòd peccent Clerici, si dictas leges non observent: & quidem graviter, si violatio afferat notabile damnum vel bono publico vel alicujus privati. Unde quando Bonacina *tr. de Legib. disp. 1. q. 1. p. 6. n. 53.* Diana *p. 1. tr. 10. resol. 12.* Caspensis *tom. 1. tr. 31. de Legib. disp. 4. sect. 2. n. 15.* Marta *de Jurisd. p. 4. cas. 5.* aliique existimant, eos aut omnino non, aut non graviter peccare, intelligendi duntaxat sunt de casu, quo notabile illud damnum abest; aut quòd non peccent vi ipsius legis civilis: neque enim dubium est, quòd agant contra jus naturæ, quod obligat ad cavendum damnum & reipublicæ & privatorum.

265. Dixi, Clericos dictis legibus civilibus teneri vi directiva. Teneri etiam vi coactiva seu punitiva, asserit communis Theologorum & Juristarum, si credimus Acatio Velasco, quem refert Moya *in appendice ad qq. select. tr. 5. q. 4. §. 2. n. 1.* Sed si loquitur de vi coactiva ipsarum legum, quasi ad eas observandas cogi

Clerici à laico Magistratu, & puniri ob non servatas possint, aperte fallitur; neque enim ullum Theologum & forsan nec ullum Juristam Catholicum producere poterit, qui id asserat. Nam quoad hanc vim coactivam illos non ligari assertio certa est, in qua omnes DD. Catholici conveniunt, ut ait Suar. *cit. L. 4. c. 16. n. 19.* fuse eam demonstrans, uti & Delbenel. *c. à n. 24.* ac Sperelli doctissimus Eugubij Episcopus *decis. 123. à n. 6.* Ratio patet: quia juxta dicta *n. 225.* & *seqq.* certum est Catholicis, Clericos esse exemptos à foro seculari: igitur non potest Judex laicus exequi in eisdem poenam lege statutam aliãve transgressioni commensuram, nec cognoscere de eorum delicto, cum non sit Judex eorum competens. Illud libenter admitto, posse Clericos à suo Judice Ecclesiastico ad hujusmodi leges observandas, vel ad querelam secularium vel proprio motu compelli, & ob transgressionem puniri. Et hoc sensu dici potest, eos etiam vi coactiva teneri ad servandas leges Civiles. Ratio est: quia hæc transgressio est delictum contrarium bono communi, exigitque bonum commune, ut puniatur: puniri ergo potest ac debet per aliquam potestatem; non per civilem, ergo per Ecclesiasticam. Non tamen tenentur Prælati Ecclesiastici Clerico transgressori imponere poenam lege civili statutam, ut notant Covarr. *pract. qq. c. 33. in fin.* Salzedo *in pract. crim. c. 66.* Suar. *L. 3. de Legib. c. 34. n. 18.* cum communi DD. quia lex quoad illam partem, quã poenam statuit, pertinet ad vim coactivam, quam non habet in Clericos. Neque Judices Ecclesiastici tenentur judicare secundum leges Civiles, sed secundum Canones, & ubi isti desunt, possunt arbitrariam imponere. Quin dicunt nonnulli Juristæ, teste Suar. *cit. n. 18.* non posse tunc Judicem Ecclesiasticum subdito infligere poenam juris civilis, ne videatur eum judicare more laicorum, & judicio laico contra *C. 2. de Judic.* Sed neque hoc neque ullo alio canone hujusmodi prohibitio habetur; si eam poenam corporalem excipias, quam Ecclesia non solet infligere.

266. Ex dictis deducit, & fuse probat Sperelli *decis. 124. per tot*

tot. non posse à laicis Clerico prohibita arma ferenti vel venanti ea auferri. Ubi n. 18. assertionem Covarruviæ cit. c. 33. nullam esse dicentis legem Divinam vel humanam, quæ id prohibeat, ait esse effatum tanto viro indignum, Regi per hoc placere voluisse: cuncta potius Jura Divina & humana clamare, Clericos ab omni laicorum superioritate esse exemptos, nec invitis quidquam auferri citra incursum excommunicationis posse. Addens n. 19. contrariam sententiam esse falsam & prorsus improbabilem, quam DD. ovium more unus post alium euntes re non discussâ admiserint. Aliud tamen circa arma prohibita in Bavaria receptum est juxta Concordata §. 3. An verò consuetudo per laicos ea auferendi vigens in Gallijs, de qua Rebuff. ad leg. armorum v. 1. ff. de V. S. non revocata sit per Bullam Coenæ, judicandum SS. Pontifici relinquunt Vasq. disp. 176. c. ult. n. 32. Salas disp. 14. de Leg. sect. 9. n. 108. Salzedo in pract. canon. c. 55. & Palao tr. 3. disp. 1. pun. 24. §. 6. n. 9. Videantur ea, quæ habentur infrà n. 660. in fine. Indidem deducit cum plurimis Delbene c. 5. dub. 4. & c. 10. dub. 35. sect. 2. § 3. non posse à laico Magistratu, nisi per Judicem Ecclesiasticum, cogi Clericos ad solvenda ea, quæ eidem debent, nec judicari ratione officij ab ipso commissi, nec puniri etiam in bonis temporalibus, si in ipsum delinquant, v. g. jurisdictionem laicam aliave regalia usurpando.

267. Sed & de vi directiva, quâ Clericos ad leges civiles servandas obligari dixi, nonnulla quæstio est, unde videlicet illa proveniat, an directè ac immediatè ex ipsa lege seculari, an verò solùm ex voluntate Pontificum aut lege naturali, dictante, membra Reipublicæ membris cohærere, & communium legum vinculo ac civili societate ejusdem incolumitati consulere debere. Solùm vi legis naturalis, & canonum leges illas civiles recipientium, ac etiam quoad Clericos approbantium, eosdem obligari, cum plurimis asserunt Suar. cit. c. 34. à n. 12. Vasq. 1. 2. tom. 2. disp. 167. c. 4. n. 29. & Sperelli decis. 12. § 13. § 123. ubi id fufiffimè probat. Potiffima ratio est; quia juxta Jura n. 225. 226.

& 228. allegata, laicis nulla in Ecclesias & Ecclesiasticas personas potestas & jurisdictio concessa est: foret autem concessa, eaque magna, si Clericos suis legibus obligare possent, cum hæc potestas obligandi vel maximè ad jurisdictionem pertineat. Accedit, quòd si laici Principes suis legibus obligare Clericos possent, possent eosdem ob transgressionem etiam punire; quòd nullus concedet, ut ait Suar. *l. c. n. 12.* Potestas enim præcipiendi & obligandi est inefficax sine coactiva, & idcirco utraque est vel re ipsa una ac eadem, vel inseparabiliter connexa. Videturque impossibile, ut ait Vasq. *l. c.* aliquem esse subditum alteri, eique parere debere jure obedientiæ, & nihilominus non posse ab eo propter transgressionem puniri. Hinc Palao *l. c. n. 6.* pugnans pro legum civilium vi directâ obligandi Clericos, malè allegat illud Roman. *13. n. 1.* *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Nam præterquam quòd hinc solum sequitur, Clericos alicui potestati debere esse subjectos, non verò quòd seculari, ut dixi *n. 223.* inferendum inde pariter foret, quòd etiam vis coactiva his legibus quoad Clericos inesset, cum omnis anima sublimiori potestati ita subjecta sit, ut ab ea cogi ad præcepta & leges possit, ac cogi posse debeat: vim autem coactivam in Clericos nullam jurisdictioni seculari inesse certum esse ait ipse Palao *l. c. n. 7.* Verùm non vacat ulteriùs immorari. Nam semel admisso, uti necessariò admitti debet, quòd Clerici teneantur servare leges Civiles, nec tamen judicari & puniri ob eas violatas à seculari potestate possint, parùm ad praxin refert, quo jure eosdem obligari dicamus.

268. Ex hæctenus dictis duæ regulæ circa Leges Civiles, quibus Clerici non obligantur, statuendæ sunt. Prima traditur *C. Ecclesia S. Mariæ 10. & C. quæ in Ecclesiarum 7. de Constitut.* nec non *Can. Benè 1. dist. 96.* estque hæc: Lex vel Statutum Magistratûs secularis aliquid in specie disponens de Ecclesiis & Ecclesiasticis rebus vel personis præcipiendo vel vetando, nullam de se vim habet. Et quidem etsi à laicis aliquid statutum fuerit, *quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum & favorem, nullius firmitatis existit nisi*

nisi ab Ecclesia fuerit approbatum, ut dicitur *cit. C. 10.* & post Joan. Andr. Felin. Beroi. ac alios notant Surdus *vol. 1. consil. 2. n. 15.* & *vol. 3. consil. 301. n. 14.* § 24. Tusch. *V. Ecclesia concl. 13. n. 29.* Menoch. *vol. 3. consil. 291. n. 25.* Ratio patet: quia, ut supra dictum est, Secularibus nulla in Ecclesias, resque ac personas Ecclesiasticas jurisdictio competit. Nulla igitur de illis Statuta & Leges condere possunt, cum ad eas ferendas requiratur jurisdictio. Quæ ratio æquè procedit, si eas ferant in commodum Ecclesiarum, v. g. ut res Ecclesiæ non alienentur sine certis solemnitatibus: neque enim etiam hujusmodi leges ob defectum jurisdictionis Ecclesiasticos obligare de se possunt. Dixi primò, de se has leges nullam vim habere: dubium enim non est, posse obligare accedente auctoritate Ecclesiæ eas vel expressè vel per generalem usum tacitè approbantis. Quod tamen si fit, nihilominus non obligant per se & vi Secularis potestatis, sed Ecclesiasticæ, à qua approbationem acceperunt, uti significatur *cit. C. 10. V. Nisi ab Ecclesia fuerit approbatum.* Dixi secundo præcipiendo aut vetando. Nam si Leges seculares merum favorem Ecclesiarum & Clericorum seu privilegium continent, validæ sunt, ita ut à Clericis acceptatæ jus eisdem tribuant, & seculares obligent ad eosdem in illius usu non turbandos. Ratio est: quia qui privilegium concedit, non usurpat sibi jurisdictionem in privilegiatum, uti patet ex eo, quòd etiam extraneis seu non subditis privilegia conceduntur: neque privilegium acceptare cogitur is, cui conceditur.

269. Consequens hinc est, Justiniani I. Imperatoris, qui, ut post Nicephorum *l. 17. c. 31.* Evagrium *l. 5. c. 1. & l. 4. c. 40.* Baronium *ad annum Christi 563. § 565.* ac alios Ecclesiasticæ Historiæ Scriptores loquitur Moreri in *Dictionary Historico V. Justinien. I. §. Ces Reglements* temerariè se Ecclesiasticis immiscuit, Constitutiones Authenticas, quas Ecclesijs, Episcopis, Clericis, Monachis præcipiendo aut vetando statuit, per se ipsas nullam obligandi vim habere. De quo præter alios Jul. Clar. *§. Emteusis.*

teusis q. 28. n. 6. Bellarm. de Potest. Pontificis contra Barclaium c. 34. Gratian. tom. 1. Discept. forens. c. 164. n. 12. Beltran. de Guevara in Propugnac. Libert. Eccles. p. 2. assert. §. 7. n. 24. Servantus in Defens. Immun. Eccles. propos. 1. Gretserus eod. tr. lib. 2. consider. 13. Fagnan. de Justit. Censur. Pauli V. p. 4. Neque auctoritatis quidpiam iisdem accedit, quòd insertæ sunt Decreto Gratiani: hic enim potestatem leges seculares approbandi aut canonizandi nec habuit nec sibi arrogavit. Neque eas approbant & canonizant SS. Pontifices, quòd eas in eo decreto tolerant: cum receptum sit apud DD. ea, quæ inserta ibi sunt, non habere majorem vim & auctoritatem, quàm habuerint, antequam inferrentur; & constat, non pauca ibi contineri partim dubiæ veritatis partim exploratæ falsitatis. Ut adèò ad ferendum de iisdem iudicium adeundi sint ipsi fontes, ex quibus sunt hausta. Si tamen ipse SS. Pontifex legem aliquam Civilem in suo rescripto alleget (uti multoties factum est in Decretalibus epistolis) censetur eam approbare, & confirmare.

270. Par iudicium esto de Caroli M. ac aliorum Regum, qui in volumine Gallicarum Legum nominantur, Constitutionibus, seu, ut vocant, Capitularibus. Nam vel auctoritate SS. Pontificum firmatæ sunt, aut robur non habent, uti notant Duvalius de Potest. Pontif. p. 3. q. 2. Gretser. l. c. consider. 11. Guevara l. c. n. 24. Adde, quòd Carolus M. lib. 5. Capitularij c. 33. & 34. remittit Sacerdotum iudicium ad Leonem Pontificem, & lib. 7. c. 205. res Ecclesiasticas definiendas iudicio Episcoporum relinquit, nec Capitula illa nisi per Episcopos in Synodalibus Concilijs facta sunt, uti observant Baron. ad annum Christi 806. Barberius contra M. Fulgent. p. 2. n. 39. & 70. ac p. 3. n. 29. Tanner. Defens. Immun. Eccles. lib. 1. c. 9. Moreri in Diction. Histor. V. Capitulaires §. Le Terme Capitulaires. Similiter ad facta Constantini, Theodosij, aliorumque Imperatorum, causis Ecclesiasticorum quandoque se immiscentium, respondendum est, videlicet id eos fecisse vel auctoritate Sedis Apostolicæ, vel facto, non jure. Hinc Constantinus

tinus teste S. Augustino *epist.* 162. ab Episcopis veniam petijt, quòd ad importunas Donatistarum preces in Cæciliani causa se interposuerit, ac Nicolaus I. *epist.* 2. ad Michaëlem Imperatorem, alijque SS. Pontifices, sæpe super hujusmodi Imperatorum ac Regum usurpationibus conquesti sunt. Videri possunt Suar. *lib.* 4. *defens. Fidei c.* 11. *n.* 17. *c.* 14. *n.* 21. *§ c.* 30. *n.* 15. Paul. Donatus *Tract. de modo eligendi Ministros Eccles.* c. 6. Bellarm. *contra Libell. Pauli Servitæ*, Duvall. *l. c. p.* 4. *q.* 2. Baron. *ad an. Christi* 313. Bovius *Respons. ad Paulum Servitam p.* 4. *ad 8. arg.* Gretser. *l. c. consider.* 5. 8. *§* 13. Roffus *Respons. ad Capellum c.* 20. 21. *§* 131.

271. Altera regula est, quòd leges seculares, tametsi generatim latae sint & sine Clericorum mentione, ad Ecclesias, personas ac res Ecclesiasticas se non extendunt, si per se & ex proprio objecto, onas seu gravamen imponunt, aut juri quæsito derogant. Ita Bartol. *in L. cunctos populos C. de summ. Trinit. q.* 5. *n.* 28. Panorm. Felin. Imol. ac reliqui Interpretes *in cit. C. 10. de Constitut.* Silvest. *V. Lex q.* 15. Gaill. *L. 2. observat.* 32. Gutierrez *Lib. 4. Pract.* *qq. c.* 38. *n.* 5. Covarr. *c.* 8. *Pract. qq. n.* 5. ubi ait, communi omnium suffragio receptum hoc esse. Rationem dant paulò antè allatam: quia nulla laicis in Clericos jurisdictio competit. Alijs verbis, eodem tamen sensu, hanc regulam tradit Bartolus *in Auth. Cassa C. de Sacros. Eccles. & in L. 1. §. Quæ honorandæ ff. Quar. rer. actio non detur*, dicens, Leges Civiles, per quas Clerici timidiore sunt, contra libertatem Ecclesiasticam esse, ac idcirco eosdem non ligare: tametsi tales leges de ipsis Clericis non loquantur. Quam doctrinam communiter sequuntur Canonistæ *in C. Noverrit desent. Excomm.* præcipuè Panorm. & Felin. ac *in C. ult. de Immunit. Eccles. in 6.* Quid autem sit, Clericos timidiore reddi, rectè sic explicaveris cum Suar. *lib.* 4. *Defens. Fid. c.* 22. *n.* 16. Quotiescunque per Legem, Statutum, aut Mandatum secularium Clerici privantur illis rebus aut juribus, quæ Jure Naturali, Gentium, vel Civili, communia sunt civibus, aut iisdem concessa sunt privilegio,

vilegio, non tantum Divino aut Ecclesiastico, sed etiam secularium Principum ac Magistratum, tunc gravantur contra Ecclesiasticam libertatem, & sic dicuntur fieri timidiore, quia huiusmodi gravamina dehonestant, & ignobilem ac despectum reddunt statum Ecclesiasticorum, eos videlicet deprimendo ad statum laicorum & subditorum, ac propterea eorum animos deijciunt, aliosque à statu illo nobiliore amplectendo avertunt; sicut è contrario favores & privilegia Clericis concessa eorum statum cohonestant, ipsosque excitant ad sua officia erga fidelem populum alacrius & accuratius exhibenda, pluresque alios ad statum Clericalem & Religiosum provocant. Quæ explicatio conformis est ijs, quæ tradunt Joan. Andr. ac alij in cit. *C. ult. de Immun. Eccles. in 6. Panorm. lib. 1. consil. 26. § 83. Felin. in C. Noverit. de sent. Excomm. in 6. n. 2.*

272. Ut autem regulæ modò traditæ ad praxin faciliè applicari possint, expedit afferri in medium exempla quorundam statutorum & legum Civilium, quæ pugnant contra libertatem Ecclesiasticam. Ubi tamen protestor, me non generatim loqui, sed excipere casum necessitatis, privilegia Principum, & Concordata. Itaque tale I. est Statutum vel Mandatum, quo Ecclesiasticis personis indicuntur collectæ, angariæ & parangariæ, seu onus præbendorum equorum, vehiculorum, navium &c. similisque præstationes, contra privilegia & immunitates utroque Jure iisdem concessas, videlicet *C. Non minus 4. § C. Adversus 7. de Immun. Eccles. C. 3. eod. in 6. C. quemquam 4. de Censib. in 6. Auth. Cassa C. de SS. Eccles. L. 1. § Auth. Item nulla C. de Episc. § Cleric.*

II. Statutum, quo ingredientes Religionem, aut Clericatum assumentes, à successione excluduntur. *cit. Auth. Cassa & L. Deo nobis. 56. C. de Episc. § Cleric. Bartol. in L. fin. C. de Pact. n. 6. Felin. in C. Presentia de Probat. n. 38. Socin. Sen. vol. 1. consil. 81. n. 5. § consil. 241. n. 5. ac communis DD. teste Gaillio L. 2. observ. 32. n. 4.* Estque etiam iudicio Camerae Imperialis hoc Statutum pronuntiatum invalidum, uti refert Auctor *Decis. Cameral.*

Cameral. V. Successio. Eadem est ratio de Statuto, quo excluduntur ingredienti Monasterium seu Moniales à successione extante masculino, aut certa pars dotis addicitur marito uxore Religionem ingrediente. Bart. *l. c.* Bald. *in cit. l. 56.* Paul. Castr. *in l. si quis id ff. de Jurisdict.* Felin. *in C. 10. de Constitut. n. 78.* cum Anchar Panorm. ac alijs. Valeret tamen, & Moniales afficeret, si in genere ac simpliciter disponderet, feminam non debere succedere extante mare. Socin. *cit. Consil. 81.* & fuse Felin. *l. c. n. 79.* cum Panorm. Anchar. Joan. Andr. Lap. Paul. Castr.

274. III. Statutum disponens, res immobiles non posse alienari in Ecclesiasticas personas, juxta Bald. Bart. Jason. ac alios, quos refert Gaillius *l. c. n. 3.* aliòsque innumeros, quos adducit Delbene p. 1. *de Immun. Eccles. c. 8. dub. 11. & 12.* Item Statutum, quo disponitur, res immobiles non posse alienari in forenses seu extraneos & non subditos: si nomine extraneorum intelligantur etiam Clerici. Et quidem hujusmodi Statuto non comprehenduntur Ecclesiasticas personas, tradunt Gaillius *l. c.* ac alij, præeunte Bartolo *in l. Dudum 14. C. de Contrab. empt. n. 1.* & *in l. Filiusfam. §. Dixi ff. de Legat. 1.* Jason. *in l. ut inter Divinum C. de SS. Eccles. n. 30.* ubi allegat Bald. Panorm. ac Ant. de Butr. Felin. *in cit. C. 10. de Constitut. n. 89.* ubi dicit esse communem. Cavenda tamen hîc est æquivocatio. Cùm enim dicitur, tali Statuto non comprehenduntur Ecclesiasticos, sensus duntaxat est, eo non obstante posse vendi Clericis, quamvis respectu Magistratus Secularis sint extranei, quia non sunt sub ejus jurisdictione. Obligari verò Clericos non vendere extraneis, quando venditio hujusmodi & alienatio cederet in notabile damnum regionis, in qua bona possident, sequitur ex dictis *n. 262.* Pariter invalidum est Statutum, quo præcipitur, ut bona Ecclesiæ relicta intra certum tempus vendantur. *C. 1. de Immun. Eccles. in 6. C. Quæ in Ecclesiis de Constit. C. cum laicis de reb. Eccles. alien. Hostiens. in C. fin. de reb. Eccles. alien. n. 5.* Archidiac. *in C. Romana de Appellat. in 6. n. 13.* Joan. Andr. *in C. fin. de Immun. Eccles. n. 6.* Panorm.

in C. Relatum de Testam. n. 5. Ancharan. consil. 61. n. 2. & consil. 155. n. 6. per text. cit. C. 1. Nec etiam liceat (laicis) ipsas Ecclesias vel personas ad distrabendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum, acquisita jam, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare.

275. IV. Statutum, quo poena aliqua vel quæcunque inhabilitas decernitur. v. g. si cautum sit, ut filij ex illegitimo thoro geniti intestabiles existant & eorum bona post mortem ad secularem fiscum devolvantur. Neque enim hujusmodi lege comprehendi possunt Clerici & Religiosi, cum poenalis sit & coactiva, & lex Principis laici inducere nequeat inhabilitatem in Ecclesiam & Ecclesiasticos, utpote ipsi non subditos. *arg. L. 1. §. fin. ff. de Tutor. & Cur. & L. Pupillorum ff. eod.* Quod non tantum verum est de bonis ex quacunque causa acquisitis post susceptum Clericatum (hæc enim nec per se nec ratione personæ possidentis seculari Magistratui subjecta sunt) sed etiam de bonis ante Clericatum acquisitis. Nam cum bona illegitimè nati non sint per se & reali aliquo vinculo obligata fisco, sed solum per accidens, & ratione personæ, si hæc manet laica & potestati seculari subjecta usque mortem, consequens est, quod exemptâ personâ etiam bona fiant exempta; præsertim in isto casu, cum Statutum istud effectum suum non consequatur ante mortem illegitimè nati. Hinc illa regula, quam post Joan. Andr. Caldas, ac alios, tradit Felin. *in C. 10. de Constitut. n. 101.* illis legibus affici etiam Clericos, quæ effectum suum consequuntur ante Clericatum, qualis v. g. est illa, quæ præfert primogenitum in hæreditate exclusis alijs fratribus; hæc enim cum jus statim tribuat primogenito adversus fratres natu minores, his nocet, tametsi Clericatum postea suscipiant: non verò illis, quæ suum effectum consequerentur primum post susceptum Clericatum.

276. V. Statutum, quo decernitur, ut si quis incolarum mutato domicilio cum bonis suis aliò abeat, partem aliquam certam seu gabellam detractionis (de qua suprâ n. 122.) fisco au-

comt

comunitati solvere cogatur. Hujusmodi enim Statuto laico non comprehendi bona Ecclesiasticorum, ob defectum potestatis statuendi de illis in præjudicium Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum, patet ex *C. fin. de reb. Eccles. alien.* & præter alios fusè ostendit Panorm. *in repetit. ad cit. C. 10. de Constitut. n. 38.* § 39. Idem dicendum est de Statuto, quo disponitur, ut si quis subditorum filiam aut filium Religionem ingressurum dotauerit, partem inde detrahere Magistratui liceat: aut ut aliquid detrahere liceat pro publica v. g. fabrica ex pijs legatis aut donationibus. Felin. *l. c. n. 94.* post Anton. Joan. Andr. Panorm. Speculat. Hostiens. ac alios: addens cum eodem Hostiensi, non valeretale Statutum, tametsi consuetudine approbatum sit, cum *C. 1. de Consuet. reprobentur consuetudines, quæ Ecclesijs gravamen inducere dignoscuntur.* Neque obstat, ut idem Felinus advertit, quòd ejusmodi pars detracta pio usui deputetur: quia non est unum altare discoperiendum, ut vestiatur alterum. *C. cum causam 36. de Præbend.* A fortiori Statutum, ut si quis incolarum vità excedat, aliqua pars bonorum ejus loci domino cedat, respectu Clericorum injustum est, & ipso Jure irritum, ac Ecclesiastica libertati penitus repugnans, ut patet ex dictis & per se notum est.

277. VI. Statutum, quo disponitur, ut res immobiles æquè ac mobiles triennij spatio usucapiantur. Nam respectu bonorum Ecclesiæ & Clericorum irritum est, uti agnovit, & conclusit etiam Camera Imperialis, teste Gaillio *L. 2. observ. 32. prin. Idque per regulam,* ut idem Gaill. ait, *quòd Statuta laicorum non ligent Clericos, cum sint contra libertatem Ecclesiasticam, per text. Auth. Cassa C. de SS. Eccles. § Bartol. ibi, Cyn. ac communem DD. text. notab. in C. Ecclesiæ S. Mariæ de Constitut.*

278. VII. Statutum, quo cavetur, ne quis possessionem aliqujus Ecclesiæ vel Beneficij sine facultate Principis, vel suorum Ministrorum, apprehendat. Est enim multis modis contra Immunitatem Ecclesiasticam, ut loquitur & probat Felin. *in cit. C.*

10. Idem tradunt Panorm. *consil.* 83. Marta *de Jurisdic. p. 4. cent. 1. casu 46. n. 8. & 14.* Duard. *in Bullam Cæne Lib. 2. q. 15. n. 59.* Ugolin. *n. in eand. Bull. p. 2. c. 13.* Pefantius *de Immun. Ecccl. disp. 10.* Baldellus *tom. 1. lib. 5. disp. 36. n. 14.* Alterius *tom. 1. de Censur. lib. 5. disp. 16. c. 5. & 6.* ac alij communiter. In Bavaria tamen, juxta Concordata inter Serenissimos Duces & Reverendissimos Ordinarios auctoritate Apostolicâ 5. Sept. anno 1583. inita, *ubi per Ecclesiasticam Personam* (verba sunt Reccessus §. IV.) *ex Episcopi delegatione, Beneficiatus in possessionem inducitur, Præfectus loci Secularis adhibetur* (quod vulgariter den Einsas vocant) *ut Principis loco assensum temporalis administrationis, sicut hætenus consuevit, præstet. Ad quam rem ex Regimine cujuscunque loci permissionis literas* (den Possess-Brieff) *Beneficiati requirent.* Quod tamen locum non habet quoad Vicarios Parochiarum & Beneficiorum Monasterijs ac Collegijs incorporatorum, uti speciali Decreto anno 1613. Sereniss. Dux ac postea Elector Maximilianus, ac ipsa hætenus praxis declaravit. Similiter *ibidem* §. II. quoad electiones Prælatorum receptum est, ut mors Prælati utriusque Magistratui, Seculari & Ecclesiastico, nuntietur, qui inter se conveniant de die electioni constituenda. Et electionis tractatui intersint Ducales Commissarij; non tamen ipsi electioni, nisi in Compromissarios aut Scrutatores assumantur. Quod si electio Canonice processerit, & electus statim confirmandus est, Principis nomine qui adsunt, electioni factæ assensum præstent. Si verò Confirmatio ex intervallo petenda est, confirmandus approbationis seu assensûs literas Ducales secum ferat. Nec vacanti Monasterio detur administrator sine Ordinarij consensu. Quam exceptionem à comunibus regulis de Immunitate Ecclesiastica exempli tantum causâ afferendam duxi ex privilegijs Principum & consuetudinibus auctoritate Ecclesiastica approbatis: de quibus dum specialis non fit mentio, non idcirco per assertiones & regulas generales eisdem præjudicatur.

279. VIII. Statutum, quo solemnitates in testamento ultra
jus

ius commune requiruntur, v. g. ut testamentum non valeat, nisi adhibiti sint octo testes, aut intra sex menses Magistratui exhibitum fuerit. Non enim eo tenentur Clerici, quia talibus statutis per Canones non approbatis, adimitur eis facultas testandi secundum Jus commune, sicut aliàs testari possent. Simili de causa irrita est *Lex Illud 19. C. de SS. Eccles. & L. Sancimus C. de de Donat.* quibus statuitur, ut absque insinuatione non valeat donatio ultra 500. solidos etiam in piam causam facta.

280. Quod modò dictum est de Legibus & Statutis publicis, idem ferè dicendum est de privatis, videl. de pactis familiarum. Sic pactum, quo unius familiæ agnati inter se cum secularis Principis approbatione paciscuntur, ut nemo, etiam ex suis heredibus, absque aliorum de familia consensu, notabile quidpiam donare aut legare possit &c. pactum, inquam, huiusmodi firmum quidem erit quoad causas profanas, ac ipsas etiam Clericorum personas, si ijs donatio aut legatum non intuitu Ecclesiæ fiat. Non autem valebit in præjudicium Ecclesiæ; sive, non eò se extendit, ut neque Ecclesijs aliisque pijs causis quispiam ex bonis proprijs absque reliquorum consensu donare aut legare possit. Quamquam, uti notat Laym. in *C. 10. de Constitut. n. 16. §. Ceterum* si quis bonis suis, de quibus liberam disponendi facultatem habet, vinculum apponat per fideicommissum, ut alienari extra familiam non possint, sed semper sint v. g. penes primogenitum seu majorem natu in familia, id omnino observandum est, ita ut alienatio neque in Ecclesiarum favorem fieri possit.

381. Ex hætenus dictis consequens est, quòd pro constringendis Lege aliqua, vel Statuto, vel Mandato Potestatis Secularis Clericis, malè pro ratione afferatur Jurisdictio territorialis Magistratui Civili competens, cum notissimum sit ex Juribus tam Civilibus quàm Canonicis, quæ adduxi *p. 1. c. 3. per tot.* & apud omnes DD. receptum, jurisdictionem territorialem non nisi ad subditas personas & res porrigi, cujusmodi respectu laicorum non sunt res & personæ Ecclesiasticæ. Multò minùs Ma-

gistratus secularis gratiæ suæ amissionem aut poenam Clericis sui Statuti transgressoribus adjicere & comminari potest: cum hujusmodi Statuta & mandata Ecclesiasticæ libertati nimis aperte repugnent, atque à pietate & consuetudine Catholicorum Principum aliena sint, ut loquitur Laym. *l. c. §. Adhuc verò gravius*, & patet ex dictis n. 165.

282. Illud tamen in præsentia materia concedendum est, majorem favorem & exemptionem à Legibus Civilibus competere ipsis Ecclesijs & causis pijs, quàm Clericis singulis & in particulari: quia causa publica favorabilior est, quàm privata, & causa Ecclesiarum magis propinquè & immediatè ad Dei cultum refertur. Hinc etsi Leges Cæsareæ, quibus v. g. irrita redditur donatio ultra 500. solidos absque insinuatione, vim habeant quoad privatas personas Ecclesiasticas, uti docent Panorm. *in C. Quod Clericis. 9. de Foro comp. n. 26.* Felin. *in C. 10. de Constitut. n. 82.* aliique: non tamen eam habent respectu Ecclesiæ, alteriusve causæ piæ, v. g. si pauperibus aut Xenodochio fiat donatio. Pariter etsi juxta Panorm. *in repet. ad cit. C. 10. n. 45.* ac alios, ipsamque praxim, irrita habeantur in Romano Imperio testamenta Clericorum informia seu sine debitis solemnitatibus facta, ac similiter irrita sint respectu eorum, quæ per illa Clericis relicta sunt: respectu tamen eorum, quæ ad causas pias relinquuntur, valent; quia causa animæ & causa Dei, quæ hic proximè agi censetur, adeò favorabilis est, ut nullâ constitutione Civili restringi debeat supra Jus Naturæ ac Gentium. Glossa *in C. Cum esses 10. de Testam. V. Improbamus*, Panorm. *in cit. 10. de Constit n. 36.* Felin. *ibid. n. 83.* & communis DD.

§. VII.

Utrum Clerici ligentur Consuetudinibus Laiçorum.

SUMMARIUM.

283. *Status questionis explicatur.*

284. Clerici non ligantur consuetudinibus laicorum.
 285. Nisi illa illis servent immunitatem Ecclesiasticam, & non observata scandalum parerent aut damnum communitati.
 286. Aut sint communes Clericis & laicis.
 287. Consuetudine laicorum Clericis favorabili uti isti possunt contra illos.

283. Postquam haftenus traditum est, quas Leges & Statuta Secularia Clerici servare teneantur, & quæ non: ordo doctrinæ requirit, ut modò de Consuetudinibus laicorum agatur. Et quamvis idem tenendum videatur de Consuetudine, quod de Lege, cum illa sit Lex non scripta & Jus moribus constitutum, ut dicitur *L. De quibus 32. ff. de Legib.* quia tamen Bartol. *in cit. L. 32.* aliique nonnulli majorem vim hinc tribuunt Consuetudini quam Legi scriptæ, idcirco singillatim de illa agendum esse videtur. Non est autem hinc sermo de Consuetudine contra privilegium Fori Clericorum & libertatem Ecclesiasticam inductâ (hanc enim non patrocinari laicis nec Clericis obesse, dictum est suprâ *n. 231.*) sed de illa, quæ circa res alias, quàm circa personas & res Ecclesiasticas, versatur.

284. Dicendum est I. Clericos non ligari consuetudinibus à laica Communitate inductis, seu non obligari ad observandas consuetudines à populo, quem inter versantur, introductas. Pannorm. Butr. Bald. Dec. Felin. aliique omnes Interpp. *in C. 10. de Constitut. & in C. Quòd Clericis de Foro comp. Alexand. vol. 2. consil. 110. Roch. in C. ult. de Consuet. sect. 8. n. 54.* ubi communem dicit, Capijic. *decis. 69. Duennas regul. 135. Gutier. L. 4. Practic. q. 38. n. 3.* ubi pariter dicit communem, Marta *de Jurisdic. p. 4. casu 63. n. 7. & 13. Oliva de Foro Eccles. p. 1. q. 34. n. 3.* asserens, esse communem & receptam traditionem, à qua judicando & consulendo recedi non debeat. Ratio patet: quia populus non habet majorem potestatem ad obligandum suâ voluntate & consuetudine, quàm habeat ipse Legislator: imò ex hujus duntaxat concessione potestatem consuetudinis & obligationis
 per

per eam inducendæ retinet, uti fufius tradunt DD. *ad tit. de Consuetudine*. At nec ipse Legislator Secularis Clericos obligare potest: cum potestas obligandi dependeat à jurisdictione, imò sit ipsa jurisdictione, quam in Clericos non habet, utpote privative subjectos potestati spirituali, & omnino exemptos à potestate seculari, *cum laicis super Ecclesiis & personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi*, ut dicitur *cit. C. 10. de Constitut. C. cum laicis ult. de reb. Eccles. alien. & Can. Benè quidem 1. dist. 96.*

285. Limitanda tamen est hæc assertio, & dicendum II. Clericos teneri observare illas consuetudines, quæ non cedunt in dispendium libertatis Ecclesiasticæ, si ex iisdem non observatis nasceretur aut scandalum populo, aut damnum notabile communitati & reliquis Reipublicæ membris. Patet hujus asserti veritas ex dictis supra n. 262. & seq. ubi tamen addenda est limitatio, quam cum communi DD. feci n. 265. & seqq. videlicet, eos teneri vi solùm directivâ, non verò coactivâ, neque vi ipsius consuetudinis, quatenus à laicis introducta est, sed solùm vi Legis naturalis & SS. Canonum.

286. Dicendum est III. Clericos teneri observare consuetudines mixtas, seu illas, quas æquè ipsi ac laici induxerunt. Ant. de Butrio *in cit. C. 10. de Constitut. Felin. ibid. n. 81. V. Non obstant. & Dec. n. 53. Panorm. in C. cum venissent de eo, qui mitt. in possess. n. 3. & in C. cum causa de Sent. n. 4. Rochus cit. sect. 8. n. 65.* Verùm tunc non tam laicorum, quàm suamet consuetudinẽ ligantur. Possè autem etiam à Clericis induci consuetudinem, constat ex *cit. C. fin. de Consuetud. & tradunt ibi omnes Interpp. malè refragante Marta p. 4. de Jurisdic. casu 63. n. 7. & 17.* ubi absolute assertit, Clericos non posse facere consuetudinem, ac propterea non posse dari consuetudinem mixtam, quæ ipsos liget. Quod ita indistinctè prolaturum falsum est. Neque ejus rationes plus probant, quàm quòd consuetudine Clericorum induci non possit, ut judicari valeant à Magistratu seculari, aut legibus, statutis, manda-

mandatis, ac consuetudinibus laicorum ligari: quod etsi verissimum sit, cum non possint suæ à foro seculari exemptioni renuntiare, ut infra fusiùs dicetur, non tamen inde sequitur, quòd alijs consuetudinibus immunitati Ecclesiasticæ non repugnantibus ad aliquid faciendum vel omittendum se obstringere nequeant, æquè ac pactis honestis, juramentis, & votis.

287. Dicendum est IV. Clericos, tametsi consuetudinibus laicorum, ut modò dictum est, non obligentur, eisdem tamen comprehendi, quando ipsis sunt favorabiles, eisque uti posse contra laicos. Ita Interpp. in cit. C. 10. de Constitut. Roch. in C. ult. de Consuet. 8. n. 71. Hinc C. Ad Apostolicam 42. de Simon. dicitur, non esse permittendum fidelibus, ut laudabiles consuetudines aliquid offerendi pro exequiis defunctorum, benedictionibus nuptiarum, & similibus, infringant aut immutent, sed per Episcopum compescendos esse, qui hoc tentauerint. Sic uti possunt Clerici consuetudine laicorum vel statuto, vi cuius filia non succedit extantibus maribus, aut primogenitus præfertur cæteris liberis: unde Clericus solus è maribus superstes excludit feminas; & fratres natu minores, si est primogenitus, ut post Bald. Bart. Socin. Dec. Panorm. ac alios tradit ac fusè probat Tiracquell. de Primigen. q. 44. à n. 6. Pariter juxta C. Constitutus 8. de in integr. restitut. utitur Clericus consuetudine, quæ dat facultatem retrahendi rem à consanguineo venditam. Et juxta C. Ex literis 2. de Consuet. Ecclesia utitur consuetudine transferente rei possessionem ex aliquo actu. Possè enim laicos Clericis, tametsi isti respectu laicorum censeantur extranei, utpote ipsorum jurisdictioni non subjecti, privilegia conferre, notum est ex C. Novit de Judic. C. Auditis de in integr. restit. C. Inter dilectos de Fid. Instrum. C. Cum dilecti de Condit. appof. C. Dudum de Decim. L. Omnia privilegia C. de Episc. & Cleric. L. 1. C. de Emancip. liber. L. Non dubito, & L. Postliminium §. Inducia ff. de Capt. & postlim. revers. L. Conventionum ff. de Pact. Hoc ipso autem dum quid conceditur incolis loci, concessum

Ff

etiam

etiam censetur Clericis illius loci, id est, privilegium simpliciter concessum hominibus alicujus loci, comprehendit etiam Clericos illius loci *C. Dilecti de For. comp. cit. C. 2. de Consuet. & Can. si in adjutorum 7. dist. 10.*

§. VIII.

Utrum Clericus Vasallus in Causa Feudali teneatur respondere coram Domino Feudi.

SUMMARIUM.

288. *Varia DD. opiniones proponuntur.*
 289. *Traditur ex SS. Canonibus & communissima DD. Ecclesiam & Clericos in causa Feudi secularis ad forum seculare trahi posse.*
 290. *Rejicitur opinio asserens, Clericos solum obligari Consuetudinibus Feudalibus, non item Constitutionibus.*
 291. *Item altera, tradens, in causa Feudali coram Laico respondere debere solum tunc, quando judicio petitorio contenditur.*
 292. *In causa tam Petitorij quam Possessorij Clerici coram Feudi domino seculari respondere tenentur, si lis est inter duos Vasallos, & dubium non est de Feudo: coram Paribus Curie, quando lis est inter dominum Feudi & Vasallum, & hic non negat, rem esse feudalem.*
 293. *Si agitur non de Feudo, sed de reparatione damni aut injurie domino Feudi facienda, conveniendus est Vasallus Clericus coram Judice Ecclesiastico.*
 294. *Nec puniri potest corporaliter à seulari Feudi domino, vel de ejus crimine cognosci.*
 295. *Actione personali, tametsi circa rem feudalem agatur, Clericus Vasallus solum coram Judice Ecclesiastico conveniendus est.*
 296. *Clericus Vasallus spoliatus restituendus est per Ecclesiasticum Judicem juxta non paucos. Probabiliter restitui potest etiam per Feudi dominum, si spoliator est Vasallus.*

297. Si Clericus Vasallus rem negat esse feudalem, adeundus contra ipsum est Judex Ecclesiasticus.

298. Uti etiam, si dominus Feudi vel Pares Curia sint suspecti.

299. Solvuntur opposita.

288. Negant nonnulli, interque hos Barbat. in *C. Caterium* s. de *Judic.* & Jacobin. de *S. Georg. tr. de Feud. v. Dicti Vasalli* n. 3. ubi cum multa argumenta pro sententia negante attulisset, subjungit, in secreto Juris posse teneri, quod opinio affirmans non sit bona in judicando; tutum tamen non esse ab ea tanquam communi recedere. Distinguit Curt. Jun. apud Schrader. *tr. de Feud. p. 1. q. 2. n. 5.* asserens, consuetudines feudorum vim quidem suam ad Clericos & Ecclesias extendere, non tamen constitutiones Imperiales, quæ Feudorum libris insertæ sunt.

289. Verum dicendum est cum communissima DD. Ecclesiam & Clericos in causa feudali ad forum seculare trahi posse, ita ut in hac causa coram domino Feudi, coram quo juramentum fidelitatis præstiterunt, etiamsi is sit laicus, conveniri possint ac debeant. Ita enim juxta communem Interpp. expositionem deciditur *C. Ex transmissa. 6. & C. verum 7. de Foro comp.* Ratio est: quia sub hac conditione à Jure approbata, feuda conceduntur, & in his, quæ Clericus vel Ecclesia tenet à Principe in feudum, fungitur vice privati, & ipsi subjicitur, ac ejus vasallus dicitur. Et quia ex dominio directo feudi necessariò oritur jus cognoscendi causas ipsius, & feudatarius accipiendo feudum, constituit se in ijs, quæ sunt feudi, subditum domini, consequens est, quòd ab ipso judicari possit, & Ecclesia feudum à seculari recognoscens, pariter agnoscat ejusdem jurisdictionem. Hinc, ut cum Bald. Afflic. Capyc. Curt. Jun. & Car. de Grassis loquitur Pignatelli *tom. 5. consult. 21. n. 3.* licet Imperator juret Ecclesiæ Romanæ fidelitatem, si tamen ipsa teneret ab eo feudum, foret ipsius vasalla, & teneretur ad ea, ad quæ alij.

290. Neque hinc admittendum est illud Curtij Jun. discrimen inter Consuetudines & Constitutiones feudales. Nam, præter-

quam quòd Canones nullum discrimen faciant, constitutiones Imperiales naturam Feudi quodammodo informant, ut ait Schrader. *l. c.* atque ejus origini sunt annexæ, & Clerici feuda recipientes non tam Principum constitutionibus, quàm suo pacto tacite ac ipso facto, dum feudum accipiunt, se se obligant ad ea, quæ feudo insunt sive ex consuetudine sive ex constitutionibus Principum, cum semper ea, quæ de natura contractûs sunt, tacite acta atque conventa præsumantur. *L. cum quid 3. ff. si cert. pet.*

291. Pariter non est recipiendum, quod aiunt cum Gloss. *in C. ex parte. 15. de For. comp. & in C. ceterum. 5. de Judic.* Host. *n. fin.* & Bald. *n. 1.* § 2. Laudens. ac alij, Clericos in causâ feudali coram laico respondere debere, si agatur iudicio petitorio; secùs si possessorio, & in hoc adeundum esse ordinarium Judicem. Nam, ut communis DD. tradit apud Curt. Jun. *p. 7. de Feud. n. 23.* & Fachin. *L. 7. contr. c. 100. n. 1.* causâ possessorij feudalis æquè, ac petitorij, terminanda est coram domino feudi, vel Paribus Curia, si possessorium adminiculatur petitorio, velut si ago remedio retinendæ aut recuperandæ, vel si peto alterum privari jure, quia occupavirem à me possessam. Hinc enim paratur magnum commodum iudicio proprietatis §. 4. *v. commodum Inst. de Interdict. & L. sicut. 8. §. 3. ff. si servit. vind.* Neque obest text. *cit. C. 15.* ubi non obstante, quòd reus causam possessorij feudalis à domino feudi decidendam esse replicasset, jussi sunt delegati SS. Pontificis in causâ procedere. Nam, ut ibi notant Panor. *n. 14.* Curt. Jun. *l. c.* Fach. *l. c.* Duaren. *c. 20. de Feud. n. 7.* Emm. Gonzalez. *in cit. C. 5. de Judic. n. 7.* ibi erat specialis casus, quia vidua fuit iniquè spoliata possessione; contendebatque cum potenti adversario, & sic spoliatorem seu detentorem rei coram Judice Ecclesiastico poterat convenire, cujus interest viduas defensare, ut *cit. C. 15.* dicitur. Illud admittendum est, quod ait idem Bald. *in L. 3. C. si à non compet. Jud. quem cum Innoc. Curt. Jun. ac alijs sequitur Menoch. remed. 3. retin. poss. n. 422.* & Pignatelli *l. c. n. 17.* adeundum esse non dominum feudi, sed ordinarium Judicem, si ratione possessionis va-

fallus.

fallus ageret ad injuriam, vel ad pœnam, vel ad interesse simpliciter, vel si ob possessionem, quia spoliatus est, ageret criminaliter: quia tunc non vertitur quæstio feudi.

292. Igitur quoad Clericum vasallum procedendum est juxta consuetudines & constitutiones feudales, & conveniri is pariter, ut laicus, debet vel coram domino feudi laico, si feudum est laicum, vel coram Paribus Curia, vel coram arbitris. Coram domino feudi, si quæstio sit inter duos vasallos, & non trahatur in dubium, utrum res sit feudalis, sed solum controvertatur, quis eorum sit potiôr in feudo. Coram Paribus Curia, si quæstio sit inter dominum & vasallum, & hic non neget rem esse feudalem, sed solum super dominio utili aliôve jure feudali litigetur. Coram arbitris, si dominus feudi pares Curia non habet, vel isti sint suspecti, aut in causa controversa testes esse debeant: cum tunc eligantur arbitri. Si tamen dominus feudi Pares Curia non habeat, litigandum esse coram ordinario, nec arbitros eligendos, contendunt Panor. *in cit. C. 5. de Judic. n. 14.* & Aretin. *n. 28.* asserens, ita communiter tenere DD. Pignatelli *l. c. n. 13.* ac alij: quia, ut ajunt, quando modus à lege inductus servari non potest, debet res & jurisdictio redire ad naturam suam, præcipuè cum jurisdictio feudalis, tanquam superinducta & præjudicans jurisdictio ordinaria, sit restringenda. Addunt text. *tit. 16. L. 2. feud. per pares curia, sicut lex Corradi dicit, dirimatur* (contentio) *si tamen pares habet:* ergo si pares non habet, quæstio remittitur ad dispositionem Juris communis, vi cujus adeundus est Judex rei ordinarius.

293. Hanc tamen decisionem de adeundo à Clericis domino feudi laico, tanquam Judice competente in causa feudali, variè limitant DD. Primò. Si agitur non de feudo, sed solum de reparatione injuria aut damni domino feudi faciendâ, solum coram proprio Judice Ecclesiastico Clericus conveniendus est, juxta Farin. *L. 1. prax. crim. tit. 1. q. 8. n. 22.* Villalob. *com. opin. v. Clericus n. 70.* Pignatelli *l. c. n. 6.* ac alios, & patet ex dictis *n. 291.*

294. Secundò. Si Clericus feudatarius deliquit contra fidelitatem, non poterit à domino feudi laico puniri corporaliter: quamvis si delictum meretur privationem, feudo privari possit. Communis DD. quam allegat & sequitur Bonac. *disp. 10. de legib. q. 2. p. 1. §. 4. n. 4. & ad Bull. Cœn. c. 15. q. 16. sect. 1. pun. 6. n. 6. arg. c. 7. de For. comp. c. 5. de Judic. & Clem. pastoralis de Sent. & rejud.* Quin non tantum personalis districtio laico prohibita est in Clericum delinquentem, quia conditio & status personæ Ecclesiasticæ, cujus jura anteriora sunt & potiora jure feudi, hîc præponderare debet, Innoc. & Butr. *in cit. c. 5. Panor. in c. nimis de Jurejur.* Marta *de Jurisd. cas. 82. n. 12.* ac alij apud ipsum: sed insuper, ut cum Imol. Innoc. ac plurimis alijs volunt Fagn. *in cit. c. 5. de Judic. à n. 29. Pignatelli l. c. n. 18. Duard. in Bull. Cœn. L. 2. can. 15. q. 11. n. 273. Erasmi Cockier de Jurisd. tom. 2. p. 3. q. ult. à n. 1.* si contra Clericum Vasallum agatur criminaliter, vel civiliter ad amissionem Feudi propter crimen, de hoc cognoscere nequit dominus Feudi, sed remittenda est cognitio ad ipsius Prælatum, tametsi Feudum sit paternum: eò quod de crimine Clericorum nec directè nec indirectè cognoscere queat laicus. Solent tamen Imperatores & Reges in Clericos vasallos, & ministros ac consiliarios inquirere, eosque pecuniarijs poenis, depositione ab officio, & feudi privatione punire. Quam consuetudinem defendunt Borell. *de potestate reg. c. 71. n. 74. Anguian. de legib. L. 2. controuv. 21. n. 34. Cenedo in collect. Jur. Can. p. 1. collect. 37. n. 16. Escobar. de Ratiocin. c. 7. n. 7. Cevallos tr. de Cognit. per viam violent. p. 2. q. 65. n. 14. Bobadilla in Polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 99. Aufrer. in Clem. Pastoralis de offic. ordin. reg. 1. fallent. 27. & 28. Chassaneus in Consuet. Burg. §. Des Justices. Suar. L. 4. defens. Fidei c. 34. n. 26.* dum ait: *videtur autem (hæc consuetudo) in hoc maxime fundari, quod tunc (Clerici) non considerantur, nisi sub respectu merè civili, & maxime, quia sub ea conditione & pacto ad ea ministeria & officia regia acceptantur: quod pactum nec contra exemptionem Ecclesi-*

Ecclesiasticam, nec contra decentiam Ecclesiastici status, aut bonos mores esse videtur. Et ita est communi usu receptum & approbatum. Nec dissentit Laym. L. 4. Theol. mor. tr. 9. c. 5. n. 3. & in c. 7. de Foro comp. n. 4. & 5. Pariter Bellarmin. c. 35. contra Barclaium defendit factum Imp. Caroli V. Hermannum Coloniensem Archiepiscopum ad suum tribunal evocantis, dum ait, illum fuisse vocatum ut Principem Imperij. Quod si concessum sit feudum Ecclesiæ, uti in Romano Imperio concessum est Archiepiscopatibus, Episcopatibus, Abbatiis &c. & non immediatè ipsi Clerico ut personæ singulari ac privatæ, per hujus delictum illo non privatur Ecclesia, sed tantum persona. Unde ad successorem transit feudum. tit. 40. L. 2. feud. quia delictum personæ non redundat in Ecclesiæ detrimentum. c. 76. de R. J. in 6. can. 3. 16. q. 6.

295. Tertiò. Juxta Innocent. in cit. C. 5. de Judic. n. 2. & Hostiens. n. 10. ac alios agendum est coram ordinario Clerici, ac per consequens coram Ecclesiastico Judice, & non coram domino feudi, si inter vassallos, vel dominum & vassallum actio est personalis, quæ non est super jure feudali, licet circa rem feudalem agatur; puta pignoratitiâ, depositi, aliâve simili.

296. Quartò. Si Clericus vassallus spoliatus est, non agnoscit dominum feudi, ut tradit Innoc. l. c. Host. l. c. n. 4. & 5. Joan. Andr. in cit. c. 5. n. 3. sed spoliator per Judicem Ecclesiasticum cogendus est restituere: quia hujusmodi violentus spoliator est sacrilegus, quod crimen est Ecclesiasticum. Can. 57. 16. q. 1. & c. conquestus. 16. de For. comp. Addunt, hoc procedere, tametsi dubium sit de spoliatione. Verùm cum sacrilegium sit crimen mixti fori, ut infra dicetur, adiri contra laicum poterit etiam Judex secularis ordinarius. Neque apparet, cur non & feudi dominus, tametsi jurisdictionem ordinariam non habeat, si spoliator pariter est vassallus: cum, ut modò dictum est n. 269. sit Judex in possessorio judicio feudi, si hoc adminiculatur proprietati: nisi spoliator vassallus neget, rem, quâ vassallum alterum spoliavit, esse feudalem, ut mox dicetur.

297. Quintò Adeundus est Clerici, si reus est, Judex ordinarius Ecclesiasticus, si dicit rem non esse feudalem, sed allodiam. Felin. Dec. Bald. Angel. ac alij apud Menoch. *l. c. à n. 425.* Ratio patet: quia aliàs dominus feudi judicaret in propria causa contra *L. un. C. ne quis in sua caus.* Ac idcirco nec Pares Curia in tali casu iudices esse possunt: quia qui negat dominum, negat & pares curia *arg. L. qui jurisdictionem ff. de jurisd.* unde cum causa tunc desinat esse feudalis, terminanda erit, tanquam præjudicialis, coram ordinario. *C. tuam de ord. cognit.* qui si rem feudalem esse cognoverit, causam remittet ad dominum. Eadem est ratio de casu, quo quaestio est inter vasallum & non vasallum: quia tunc dominus non cognoscet, ne sit Judex in causa propria, sed ordinarius vasalli, si hic sit reus, *cit. C. 5. de judic. & C. 6. ac 7. de For. comp. tit. 43. feud. 2.*

298. Sextò denique adeundus erit ordinarius Ecclesiasticus contra Clericum reum, si dominus vel pares curia ex rationabili causa eidem sint suspecti, nec adsint alij pares curia, qui in locum ipsorum substituantur. Aut si pares curia in eadem causa debeant esse testes. *tit. 16. feud. 2. & ibi Feudista.* Aut si vasallus à domino justitiam consequi non potest. *cit. C. 5. v. quamdiu parati fuerunt.* & notant *ibi* Glossa, Panor. Aretin, Innoc. Hinc si vis malitiosè siue ex negligentia differat procedere, aliàmve iniustitiam cognoscendo aut iudicando committat, ordinarius adiri poterit. *C. ex transmissa 6. C. licet 10. C. ex tenore 11. de Foro comp.* quia jurisdictionem à se excutit, qui eam denegat exhibere, ut ait Bald. *in cit. C. 5. n. 2.*

299. Assertioni sic limitatæ non obstant ea, quæ *l. c.* opponit Jacobinus: sunt enim duntaxat textus Juris, quibus univèrsim dicitur, Clericos à foro seculari exemptos esse: cum quo stat, quòd in aliquo casu causaque particulari consentiente Ecclesia iudicium laicorum subire teneantur, si videlicet specialis ratio id exigat, aut ita ferat pactum inter Ecclesiam & secularem potestatem initum; uti fit in susceptione Feudi. Sic bona Ecclesiastica

stica, quamvis à jurisdictione & onere quocunque seculari per se sint exempta, si tamen Clericis vel Ecclesiæ dantur eâ conditione, ut sub priori foro maneant, & oneribus civilibus prioribus subiecta maneant, eisdem subiecta manebunt: quia servare pactum est de jure naturæ, neque pactis sic initis contradicit Jus Canonicum, imò potius confirmat *C. verum 4. de Condition. opposit.* ubi id notant Panor. aliisque Interpp. Joan. Andr. & Hostiens. in *C. verum de For. comp.* Felin. in *c. Ecclesia sanctæ Mariæ de Constit.* Ancharan. *consil.* 223. ac passim alij.

§. IX.

*An Clerici coram Judice laico conveniri possint
Actione Reali.*

SUMMARIUM.

300. *Varia opinioniones DD. proponuntur.*
 301. *Spectato Jure Clerici neque actione reali coram Judice laico conveniri possunt.*
 302. *Solvuntur opposita.*
 303. *Consuetudine multorum locorum contrarium praticatur.*
 304. *Quandonam hujusmodi consuetudines sint valida.*
 305. *Quomodo ab aliquibus defendantur.*
 306. *Conveniri coram Judice seculari actione reali possunt Clerici, si bona concessa sunt eâ conditione, ut salva ipsi maneret sua jurisdictio.*

300. Clericum actione personali coram Judice laico conveniri non posse, non tantum certum est inter DD. Catholicos, sed convenit etiam inter Heterodoxos, ut apparet ex ijs, quæ tradunt Bocerius *de Jurisd. c. 3. n. 33.* Ummius *disp. 4. ad Process. Judic. th. 6. n. 32.* Matth. Stephani *L. 1. de Jurisd. c. 22. n. 12. 17. 28. & c. 31. n. 2. § 5.* ac alij. At si agitur super bonis temporalibus, conveniri eum posse actione reali, qualis est Rei Vindicatio, Confessoria, Negatoria, Publiciana, Serviana &c. præter Heterodoxos

contendunt etiam Catholici quidam DD. Negant cum communissima Theologorum ac Canonistarum Tiraq. *de retract. lignag.* §. 22. gloss. 1. n. 81. Covarr. *pract.* qq. c. 31. n. 5. v. 2. Suar. *L. 4. defens. fidei* c. 14. n. 11. Scaccia *de Judic.* L. 1. c. 11. n. 30. Villalobos *in opin. comm. V. Clericus* n. 70. Farin. *L. 1. prax. crim.* tit. 1. c. 8. n. 21. Menoch. *remed.* 3. *retin. possess.* n. 326. Barbof. *L. 1. Jur. Eccles.* c. 39. §. 2. n. 107. ac alij, quos ijdem & Mynfing. *cent.* 1. *observ.* 22. allegant. Observant insuper Covarr. Farin. & Scaccia, ac alij, eos, qui contrarium docent, ferè loqui non de jure, sed de consuetudine.

301. Et quidem, si dispositio SS. Canonum attendatur, certum esse existimant, & optimè, Illust. D. Schmid, & Prænob. D. de Bassis *semicent.* 2. qq. *forens. contr.* 11. n. 2. bona Ecclesiarum & Clericorum, tametsi patrimonialia sint, gaudere immunitate Ecclesiastica, ut neque in actionibus personalibus, neque in realibus, ad forum seculare trahi possint. Idque præter alios fuisse demonstrant Alberic. *in Auth. statuimus C. de Episc. & Cleric.* n. 6. Suar. *l. c. c.* 14. §. 17. Ranbeck *in Panoplia libert. Eccles. disp.* 2. c. 3. Barbof. *l. c.* à n. 108. Ratio est: quia *cit. Auth. statuimus. C. si diligenti de Foro comp. can. Continua, can. Inclita, Can. Placuit* 11. q. 1. aliisque Juribus absolutè traditur, Clericos ad Forum seculare trahi non posse, nec distinguitur inter actionem realem & personalem. Ulterior autem ratio eos æquè quoad actionem realem, quàm personalem ab eo foro eximendi est I. quia in concursu fori ratione rei & ratione personæ, præfertur bonum personæ. *L. quod legatur* 38. ff. *de Judic.* L. à *Dirvo Pio ff. de Re Judic.* L. *fin. C. ubi in rem actio*, & res ac bona, quia sunt accessoria personæ *L. in pecudum ff. de usur.* sequuntur forum personæ possidentis *L. 2. C. de Episc. & Cleric. C. de prudentia de Donat. inter vir. & uxor.* ac mutatà conditione possessoris mutatur quoque status & forum rei *L. un. C. de impon. lucrat. descript. §. Cœveri. L. Locatio* 9. §. *ult. ff. de Publican.* quæque religiosis adherent, religiosa fiunt. *L. quæ religiosis ff. de R. V. & quod dignius est,*

est, trahit ad se minus dignum. *L. qua ratione 9. ff. de acquir. rer. domin. C. quod in dubijs 3. de Consecr. Eccles.* præsertim ubi de fori competentia agitur. *L. per minorem 54. ff. de Judic. & C. quando 3. eod.* II. Ipsa etiam bona Ecclesiastica à foro & jurisdictione seculari exempta sunt, nisi, ut dixi, dum transferrentur in Clericos, sibi jurisdictionem reservârit Magistratus secularis, ut post alios fuse demonstrant Suar. *L. 4. defens. Fid. c. 14.* Delbene *de Immun. Eccles. c. 5. dub. 1. § 2.* Laym. *L. 4. Theol. Mor. tr. 9. c. 5. § 6.* Ranbek *l. c. disp. 3. per tot.* III. Res & bona assumentis militiam secularem mutant statum & forum, *L. ult. C. de agent. in reb. L. Magisteria 6. C. de Jurisd. omn. Judic.* multò igitur magis ea bona, quæ deveniunt ad Clericos & Ecclesiam, mutant jurisdictionem, quia transeunt in digniorem personam & ordinem, qui profitetur coelestem militiam ac sortem Christi. *arg. L. Non distinguemus 32. §. 4. ff. de recept. arbitr.* IV. Tametsi agatur in rem, necesse tamen est citari Clericum, ad quem res pertinet: at Clericus non potest conveniri coram Judice laico, cum ab ejus jurisdictione sit exemptus.

302. Hinc non obstat, quod Gail. *L. 1. observat. 37. n. 4.* aliique asserunt, actione reali personam non esse obligatam. §. *Omnium Inst. de action. & sententiam prædio dari. L. qui aliena §. fin. ff. de Negot. gest.* ac magis fundo quàm personæ adjudicari fines vel partes. *L. sed § loci §. si alter. ff. Finium regund.* Nam etsi actori hanc actionem habenti non sit obligata persona adversarij, est tamen hæc obligata jurisdictioni Judicis, coram quo convenitur, ferturque in ipsam sententia, & compellitur restituere fundum alteri per sententiam adjudicatum: quæ fieri nequeunt sine jurisdictione in ipsam personam exercita. At jurisdictioni Judicis laici non est obligata persona Clerici. Pariter non valet, quod asserunt, quemque fortiri forum in loco, ubi res sita est, *L. ult. C. ubi in rem actio. C. ult. de Foro comp.* quia hinc neutiquam sequitur, quòd Clericus respondere teneatur coram Judice laico illius territorij, in quo res sita est, sed tantum quòd co-

ram Iudice sacro illius territorij: nam aliàs sequeretur, quòd Clericus pariter conveniri actione personali posset coram Iudice loci, ubi contractus fuit initus, quia eadem jura dicunt, respondere debitorem debere coram Iudice loci contractus. At juxta ipsos adversarios falsum est, posse actione personali conveniri Clericum coram laico. Æquè parùm obest *Auth. Clericus C. de Episc. & Cler.* ubi jubetur adiri laicus Iudex contra Clericum, si *natura causæ, vel alia ratio faciat, ut negotium apud eum* (Episcopum) *decidi non possit.* Ultrò enim conceditur, adeundum esse laicum, si est causa feudi laici, aut in res ad Clericum translatas reservata fuit jurisdictio laicis, vel à Clerico venditore defendendus est emptor laicus &c. Plus si voluit Justinianus, lex illa tanquam contraria Immunitati Ecclesiasticæ invalida est.

303. Hactenus, quid juxta Jus scriptum tenendum sit, dixi. Idem procedere etiam de consuetudine ait *Suar. cit. c. 14. n. 11.* asserens contrariam opinionem usu ipso satis improbari. Sed intelligendus est de consuetudine Hispaniarum, cum ibi neque actione reali coram laico Iudice Clerici pulsantur. *Covarr. cit. n. 5.* Aliud observatur in Gallijs & multis locis Germaniæ, præcipuè in Camera Imperiali teste *Gaillio l. c. & Mynsing. cent. 1. observ. 95.* Et quanquam consuetudo contra immunitatem & libertatem Ecclesiasticam non valeat, ut dixi suprà *n. 231.* nec tamen ista, similisve alia reprobanda est, si à SS. Pontifice approbata est. Approbatam autem censeri, si Pontifex scit, eam vigere, & non reprobat, docent *Vasquez opusc. de Restit. c. 6. §. 1. n. 33. Less. L. 2. de Just. c. 33. dub. 4. n. 12. Salas de Legib. q. 96. tr. 14. n. 21.* ac nonnulli alij. Nec aliter intelligendi sunt *Covarr. Pract. qq. c. 31. n. 5. & Jul. Clarus L. 5. Sentent. §. fin. q. 36. n. 3.* quando ajunt, posse in quibusdam causis particularibus per consuetudinem derogari immunitati Ecclesiasticæ. Verùm hanc scientiam & tolerantiam sufficere ad vim hujusmodi consuetudinibus per SS. Canones & Leges reprobatis tribuendam, negant communissimè alij, quos sequuntur & longo ordine referunt *Aug. Barbofa*

Barbosa in C. 10. de Constitut. à n. 22. & Delbene de Immun. Eccles. c. 5. dubit. 14. sect. 6. à n. 1. Rationem dat Suarez L. 7. de Legib. c. 13. n. 12. qui tolerantia sola, quamvis suppositâ scientiâ, non indicat sufficienter consensum, cum multa per patientiam tolerantur, quæ non approbantur, juxta C. Cum jam dudum de Præbend. Et, ut loquitur Filliuc. tom. 1. tr. 10. c. 10. n. 256. simplex tolerantia (quando scilicet Princeps non potest commodè providere) non satis est ad dispensandum, juxta Can. Denique dist. 4. Nec tolerantia Papæ, ut ait Surdus tom. 3. consil. 301. n. 57 in his similibusque casibus est approbativa, animo inducendi vel confirmandi consuetudinem, sed potius ut scandalum vitetur, & ut addit Laym. L. 4. Theol. Mor. tr. 9. c. 10. n. 1. §. sed probatur, quia ob periculum majoris mali efficacius resistere & prohibere non potest. Rationem aliam addunt: quia constat, SS. Pontificem hujusmodi consuetudinibus non præbere consensum approbativum, quin potius reprobare per generalia edicta, & censuras Bullæ Coenæ. Unde Viganus tract. de libert. Eccles. disp. 2. conclus. 3. ait: cum quotannis Bulla Coenæ excommunicet Magistratus, persuasissimum cuique esse debet, SS. Pontifices hanc consuetudinem, quam corruptelam vocant, æquo animo non sufferre, & consequenter neque expressè neque tacitè in eam consentire. Eodem modo loquitur Malderus p. 4. q. 96. art. 4. Et reverà si considerentur ea, quæ cum ex eadem Bulla Coenæ, tum ex Bulla Urbani VIII. suprâ retuli n. 231. §. Hinc est, non apparet, quomodo dici possit, SS. Pontifices per suam scientiam & tolerantiam consentire.

304. Video, dici posse, saltem consuetudine temporis immemorialis immunitati Ecclesiasticæ derogari, cum juxta communem DD. ex ea præsumatur titulus, imò sit ipsa instar tituli, ac idcirco ex ea præsumi privilegium & concessionem Pontificiam; hæc autem habitâ jam non agi contra dictam immunitatem. E contrario tamen notum est imprimis, hæc locum duntaxat tunc habere, quando capacitas est in possidente, & privilegium

legium tale est, quod concedi solet. At capacitas jurisdictionis Ecclesiasticæ (quæ requiritur ad judicandos Clericos) non est in laicis, nec per privilegium Pontificium dari solet. Constat secundò, præsumptioni locum non esse, ubi alia in oppositum stat præsumptio. At stat hic in oppositum præsumptio: nam Jura suprâ allegata damnant quamcunque consuetudinem immunitati illi contrariam, & prætextum cujuscunque privilegij; unde præsumunt illud non dari, nisi clarè probetur. Constat tertio, consuetudine à Juribus reprobata & consequenter irrationabili, qualis hæc de qua loquimur, à Theologis & Canonistis, ac plurimis Legistis censetur, non posse induci privilegium, ut post alios notat Suar. in *Defens. Fid. L. 4. c. 34. n. 16.* Hinc passim contra Covarruv. Virum cœteroqui doctissimum, insurgunt DD. quòd vim consuetudini aliquam tribuerit, non quidem universim contra immunitatem Eccles. sed in nonnullis particularibus materiis, & objectis: quia Jura, dum damnant hanc consuetudinem, non loquuntur de ea, quæ abrogat totam immunitatem Clericorum (talis enim nunquam dabatur, nec unquam attentata fuit) sed etiam de ea, quæ fuit inducta in materia particulari, ut legenti patebit, & manifestum est præcipuè ex *C. 8. de Judic.* quod integrum sic legitur: *Clerici verò, maximè in criminalibus, in nullo casu possunt ab alio, quàm ab Ecclesiastico Judice condemnari, nisi consuetudo regia habeat, ut fures à Judicibus secularibus judicentur.* Hæc ex Legibus & Doctoribus in medium attulisse, uti nec alijs, ita nec mihi apud sapientes rerum æstimatores vitio erit: absolutum verò de prædicta consuetudine aliâve simili particulari judicium ferre, non meum, sed aliorum, ac præcipuè sumæ Sedis est.

305. Illud non difficulter concedunt quidam DD. si agatur de bonis regalibus, & Clericus actione reali super iisdem conveniendus sit, conveniri posse coram Judice seculari: eò quòd concessa videantur sub conditione, ut controversiæ super iisdem ortæ seculari judicio terminentur. Verùm non explicant, quid nomine Regalium Bonorum intelligant. Si hoc nomine veniunt

Bona

Bona Feudalia, quibus annexa sunt regalia, v. g. merum imperium, jus cudendæ monetæ &c. patet ex dictis *an. 289.* circa illa Clericos conveniri actione reali posse coram laico Feudi Domino. Si verò intelligantur bona à Rege vel Principe profecta & donata Ecclesiæ, negandum est, quòd seclusâ consuetudine à SS. Pontifice approbatâ actio realis circa illa Clericis coram Judice seculari intentari possit; nam omnino gratis supponitur, quòd sub dicta conditione in Ecclesiam translata sint, præcipuè si ex ipsa ipsa fuit fundata. Sicut enim contractus initus censetur juxta ea, quæ ipsi naturâ insunt, nisi expresso pacto contrahentium aliud statuatur: ita Princeps transferens bona in Ecclesiam, censendus est, nisi aliud exprimat, velle, ut sint penes Ecclesiam, qualia per se esse debent, nimirum libera à jurisdictione seculari; præsertim quia beneficium Principis amplè interpretandum est, maximè in causa Religionis, juxta *L. sunt personæ ff. de Religiosis ac sumpt. funer.* Et cum Principes Ecclesiasticis sæpe concesserint unâ cum bonis jurisdictionem in laicos, à fortiori censendum est, quòd à jurisdictione laicorum eos voluerint eximere; cum hoc minus sit, quàm illud, & annexum de se sit statui Ecclesiastico, non item illud.

306. Dixi: *præcipuè si ex bonis illis fundata fuit Ecclesia*, ut videlicet ex illis sumptus in Sacrificia, Vestes & Vasa sacra, reparationem ædificij &c. habeantur. Hujusmodi enim bona cum sint propria Ecclesiæ, maximè sacra & religiosa sunt, & speciali jure sub dominio & patrimonio Christi constituta, ac propterea à dominio & potestate laicorum exempta & libera ab omnibus cum extraordinarijs tum ordinarijs oneribus, cum per se ordinentur ad spiritualem & supernaturalem finem, ac propterea eorum administratio pertineat ad spiritualem potestatem. *Can. secundum 24. 23. q. 8. C. quæ in Ecclesiarum & C. Ecclesia S. Mariæ de Constitut. Can. nulli liceat & Can. Quicumque 12. q. 2. Innocent. Henric. Boich. ac alij in C. non minus de Immunit. Eccles. Cardin. in Clement. 1. de Vit. & honest. Cleric. q. 18. & in Can. Magnum ij. q. 1.*

q. 1. Innocent. in C. *cum super de causa poss. & propriet. n. 3.* & in C. *verum de For. comp. n. 2.* Afflict. *decis. 361. n. 22. & 23.* Ferrett. *tr. de Gabell. n. 448.* Nicol. Everhard. *Sen. consil. 42. per tot.* Germon. *de Sacror. immunit. l. 3. c. 17. n. 82. & 83.* Suar. *L. 4. Defens. Fid. c. 17. à n. 6. c. 19. n. 2. & 8. c. 20. n. 17. & c. 21. à n. 5.* Comitol. in *Respons. Moral. c. 70. & 71.* Sperelli *p. 1. decision. 35. n. 1.* Delbene *de Immun. Eccles. c. 5. dub. 15. à n. 15.* Si tamen bona eà lege & conditione expressè concessa sint Ecclesiasticis à laicis, ut sub priori jurisdictione laicali maneant, concedendum est, litigari tunc super iisdem debere coram tribunali profano, si actio realis intentatur, uti sumitur ex C. *verum de Condit. apposit. & C. præterea 2. de Jure Patron.* ac tradunt cum Panor. Felin. Joan. Andr. ac Hostiens. Suar. *L. 4. Defens. Fid. c. 14. n. 13.* Gutierrez *L. 1. Pract. qq. q. 10. n. 1.* Molina *de Just. tr. 5. disp. 6. n. 6.* Laym. *L. 4. Theol. Moral. tr. 9. c. 5. n. 4.* Pirhing. *ad L. 3. Decretal. tit. 49. n. 74.* König *eod. tit. n. 29.* Idem dicere videntur Molina *l. c.* ac alij de casu, quo bona transferuntur in Ecclesiam sine consensu Principis: tunc enim non præjudicari ejus jurisdictioni, eò quòd nemo transferre plus juris in Ecclesiam possit, quàm ipse habuerit, nec tollere jus quæsitum Principi, nisi iste suo consensu illo sese abdicet. Verùm hinc sequeretur, bona laicorum sine consensu Principis aut acquiri non posse, aut si absque eo consensu acquisita sint, manere ejusdem jurisdictioni subjecta & tributaria. Primum repugnat Juri Canonico in C. 1. *de Immun. Ecclesiar. in 6.* alterum quoque falsum esse ostendit præter alios Suarez *l. c. c. 20. à n. 23. ubi n. 29.* ad rationem oppositam respondet. Mihi non vacat immorari, cum hïc agendi locus non sit de Immunitate Ecclesiastica Reali, sed solùm de Personali, ut dixi supra *n. 221.* Illud addendum est, quòd si valeret consuetudo conveniendi Clericos actione reali coram Judice seculari, eà tamen non obstante posse Clericum illà actione conveniri etiam coram Judice Ecclesiastico, cum iste in res aequè ac personas Clericorum fundatam habeat intentionem, & actio realis tam in loco rei sitæ, quàm in loco domicilij

cilij rei conventi institui possit, ita ut electio sit penes actorem, quo in loco convenire reum velit, ut observant Illust. D. Schmid & Prænob. D. de Bassis *Semicent. 2. qq. For. contr. 14. n. 10.* Quam ultimam rationem etsi n. 216. rejecerim, assertio nihilominus verissima est.

§. X.

An Clericus ad Judicem Secularem trahi possit, si convenitur nomine laici.

SUMMARIUM.

307. Proponitur opinio negantium, tametsi lis cum laico defuncto coepta jam fuerit.
308. Eligitur opinio affirmantium, casu, quo Clericus fuerit successor universalis.
309. Clericus venditor emptorem laicum coram Judice laico defendere tenetur.
310. Maxime ideò, quia non in Clericum, sed in emptorem laicum fertur sententia.
311. Respondetur ad opposita.
312. Si colonus Clerici vel inquilinus laicus conveniatur rei vindicatione, & Clericum dominum nominet, conveniri hic solum potest coram Judice Ecclesiastico.

307. Quæstio est, an Clericus, si v. g. fit hæres laici, & conveniatur à creditoribus defuncti, respondere teneatur coram Judice laico. Supponunt DD. post Bartol. in *L. Hæres absens. ff. de Judic. & Decium, Panor. Ant. Butr. in C. quia de Judic. ac alios, quos allegant, & sequuntur Covarr. pract. qq. c. 8. n. 4. ac Gaill. L. 1. observ. 37. n. 10.* conveniri tantum posse coram Ecclesiastico, si lis cum defuncto nondum coepta fuit. Itaque controversum duntaxat est, an idem dicendum sit, si lis cum defuncto laico coepta pendet. Afferunt post Panor. Imol. Felin. Rotam Roman. M. Anton. *L. 1. resol. 49. n. 2.* Bonacin. *de Legib. disp. 10. q. 2. pun. 1. §. 1. n. 25.* Duard. in *Bullam Cænæ can. 15. n. 2.* Belletus p. 1. *Disquis. Clerical. fol. 274. n. 6.* Squillante *de*

Hh

Privil.

Privil. Cleric. c. 7. dub. 3. à n. 58. ac alij, quos refert Delbene c. 7. de Immun. Eccles. dub. 6. n. 6. & Sperelli Fori Eccles. decis. 7. n. 3. ubi communem asserit, Clericum heredem laici non teneri prosequi coram laico Judice litem contra laicum coeptam & contestatam, sed avocare eam posse, ac debere ad Forum Ecclesiae: eò quòd semper militet ratio suæ exemptionis à foro seculari, ac præventio Judicis secularis ipsi nec tribuat, nec tribuere possit potestatem in Clericum.

308. Dicendum esse videtur, teneri Clericum litem coeptam prosequi coram Judice laico. Ita sentiunt Barthol. Socin. *L. 3. conf. 91. v. Circa ultim.* ubi ait esse communem, Covarr. *l. c. n. 2.* Farin. *L. 1. prax. crim. tit. 1. q. 8. n. 46. ampliat. 17.* Cariolan. *in Bullam Cæna excomm. 16.* Reginald. *tom. 1. lib. 9. c. 33. n. 352.* Scaccia *L. 1. de Judic. caus. civ. & crim. c. 11. n. 23.* Carol. de Grassis *de Effect. Cleric. effect. 1. n. 282.* ubi alios refert. Ratio est: quia hac ratione non tam Clericus convenitur, quàm defunctus, & ob coeptum & radicum judicium coram uno legitimo Judice causa illi est obnoxia, in quemcunque transeat. Neque mutatur ejus conditio mutatâ personâ hæredis, durâtque repræsentatio auctoris, & defuncti, haud secus, quàm si vivus superesset, & judicium cum eo continuaretur. *L. si quis ff. de Judic. L. cum quædam puella. ff. de Jurisd. cum hæreditas transeat cum suo onere. L. aris alieni C. de Donat. ante nupt.* Unde corrui ratio pro contraria opinione allata: quia hic non militat ratio exemptionis Clericalis, eo ipso, quòd Clericus in tali casu non tam in propria persona, quàm laici defuncti, quem repræsentat, convenitur. Dixi autem, Clericum, si sit hæres laici, prosequi debere litem coram Judice laico, coram quo coepta fuit contra defunctum. Quòd si enim conveniatur solum ut particularis successor laici, v. g. tanquam emptor, legatarius, donatarius, juxta Baldum, Panormitarum, Decium, Puteum, Capycium, Moneta, aliosque complures, quos referunt & sequuntur Alphonf. de Escobar *c. 51. de Pontificia & Regia Jurisdictione*

dictione n. 2. & Mendo de Jure Academico L. 3. q. 3. n. 22. conveniendus solum est coram suo Judice Ecclesiastico, tametsi coram laico Judice lis coepta jam fuerit contra antecessorem seu auctorem laicum.

309. Similis est illa controversia, qua quaeritur, utrum Clericus venditor laico emptori ita teneatur de evictione, ut eum coram laico Judice defendere debeat. Hoc quoque affirmo cum Panor. in *C. quoniam §. in alijs Ut lite non contest. n. 28.* Ant. Butr. *ibid. §. quod si super.* Anchar. in *C. ea quae de R. J. in 6. q. 17.* Corn. Dec. Bald. ac communi aliorum, quos sequuntur Covarr. *cit. c. 8. n. 3.* Fachin. *L. 3. contr. c. 38.* Molin. *tr. 2. de Just. disp. 380. n. 15.* Gaill. *lib. 1. observ. 37. n. 7.* Petr. Barbof. in *L. venditor. ff. de Judic.* Oliva *de Foro Eccles. p. 3. q. 30. n. 8.* contra Gloss. in *C. Nullus Clericum 11. q. 1.* Castr. Aretin. aliosque complures, quos referunt Fachin. *l. c.* Barbosa *L. 1. Jur. Eccles. c. 39. §. 2. n. 115.* ac sequuntur Diana *p. 3. tr. 1. resol. 25.* Ranbek *Panopl. libert. Eccles. disp. 2. c. 2. contr. v. 2.* qui tenent, quod Clericus possit, ac debeat vi immunitatis Ecclesiasticae trahere laicum actorem evincere volentem ad Judicem Ecclesiasticum. Ratio nostrae assertionis est, quia juxta *L. 49. ff. de Judic.* venditor emptoris Judicem sequi debet. Neque obstat, quod non nemo hic respondet, hoc esse effatum Ethnici nihil scientis de Clericorum privilegijs: ille enim pronuntiavit secundum lumen & aequitatem naturalem, ac deinceps haec sententia per Imperatorem Christianum vim accepit, cui quia Ecclesiastici Superiores & Praelati, cum facile possent, non contradicunt, fatentur non violari immunitatem Ecclesiasticam, nec privilegium fori declinatorium ad talem casum extendi. Et erat sane ratio extensionem non faciendi, ne videlicet praesudicium crearetur actori, habenti jus conveniendi emptorem apud Judicem laicum: praesertim cum haec defensio emptoris coram Judice laico tam parum dedecet Clericum, quam parum dedecet intentare laico coram Judice laico actionem.

310. Valida & haec pro hac opinione ratio videtur, quod

in venditorem, qui ab emptore laudatus liti assistit, non fertur sententia, sed in emptorem; neque dignitas venditoris attenditur, ut inde iudicium immutetur; sicut non attenditur, quando ad defensionem rei Clericus coram laico testimonium dicit. Non ergo Clericalis dignitas per tale iudicium despicitur, & æquè parùm, aut etiam minùs, quàm si ipse Clericus agat contra laicum coram laico: cùm in tali casu in Clericum sententia ferri à laico possit, quæ tamen non fertur in causa evictionis.

311. Neque obstat, quod ex *C. si diligenti de For. comp. cit. Can. Nullus 11. q. 1.* aliisque Juribus objiciunt, Clericum non posse conveniri coram Iudice laico. Negatur enim suppositum, quòd in causa evictionis venditor propriè conveniatur, & reus sit: duntaxat enim emptorem conventum, & reum defendit. Illud tamen inde sequitur, & fatentur omnes, si Clericus sit emptor rei alienæ, & rem suam repetat dominus, aut sit venditor, & emptor re evicta contra ipsum agere velit de evictione, conveniri debere coram Iudice Ecclesiastico. Æquè parùm obstat, quod objicitur à paritate cum Fisco, qui ad suum Iudicem causam avocare potest. Nam juxta communem DD. etiam Fiscus causam evictionis agere debet coram emptoris Iudice. Ratio est: quia privilegia inducenda non sunt absque manifesto textu Juris, aut ratione. At quòd Fiscus non teneatur sequi forum sui emptoris, nullà lege, vel ratione probatur: nam leges, quas afferunt Adversari, nihil aliud decidunt, quàm causas fiscales à Procuratore Cæsaris cognoscendas esse. At causa evictionis, quando fiscus est venditor, non est directè fiscalis, quia est causa emptoris, cujus defensionem venditor suscipit.

312. Notandum tamen hìc est, assertionem nostram non procedere, quando colonus Clerici, vel inquilinus; vel qui alio nomine possidet, rei vindicatione pulsatur, & Clericum tanquam dominum nominat, juxta *C. ult. Ut lite non contest. §. quòd si super, & L. 2. C. ubi in rem actio.* Nam tunc Clericus ejus defensionem suscipiens potest ac debet causam ad suum forum avocare, uti bene

nè tradunt Ant. Butr. *in cit. C. ult.* & Panor. *ibid. n. 10.* Ant. de Burgos. *ad C. ult. de Empt. & vend. n. 17.* aliique. Eo enim casu Clericus est necessarius defensor suæ rei, tanquam dominus, & non tanquam procurator, judiciûmque in eum transfertur, colono ab instantia liberato. Unde novus adversus eum libellus offerendus est, ut cum Bart. *in L. 2. C. ubi in rem act.* advertit Panorm. *l. c. §. in alijs n. 28.* E contrario quia emptor rem emptam possidet suo nomine, & non alieno, ut colonus, inquilinus, commodatarius, precariò habens &c. idcirco iudicium in ipsum dirigitur: neque emptor laudato suo auctore absolvitur ab instantia, nec adversus venditorem novus libellus offertur. Quæ causa est, quòd etiamsi agatur coram Iudice laico, & venditor sit Clericus, non tamen iste dici poterit litigare coram Iudice laico, sed tantummodo defensionem emptoris suscipere: sicut procurator, qui ex eo capite, quòd alium defendit, alieni fori non efficitur. Ex quo consequens est, gratis aliquos dicere, si lis contestata cum emptore jam fuerit, debere venditorem litigare coram Iudice emptoris; secus, si contestata nondum sit. Si tamen Clericus venditor ultrò susciperet in se iudicium, & suo nomine causam prosequi vellet, malè & invalidè ageret, & Iudex secularis eum admittere non debet, ut cum communi & recepta DD. observant Barbof. *l. c. n. 144.* & *148.* ac Oliva *l. c. n. 11.* quia tunc ultrò se subijceret potestati seculari contra decisionem *cit. C. si diligenti & C. significasti de For. comp.* Et in hoc sensu procedit sententia negans à Clerico posse defendi laicum emptorem in Iudicio seculari.

§. XI.

*An Iudex laicus aliquando contra Clericos
procedere possit.*

SUMMARIUM.

313. *Judex secularis jurisdictionem exercere potest in Clericum
Hh 3 actua-*

- Actualiter degradatum, ipsique à Prælato Ecclesiastico traditum.*
314. *Item Assassinum, quamvis non degradatum.*
315. *Potest capere Clericum & punire, qui dimisso habitu & tonsurâ crimina patrat, ob quæ privilegium Clericale amittitur.*
316. *Nec non Clericum rebellem, vel proditorem capere & occidere, si aliter justitia obtineri & periculum averti non potest. Nunquam tamen jus dicere sibi possunt laici adversus Clericos, si iustitiam obtinere à potestate Ecclesiastica possunt.*
317. *Clericus in Minoribus, qui obtentis à Capitulo Cathedrali dimissorijs intra annum ordines non suscepit, judicari, præcipue in criminalibus, à Judice seculari potest.*
318. *Clericus, qui coram seculari Judice sequestrum vel depositum accepit, cogi ab eo ad restitutionem non potest.*
319. *Nec puniri ab eodem ob falsum testimonium coram ipso depositum.*
320. *Absque licentia Prælati Ecclesiastici capi à Judice laico Clericus potest, qui vult malum sibi alijsve inferre aut aliud delictum committere, quod absque captura impediri nequeat.*
321. *Idque verum est, non solum quando certum est, delictum esse committendum; sed etiam, quando solum præsumitur, & merito timetur.*
322. *Capi Clericus à Judice seculari potest, ut ad suum Prælatum statim deducatur, quoties deprehenditur in flagranti delicto, & de fuga est suspectus.*
323. *Clericus debitor de fuga suspectus detineri à Judice laico potest, si periculum sit in mora, ac bona habeat ultra congruam sustentationem, ac cum his aufugere paret.*
324. *Ut Clericus licite capiatur à Laico Judice, vel puniatur, non sufficit licentia Prælati Ecclesiastici solum interpretativa; nec licentia Prælati SS. Pontifice inferioris. Nisi periculum sit in mora.*
313. *Non eò usque extendendum est privilegium Fori Clericis competens, ut nullo in casu jurisdictio in ipsos Judici seculari*

lari competat. In nonnullis enim competere extra controver-
 siam est. Nam, ut eos omittam, quos enarravi suprâ à n. 234. n.
 289. n. 308. tametsi Clerici privilegio fori gaudentes à Judice laico
 etiam pro crimine gravissimo judicari & condemnari nequeant,
 ut patet ex *C. nullus Clericum 2. de For. comp.* & cum Interpp. *ibi*
 tradunt Covarr. *pract. c. 32. n. 2. Clar. L. 5. sent. §. fin. q. 36. n. 35.*
v. scias tamen, Boss. in Pract. crim. tit. de Foro Comp. n. 127. cer-
 tum tamen est primò, puniri ab eodem posse ab Ecclesiastico actua-
 liter degradatos & ei traditos. *C. at si 4. C. cum non ab homine 10. de*
Judic. C. ad abolendum de Heret. C. Novimus de V. S. C. ad falsar-
riorum de Crim. fals. C. 2. de Pœn. in 6. Quando nam verò & quo-
 modo actualis degradatio fieri debeat, non est hujus loci disquire-
 re. Videri possunt Jul. Clarus *L. 5. sentent. §. fin. q. 36. à n. 30.* Co-
 varrv. *L. 2. var. resolut. c. 20. n. 7. Scaccia de Judicijs c. 11. à n. 60.*
 Farinac. *in Praxi crimin. q. 8. à n. 70.* August. Barbosa *de Offic. &*
potest. Episcopi p. 3. allegat. 110. à n. 10. Sed nec illud hujus loci est
 decidere, an tunc Judex secularis stare debeat processu Judicis Ec-
 clesiastici. De quo præter alios fusè Marta *de Jurisdic. p. 1. c. 51.*
 & *p. 4. casu 131. & Olivap. 2. de Foro Eccl. q. 13.*

314. Secundò. Clericus Assassinus, seu is, qui pecuniâ ac-
 ceptâ vel promissâ aliquem Christianum occidit, vel occidere co-
 natur, capi à seculari Judice & puniri potest, etiam non præmissâ
 degradatione, uti communis Interpretum intelligit textum *C. 1.*
de Homicid. in 6. Asserunt tamen præter alios Menoch. *L. 2. de*
arbitrar. cas. 360. n. 41. Gabriellus L. 7. Com. opin. tit. de Male-
fic. conclus. 1. n. 17. & Covarr. L. 2. var. c. 20. n. 10. v. Sextò.
 quamvis aliàs non parùm indulgens potestati seculari, ac propte-
 rea ab alijs passim reprehensus, requiri ad Assassinatum ac per-
 dendum propterea fori privilegium, ut quis operâ infidelis seu
 non baptizati ad occidendum usus fuerit. Alij præterea, & qui-
 dem communiter, teste Claro *l. c. n. 31.* necessariam autumant
 sententiam criminis declaratoriam à Judice sacro latam. De cri-
 mine nefando, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiae,
 idem

idem afferit *Marta de Jurisd. p. 2. c. 16.* Sed fallitur: quia eadem Bulla Pij V. quam allegat, & alia ejusdem Pontificis, requirit degradationem.

315. Tertiò. Judex secularis capere ac punire potest Clericum, si habitu & tonsurâ dimissâ crimina patret, in quâ statuta est privatio privilegij Clericalis: saltem præmissâ per Judicem Ecclesiasticum sententiâ criminis declaratoriâ. *Covarr. pract. c. 32. n. 2. v. Secundò*, *Clarus cit. q. 36. n. 77.* *Marta de Jurisd. p. 2. c. 36.* ac communis DD. per textum *C. Cum non ab homine de Judic. modò servetur forma & ordo cit. C. præscriptus.* An verò requiratur trina monitio prævia, controversum est. Trinam requiri assero cum *Covarr. l. c. Joann. Andr. ac Ant. Butr. in C. Perpendimus de Sent. Excommun. Alexand. L. 1. consil. 8. Fachineo L. 9. controu. c. 28.* ac alijs: quia *C. in audientia 25. & C. contingit 45. de Sent. Excomm. ac C. ult. de vit. & honest. Cleric.* aperte requiritur trina.

316. Quartò. Princeps secularis Clericos conspiracy, rebellioni, ac proditori se immiscentes, tanquam hostes, non solum in conflictu, sed etiam post illum, si ratio justii belli id exposcat, occidere potest; multoque magis capere, & carceribus mandare, sive bellum sit offensivum sive defensivum. Idque potest eos etiam præveniendò, & quando conspiratio & rebellio nondum erupit aut effectum aliquem habuit, si quidem damnum vel privatum vel publicum aliter quàm hac ratione averti nequeat. Ratio est: quia hæc procedendi ratio est potius defensio naturali Jure etiam privatis permiffa, quàm punitio & vindicta. Potestque contra hostem Reipublicæ dicto modo procedi, tametsi non sit subditus: rebelles autem & proditores pro hostibus habentur. *L. Amissione §. qui deficiunt. ff. de Capit. diminut. L. Proditores. ff. de Re milit. L. Postliminium §. Transfuga. ff. de Captiv. & postlim. revers.* Quòd si res moram patiatu seu nullum sit in mora probabile periculum, poterunt in custodia detineri, donec certior fiat Superior Ecclesiasticus, & ab eo exigatur, ut
contra

contra ipsos procedat ad condignam satisfactionem & vindictam. Quod si facere is nollet, ipse Princeps jus sibi dicere potest, ut notat Oliva p. 3. *Fori Eccles. q. 17. n. 121.* ubi existimat, tametsi *C. si Judex laicus de Sent. Excomm. in 6.* aliisque Juribus præcipiatur, ut Clerici à Magistratu seculari capti mox remittantur ad Ecclesiasticum, in dicto tamen casu remissionem non esse necessariò faciendam, sed posse eos captivos detineri, donec appareat, utrùm procedat Ecclesiasticus: eò quòd Princeps tunc non procedat jurisdictionaliter, sed jure belli, & protectivâ potestate, nec conveniat Principi coram Ecclesiastico Judice litigare, & locum concedere multis dilationibus & appellationibus, quibus forsan effugere rei possent cum contemptu Regiæ potestatis & damno Reipublicæ. Non tamen, quamdiu obtineri justitia potest à potestate Ecclesiastica contra Clericos, jus sibi ipsis dicere possunt laici, neque ob negligentiam Judicis sacri inferioris causas illorum ad se trahere, quando absque moræ periculo Judex superior adripotest, ut cum communi DD. observat Farin. *cit. q. 8. n. 46.* & Covarr. *Pract. c. 35. n. 3.* Nec obstat *Can. Filijs 31. 16. q. 7.* ubi Prælati negligentibus dicitur implorandum auxilium Regis contra Clericos: quia solum implorandum est ut protectoris & defensoris, qui curet causam decidi à superiore potestate Ecclesiastica, vel etiam in hujus defectum decidat. Pariter non obstat *Novell. 88. & Novell. 128. c. 11.* quia Justinianus nihil statuere contra immunitatem Clericorum & *C. qualiter 17. de Judic.* potuit. Videatur Pignatelli *tom. 2. consult. 62.* ubi fusè agit de poenis eorum, qui detinent, incarcerant, aut hostiliter insequuntur S. R. E. Cardinales, Archiepiscopos, aliòsque Præfules; & de obligatione Principum secularium pro causæ cognitione in manus SS. Pontificis eos remittendi.

317. Quintò. Clericus in Minoribus, si à Capitulo Cathedrali sede vacante reverendas seu dimissorias obtinuit ad suscipiendos alibi Ordines, eosque intra annum vacationis non suscepit, judicari, præcipuè in criminalibus, potest à Judice laico.

Diaz in *pract. crimin. c. 26. n. 2. v. advertendum*, Thom. Valaf. *allegat. 45. n. 19.* Suar. *de Censur. disp. 31. sect. 1. n. 20.* Sanch. *de Matrim. L. 7. disp. 46. n. 18.* Garcias *de Benefic. p. 5. c. 7. n. 9.* per textum Trident, *sess. 7. c. 10. de Reform. sic ordinati. si in minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio Clericali, praesertim in criminalibus, gaudeant.* Quae poena per idem Concilium *sess. 23. c. 10. de Reform. v. poenam quoque* extenditur ad eos, qui sede vacante impetrant dimissorias non à Capitulo, sed ab alijs quibusvis in jurisdictione Episcopi, sede vacante succedentibus. Et quamvis Navarr. *consil. 28. de Tempor. Ordin.* privationem privilegij non incurri ipso jure, sed necessariam esse sententiam existimet, eo quòd verbum *Gaudeat* denotat tempus futurum, sicut quando dicitur *excommunicetur, vel bonis, honore spoliatur*, quae verba poenam infligendam, non actu inflictam & contractam significant, juxta Gloss. communiter receptam *in C. in poenis 49. de R. J. in 6.* rectius tamen Sanchez *l. c. n. 19.* asserit, sententiã opus non esse, sed privationem ipso jure & facto & cum effectu incurri: cum Trident. *sess. 23. c. 6.* pariter utatur verbo *non gaudeat* circa Clericos in Minoribus Beneficium non habentes, & habitum & tonsuram non deferentes &c. qui tamen juxta communem DD. non gaudent privilegio fori, tametsi nulla sententia vel condemnatoria, vel declaratoria praecedat. Cum hoc privilegium sit conditionatum, seu sub conditione *si formam à Jure praescriptam observent*: quã conditione non impletã cessat voluntas concedentis privilegium. Pariter privilegio fori non gaudent, sed seculari jurisdictioni plenè in omnibus (præviã tamen Judicis Ecclesiastici declaratione) subjecti sunt Itali, qui cum falsis literis dimissorialibus ab alieno Episcopo ordinati fuerint, ut in sua Bulla *Secreti §. 4.* statuit Urbanus VIII.

318. Sextò. Si Clericus coram Judice seculari accepit sequestrum vel depositum, cogi per eundem Judicem ad restitutionem potest, juxta Bald. *in L. acceptam C. de Usur. n. 4.* Jason. *in L. si fidejussor. §. fin. ff. qui satisfacere cog. Afflict. decis. 24. n. 3.* Marant.

Marant. p. 4. de ordin. Judic. distinct. 11. n. 26. Surd. consil. 180. n. 11. ac alios, quos refert Tiraq. de Retract. Convent. glossa 7. n. 10. Verum merito refragantur alij, cum hæc opinio, ut notat Oliva l. c. q. 29. n. 15. manifestè pugnet cum principijs & regulis Juris Canonici, docentibus, Clericos esse exemptos à seculari jurisdictione, præcipuè quoad suam personam. Unde Judices seculares cogere ad aliquid Clericorum personas nequeunt, nisi in casibus exceptis & supra relatis, inter quos iste non reperitur. Et idcirco fatetur Tiraq. licet illa in Gallia fervetur, de Jure tamen contrarium dicendum esse. Et observat Marta de Jurisd. p. 4. casu 104. n. 9. si illa sententia (quatenus agit de coactione Clerici) observaretur, destructum iri omnes regulas jurisdictionis, tam per Jus Civile quàm per Canonicum dispositas. Neque obstat suscepti officij ratio: quia nec propter illud cogi Clericus à laico potest, ut cum communi tenent Covarr. c. 33. Practic. qq. n. 6. Aufrex. in Clement. de Offic. Ordin. n. 25. Jul. Clarus L. 5. Sent. §. fin. q. 36. n. 25. ubi asserit, contrarium non posse jure defendi, licet in Gallijs observetur.

319. Septimò. Juxta Gloss. in L. Nullum C. de Testib. v. Præscriptionem, Cynum & Baldum ibid. ac Marsil. ad L. ult. ff. de Jurisd. n. 152. Clericus falsum testimonium dicens coram seculari Judice, puniri ab eodem potest: eò quòd cit. L. Nullum Zeno Imp. statuerit, non licere cuiquam testi allegare fori præscriptionem, quò minus à Judice puniatur, apud quem falsum deposuerit. Puniri non quidem poenà corporali posse, possè tamen multà pecuniarià, tradidère Federic. Senens. consil. 93. & Guiliel. de Benedict. p. 1. repet. in C. Ramucius n. 434. v. Et Uxorem; eò quòd persona Clerici non sit subjecta Judici seculari, bene tamen res ipsius; qua de causa si Clericus temerè coram laico litigavit, in expensas condemnari potest. Verum contraria sententia asserens, hujusmodi Clericum ne quidem in are à Judice seculari puniri posse, non tantum verior est, ut putat Fachin. L. 9. Controv. c. 27. sed absolute vera, teneturque à plerisque DD.

quos longo ordine adducunt, & sequuntur Covarr. *Prætic. c. 18. n. 8.* Farin. *L. 1. Prax. crimin. tit. 1. c. 8. n. 26.* Decian. *tom. 1. Tract. crim. L. 4. c. 9. n. 22.* Clar. *l. c. q. 38. v. sed hîc quero,* Marta *de Jurisd. p. 4. casu 128. n. 9.* Diana *p. 1. tract. 1. resol. 109.* Pignatelli *tom. 2. consult. 48. n. 4.* Cùm nullus Clericus distringi & condemnari debeat à Judice seculari. *C. Nullus Clericum 2. § C. si diligenti 12. de For. comp. C. 1. de Cleric. Conjug. in 6. Auth. statuimus C. de Episc. & Cler. Ad cit. L. Nullum Respon-* detur, eam de alijs Fori præscriptionem habentibus accipiendam esse, quia Clerici exempti sunt à jurisdictione seculari tam Jure Canonico quàm Civili: quod exemptionis privilegium non abstulit, nec auferre voluit aut potuit Zeno Imperator. Quod de rebus Clericorum asserbatur, nullo Jure probatur, sed potiùs contrarium ex utroque Jure certum est. Accedit, quòd hîc delictum personæ spectari debet, quia Clericus etsi pecuniariâ solùm poenâ mulctetur, infamiam tamen incurreret propter condemnationem & gravem poenam, quam infligere non potest Judex secularis, cùm Clerici personam distringere & condemnare non valeat; quod tamen fieret, si Clericum punire in bonis posset. Neque obest, quod de condemnatione in expensas dicebatur: hæc enim necessariò consequitur ipsum judicium, quod Clericus coram laico contra laicum suscipit, quia sine ea justa sententia sæpè ferri non potest.

320. Octavò. Licet Judex secularis Clericum capere nequeat, multòque minùs in carcerem detrudere, quin Sacrilegium & Excommunicationem *Can. si quis suadente 17. q. 4.* incurrat, ut tradunt omnes Catholici DD. & patet cùm ex Juribus supra allegatis, tum ex *C. si verò alicujus 3. de Sent. Excomm. & Bulla Coenæ Excomm. 11.* nisi licentiam vel mandatum habeat à Prælato Ecclesiastico *C. ut famæ de Sent. Excomm. & ibi Gloss. V. de mandato,* ac DD. sive generale, quod volunt sufficere Boss. Butr. Alciat. ac alijs; sive speciale, quod requiri existimat Marta *de Jurisd. p. 4. casu 42. n. 15.* cum Anchar. Aretin. Decio,

Decio, ac alijs. Nihilominus absque dicta licentia capere Clericum potest, si hic vult malum sibi vel proximo inferre, aliudve delictum committere, quod absque coërcitione & captura impediri nequeat. Panorm. *in cit. C. ut fama n. 6. & in cit. C. 3. de Sent. Excomm.* Bossius *in Pract. Crimin. tit. de Captura n. 39.* Diaz *in Pract. Crimin. c. 122.* Menoch *de Arbitrar. casu 180. n. 2.* Patet ratio: quia quilibet non tantum se suaque defendere contra injurias & damna potest, sed etiam proximum. Quod à fortiori procedit de Magistratibus, quibus cura incolumitatis & pacis civium ex officio incumbit.

321. Et quidem procedit assertio non tantum, quando certum est, delictum esse committendum aut damnum inferendum; sed etiam, quando solum præsumitur & merito timetur. Exemplum dat Oliva *l. c. q. 22. n. 9.* si Clericus in platea noctu inveniatur cum armis horâ insolitâ: posséque tunc capi, ut suo Judici tradatur, tenet cum Guttier. *Pract. qq. L. 1. q. 12. n. 5. & 7.* Jul. Claro *cit. q. 36. n. 26.* ac alijs: eò quòd tunc præsumatur velle aliquod crimen committere. Capi tamen nec hoc, nec priore casu potest Clericus, ut à laico puniatur; sed solum, ut ad Judicem Ecclesiasticum remittatur, ut citt. DD. observant, & ex hætenus dictis notum ac certum est.

322. Quin capi Clericus à Judice seculari potest, ut ad suum Prælatum statim deducatur, quoties deprehenditur in flagranti delicto. Panorm. *in cit. C. Ut fama n. 6.* Felin. *in cit. C. 3. de Sent. Excomm. n. 2.* ubi dicit esse communem, Alciatus *in C. cum non ab homine 10. de Judic. n. 63. & 64.* ubi pariter communem esse testatur, Menoch. *cit. casu 180. n. 23.* Jul. Clarus *l. c. q. 28. n. 6.* Farin. *cit. q. 8. n. 122.* Videturque hæc opinio consuetudine & observantiâ totius orbis esse recepta, ut ait Oliva *cit. q. 22. n. 10.* quia Ecclesiasticus Judex non procedit contra laicum ob captum Clericum, sed hunc de ejus manu recipit. Refragatur tamen Marta *cit. casu 42. n. 11.* cum Hostiensi, Decio, Aretino, ac alijs. Horumque opinioni suffragari videtur text. *cit. C. Ut*

famæ, dum afferit, Clericos à laicis capi citra excommunicationis sententiam posse: *dum tamen id de mandato faciant Prælatorum, quorum illi sunt Jurisdictioni subiecti.* Nec non *cit. C. si verò 3. de Sent. Excomm.* per verba: *si (laicus Clericum) in stupro vel adulterio, quod committit cum ea (foemina) que ipsum (laicum) ita proximâ consanguinitatis lineâ non contingit, ceperit, aut in eum violentas manus injecerit, non erit à sententia illius excommunicationis immunis.* Verùm, quia durum est est in praxi à communi sententia, præsertim per consuetudinem roborata, discedere, idcirco eâ retentâ responderi ad *cit. C. Ut famæ* potest, ibi sermonem non esse de Clericis in flagranti crimine deprehensis, sed solùm de ijs, qui delictum jam patrârunt, & deferri vel accusari apud competentem Judicem possunt. Ad id posset, licentiam tacitam Prælatorum Ecclesiæ semper adesse quoad Clericum in flagranti deprehensum, ne fugâ sibi consulat & delictum impunè ferat. Textus *cit. C. 3.* non videtur loqui de Magistratu & Officiali publico, sed solùm de privatis vindictam propriâ auctoritate quærentibus. Addendum tamen hîc est, nec à Magistratu laico Clericum capi posse in flagranti crimine deprehensum, nisi de fuga suspectum. Dec. *in cit. C. Cum non ab homine n. 12.* Farin. *l. c. n. 117.* Menoch. *l. c. n. 22.* & hoc teste Panorm. & cæteri Interpp. quia tunc cessat ratio capturæ, utpote quæ laicis solùm permissa est in defectum Ecclesiastici, & quando ejus judicium effugiturus esset delinquens, nisi à laico detineretur.

323. Nonò. Detineri potest Clericus debitor fugiens aut de fuga suspectus, ut volunt Innocent. *in cit. C. 3. de Sent. Excomm.* Panorm. *in cit. C. Cum non ab homine n. 17.* & *in cit. C. Ut famæ n. 6.* Gutierrez *Pract. qq. L. 1. q. 82. n. 2.* ubi communem esse affirmat, Farin. *l. c. n. 119.* cum Felin. Boss. Aretin. Bald. ac alijs, *arg. L. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraudem credit.* dummodo, ut addunt, sistatur Episcopo, quàm primùm fieri potest; nec detineatur, si cautionem idoneam offerat, vel adsit copia Judicis Ecclesiastici,

fici, ac re ipsa subfit periculum damni creditoribus per fugam nascituri. Verum hæc opinio difficilis est ex eo, quòd Clericus pro debito civili non potest incarcerari etiam à suo Episcopo, ut cum Germin. Franc. Lap. Panorm. Alciat. ac communi aliorum asserunt Gomez tom. 2. var. Resolut. c. 13. tit. de Fidejussor. n. 18. Gutierrez de Juram. Confirm. p. 1. c. 17. n. 4. Covarr. L. 2. var. c. 1. n. 9. Menoch. L. 1. de Arbitr. q. 88. n. 8. Farin. L. 1. Prax. Crimin. tit. 4. q. 27. à n. 65. per text. C. si Clericos de Sent. Excomm. Habet insuper Clericus debitor beneficium Competentiæ, ita ut ultra id, quod commodè & salva sustentatione potest, cogi nequeat. C. Odoardus de Solution. & ibi Interpretes. Hinc frustra, ac consequenter malè ac illicitè, detineretur Clericus debitor; quia etsi Judici Ecclesiastico, ut fieri debet, sisteretur, nec iste tamen eum incarcerare posset, sed dimittere teneretur, ut discurret Oliva cit. q. 22. n. 29. ubi ait, se nunquam vidisse practicari aut audivisse, Clericum fugientem pro debito civili per creditorem vel Judicem secularem fuisse detentum. Addit Andr. Siculus in cit. C. cum non ab homine, omnes DD. errare, dum pro illa opinione allegant cit. L. ait prætor §. si debitorem, quòd illo §. non dicatur, licitum esse capere personam, sed quòd fugienti possit auferri pecunia, quam secum portat. Et reverà cit. §. plus non dicitur. Responderi tamen pro communi opinione potest, tametsi Clericus ob debita civilia etiam à Judice Ecclesiastico incarcerari non possit, habeatque beneficium Competentiæ, detineri nihilominus in absentia Judicis Ecclesiastici posse, si nolit præstare cautionem de solvendo, quod salva sustentatione potest, bonaque habere videatur ultra sustentationem, ac cum illis aufugere paret. Cùm enim in hoc casu cogi à suo Judice ad solvendum possit, non apparet, cur non queat detineri vel à Judice seculari, vel ab ipso Creditore, si cum ipso fugiente spes solutionis obtinendæ abitura esset: neque enim mens Ecclesiæ esse videtur, ut ille cum damno creditorum fruatur privilegio Clericali, & delictum impunè ferat, quod committit cum re alijs debitâ se subducendo.

324. Duo ex unanimi DD. sententia hîc addenda sunt. Primum est, in prædictis casibus non sufficere licentiam Judicis Ecclesiastici solum interpretativam, qualis v. g. foret, ut ait Delbene *c. 5. de Immun. Eccles. dubit. 1. n. 15.* si Princeps secularis longo temporis spacio sibi usurpâset jurisdictionem in personas Ecclesiasticas, tametsi probabiliter præsumeret, id ad aures SS. Pontificis pervenisse, & non fuisse reprehensum, ac propterea SS. Pontificem id tacitè approbare, *cum multa per patientiam tolerentur, quæ si deducta fuerint in iudicium, exigente justitiâ non debeant tolerari*, ut dicitur, *C. Cum jam dudum 18. de Præbend.* Alterum est, ad hoc, ut procedere adversus Clericos possint laici, non sufficere licentiam Prælati SS. Pontifice inferioris, v. g. Episcopi, ut constat ex Bulla Coenæ *can. 19.* & docent cum communi Gloss. in *C. Decernimus de Judic. & ibid. Ripan. 34. Jul. Clarus cit. §. fin. q. 41. n. 5. & 7.* Quod tamen intelligendum est de casu, quo periculum non est in mora. An verò Clerici conveniri coram Judice laico possint, & an prorogare in se jurisdictionem eidem valeant, infra decidetur, quando de Foro Reconvencionis & Prorogationis agam.

§. XII.

In quo Ecclesia Foro singuli Clerici conveniendi sint.

SUMMARIUM.

325. SS. Pontifex Jure Divino à Jurisdictione seculari exemptus est.
326. Nulli, etiam Ecclesiasticæ, Potestati est subiectus.
327. Nec quidem Concilio Generali, quibusdam casibus exceptis.
328. Ipsi tamen omnes Ecclesiasticæ personæ subiectæ sunt, vel mediatè vel immediatè.
329. Episcopi subiecti quidem sunt Archiepiscopis: non tamen quoad Confirmationem, causas criminales graviores, aliâsque arduas.

330. Clerici jure ordinario subiecti sunt Episcopo, in cujus Diœcesi sunt.
331. Regulares non exempti & Prælati Ordinis & Episcopo Diœcesis sunt subiecti: non tamen Legi Diœcesana.
332. Regulares etiam exempti tenentur observare Interdicta ab Episcopo lata. Et observare Festa Diœcesana.
333. In non paucis alijs casibus jurisdictionem in ipsos exercet Ordinarius.

334. Quidam tamen Regulares speciali privilegio etiam in exceptis quibusdam casibus eidem non sunt subiecti.

325. Postquam hæctenus declaravi, quâ ratione Clerici à foro seculari exempti sint, explicandum restat, coram quo Iudice sacro cujusque Ordinis ac Gradûs Clerici conveniri debeant, cum notum sit, uti tribunalia & fora secularium Magistratum varia sunt, unumque superius altero, ita quoque diversa esse Prælatorum, quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, ut S. Paulus dicebat *act. 20.* De SS. Pontifice, totius Ecclesiæ ac omnium Fidelium Capite, certum est, quod sit nulli iudicio & jurisdictioni seculari, etiam Imperatorum ac Regum subiectus, quidquid Hæretici summæ Sedis osiores reclamant. Et quidem exemptum esse ab hac jurisdictione Jure non tantum humano, sed Divino quoque, tradunt omnes Catholici DD. Testimonia & rationes irrefragabiles congerunt Cajetanus *tom. 1. Opuscul. tr. 1. de Potestate Papæ c. 27. & in 2. 2. q. 67. art. 1. & ibid. Bannes, Bellarm. L. 2. de SS. Pontifice c. 26: Valentia 3. p. disp. 5. q. 11. pun. 1. Driedo de Libertate Christiana c. 9. & 15. Suar. L. 4. Defens. Fidei contra Jacobum I. Angliæ Regem c. 4. & 5.* Ita ut huic suæ exemptioni renunciare & seculari potestati se subicere ne quidem possit, tametsi velit, ut præter alios ostendit Suar. *l. c. c. 7. ubi c. 6. & L. 3. c. 24. usque ad 30. inclus.* doctissimè æquè ac fusissimè dissolvit ea, quæ ex S. Scriptura, SS. Patribus, Concilijs, factis Regum Judæorum, & Christianorum, aliisque undecunque accersitis rationibus contra

hanc Catholicorum doctrinam objecerat Rex ille, alique Heterodoxi objiciunt.

326. Sed neque ulli potestati Ecclesiasticæ subjectus est. Tameñ enim daremus, quod non pauci hodie Critici apud Cabassutium in *Notitia Ecclesiastica mihi fol. 80.* & Moreri in *Dictionary Historico V. Marcellin §. Telle est l' Histoire*, existimant, commentitium esse Concilium illud Sinuessanum 300. Episcoporum, ubi Marcellino SS. Pontifici suam thurificationem Idolis factam detestanti acclamatum ab universis Patribus dicitur *Prima Sedes à nemine judicatur. Tu Reus, tu Judex, ex ore tuo justificaberis & ex ore tuo condemnaberis.* Tameñ, inquam, daretur, hæc omnia fabulosa esse, adsunt tamen alia, eaque indubitatae fidei testimonia, quæ hanc veritatem comprobant. Ut enim alia omittam, quæ Suar. cit. *L. 4. c. 4. n. 4.* Emin. Card. Sfondrati sub nomine Eugenij Lombardi *L. 2. Regalis Sacerdotii §. 6.* ac alij producant, in Concilio Romano sub Silvestro I. celebrato *can. 20.* dicitur: *Nemo judicabit Primam Sedem, quoniam omnes Sedes à prima Sede justitiam desiderant temperari, neque ab Augusto, neque ab omni Clero, neque à populo Judex judicabitur.* Eadem habentur in V. Synodo Romana sub Symmacho. Eadem in VIII. Synodo Generali, quæ fuit Constantinopolitana *IV. can. 21.* Unde cum tempore Leonis III. seditio contra ipsum Romæ orta esset, & Carolus Mag. ad eam sedandam illuc venisset, in Basilica S. Petri adstante populo, & Clero, omnium Episcoporum, qui eò ex tota Italia & Francia convenerant, sententias & vota de vita & moribus Pontificis rogaret, ab omnibus una voce responsum est, *Sedem Apostolicam omnium Ecclesiarum Caput, à nemine (Laico præsertim) judicari debere.* Quo audito Carolus quæstionem omisit. Ita refert Platina in vita Leonis, & habetur pariter tom. III. Conciliorum. Et certè si Papa Christi Vicarius est, ineptum videtur, ut qui omnium Judex est, ab ullo judicetur, uti ait Umnius *disp. 4. ad Process. judic. thesi 7. n. 34.* At absque controversia, nisi quam malè movent Hæretici, Pontifex Romanus est Christi Vicarius.

327. Quòd si conveniri coram aliquo tribunali humano posset, conveniendus foret coram Concilio Generali. At huic subiectus non est, quia eodem superior, uti præter alios fusè demonstrat Eugenius Lombardus *l. c. tot. libro 2.* Docent tamen I. communiter Theologi, ut ait Jul. Clarus *L. 5. Sent. §. fin. q. 35. n. 2.* accusari coram Concilio Generali & judicari ab eodem posse, si ut privata persona labatur in hæresin, patétque ex VIII. Synodo Generali *art. 7. Can. Audivimus 24. q. 1. Can. Si Papa dist. 40. Can. Novatianus 7. q. 1. Can. Didicimus & Can. Achatius 24. q. 1. Can. Orbes 2. q. 7.* II. Si dubius est Pontifex, quia videlicet in Schismate creatus est, nec constat ex pluribus electis, quis eorum sit legitimus, iudicium est penes Concilium Generale, uti decisum est in Concilio Constantiensi *Sess. 4. §. 5.* Idémque dicendum est III. Si Pontifex intrusus sit aut invalidè electus. Quandonam verò electio SS. Pontificis sit valida, nostrum non est hîc decidere. IV. Si Pontifex aut legibus injustè aut vi Ecclesiæ disciplinam, jura &c. evertere niteretur, aut aliorum bona & jura injustè invaderet, & rogatus ac monitus non desisteret, omni ratione, ac armis etiam & bello, compesci posset: cùm id exigat defensio naturali Jure permessa. Turrecremata *L. 2. c. 100.* Bellarm. *de Concil. auctorit. L. 2. c. ult. ad 2. argum.* Eugen. Lombardus *cit. L. 2. §. 14. n. 4.* V. Si causa aliqua, præsertim Fidei, tam gravis esset, ut sine Concilio Universalis decidi non posset, v. g. quia spes non esset, decisionem in aliqua controversia à solo Pontifice factam (quamvis ea etiam absque Concilio sit infallibilis) receptum non iri, teneretur Concilium adhibere, ut ex SS. PP. probat Lombardus *l. c. n. 5.* VI. Si in materia, præsertim Fidei, solus Pontifex contra omnes Concilij Patres sentiret, teneretur illorum votis accedere, & si contrarium definiret, definitio, tanquam temeraria, nec debito examine & inquisitione veritatis nixa, doctrinæ Concilij cederet, uti volunt Panorm. *p. 2. Consil. q. 1.* Card. Monilianus *de Conciliis Oecum. c. 33.* Lombard. *l. c. n. 6.* multis tamen, ac meritò, refragantibus. Quamvis autem non teneatur ma-

joris partis sententiam amplecti, ut benè monet magnus Theologus Melchior Canus *L. 5. de Locis Theolog. c. 5. §. Verum scrupulus hic existit.* imò juxta complures DD. nec omnium: nunquam tamen Romanus Episcopus contra Patres Concilij verè sentientes dixit, ut idem Canus ait.

328. Quemadmodum verò SS. Pontifex manens Pontifex nec ipsis Concilijs Generalibus subjectus est, & suprema potestas spiritualis à solo Deo, non ab homine, poterit judicari, ut dicitur *Extravag. Unam Sanctam de Major. §. obed. inter com.* ita ipsi omnes alij Clerici & Ecclesiasticæ personæ vel mediatè vel immediatè subjecti sunt. Immediatè quidem Cardinales & Patriarchæ. *Can. ult. dist. 22.* An solus Pontifex, & non vocatis alijs Cardinalibus, eos punire & deponere possit, dubium est. Possè concludit *Clarus cit. q. 35. n. 11.* Negat *Decian. Tract. Crimin. L. 4. c. 15. n. 4.* cum alijs, quos allegat. Si Jus scriptum spectetur, certum est, non esse necessariò adhibendos Cardinales, tum quòd nullo canone id cautum est, tum quòd non sunt Judices & Collegæ SS. Pontificis, sed Consiliarij. De consuetudine, de qua cit. DD. loquuntur, certum pariter est, eam vigere, etiam quoad causas longè minores. Sed quòd SS. Pontificem obliget, & sequenda sit, nec ratione aliqua, nec Jure probatur. Et si quod Ecclesiasticum extaret (nam Divinum vel Naturale vel positivum omnino gratis fringeretur) eidem ipse derogare posset.

329. Archiepiscopi conveniendi sunt coram Primatè. *C. Antiqua 23. de Privileg.* Primas verò coram SS. Pontifice vel ejus Legato in Provinciam missò. Episcopos subjectos esse Metropolitanæ seu Archiepiscopo, cujus sunt Suffraganei, receptum est inter DD. patètque ex *Can. quorundam dist. 34.* ubi tamen dicitur, cum toto Concilio Metropolitano judicandos. Hodie juxta Trident. *sess. 13. c. 18. de Refor. & sess. 24. c. 5. de Reform.* causæ ipsorum criminales graviores non nisi coram SS. Pontifice cognoscuntur & terminantur: quemadmodum etiam aliæ causæ arduæ & graviores ad summam Sedem deferendæ sunt, & Confirmatio, quæ olim à Me-

à Metropolitanis concedebatur, hodie non nisi ab eodem Pontifice datur, cui & juramentum obedientiæ & fidelitatis præstant, quod illis olim præstabant. Habet tamen Archiepiscopus etiamnum Jurisdictionem in Episcopos, ut ijs præcipere possit, quæ ad ipsorum officium spectant, atque ad executionem compellere, etiam per censuras. *C. quia cognovimus 10. q. 3. C. Pastoralis princ. de Offic. Ordin. in 6. C. Venerabilis de Sent. Excomm. Gloss in C. De ijs 13. dist. 12. v. Adstringat. Laym. in C. Romana 1. de supplend. neglig. Prælat. in 6. n. 1. Wagnereck in C. Romana 1. de Offic. Ordin. in 6. cum communi DD.* Hinc I. eos vocare potest ad consecrationem alterius Suffraganei. II. Injungere, ut servari faciant, quod servatur in Metropolitana. *C. Dilectus 30. de Simonia.* Rectè tamen hic monet Marc. Anton. Genuens. *c. 70. n. 21.* solum injungere posse, ut servent ea, quæ de Jure servanda sunt, v.g. ut subditi caveant à labe Simoniaca, de qua *cit. C. 30.* sermo est: neque enim mens erat Pontificis, cogere Episcopos ad ea omnia servanda, quæ vel peculiari statuto vel consuetudine servantur in Ecclesia Metropolitana. III. Convocare singulis saltem triennijs ad Synodum Provinciam. Trident. *sess. 24. c. 2. de Reform.* IV. Curare, ut in suis Ecclesijs resideant, & super eorum absentia inquirere. Trident. *sess. 23. c. 1. de Refor.* V. Compellere, ut justitiam administrent. Panorm. *in C. si quis contra Clericum de Foro comp. n. 40. Quaranta V. Archiepiscopi auctoritas n. 90. v. 14.* Marc. Anton. Genuens. *l. c. n. 3.* VI. Compellere ad habendam quot annis Synodum, *C. Sicut de Accusat. constituendum Oeconomum, Can. in nova 16. q. 7. Can. cum simus 9. q. 3. & Archipresbyterum ruralem, C. fin. de offic. Archipresbyt. ac erigendum Seminarium, Trid. sess. 23. c. 18. de Refor.* De quibus præter alios fusi à Aug. Barbof. *L. 1. Juris Eccles. c. 7.*

330. Clerici Episcopo inferiores in sua quisque Diocesi forum Episcopi habent. *C. si quis Clericus 1. §. C. cum contingat 13. de Foro comp.* ac DD. *ibi.* Nisi sint sub alio Prælate proprio territorio ab Episcopo exemptum & jurisdictionem quasi Episcopalem habente: *cit. C. cum contingat & C. cum Episcopus 7. de*

Offic. Ordin. in 6. aut speciali privilegio sint exempti, aut alius quispiam, v. g. Capitulum Cathedrale, Decanus, vel Archidiaconus, jurisdictionem in ipsos contra Episcopum præscripserit: posse enim hoc fieri aperte sumitur ex *C. Irrefragabili 13. de Offic. Judic. Ordin.* docentque *ibi Panorm. n. 1. & in C. Pastoralis eod.* ac alij. Quamvis nec consuetudo, nec præscriptio efficere possit, ut omne jus corrigendi adimatur Episcopo, quin se immiscere possit & supplere negligentiam eorum, qui jurisdictionem præscripserunt: nam talis consuetudo esset irrationabilis, quia perniciosa Ecclesijs; imò contra institutionem Officij Episcopalis, quod se ad totam Dioecesin seu omnes Dioecesanos extendit. Habet enim Ordinariam & Generalem in sua Dioecesi Jurisdictionem, ita ut post confirmationem per literas authenticas acceptam, licet non consecratus, aut nondum Sacerdos, exercere omnia possit, quæ ad jurisdictionem pertinent, uti sunt judicare, punire, censuras ferre, ab iisdem absolvere, jurisdictionem in interno & externo foro delegare, gratias & privilegia concedere, dispensare in votis, juramentis, legibus, in quibus de Jure vel consuetudine id permissum est Ordinarijs, à Vasallis juramentum exigere, Beneficia Ecclesiastica conferre, investire, præsentatos instituere, electos confirmare &c. *C. 1. & 2. de Translat. Episc. C. transmissum 15. de Elect.* & *ibi Glossa magna communiter recepta v. Talibus*, Innocent. *ibid.* Sanchez *L. 7. Moral. c. 32. n. 67.* Suar. *L. 4. de Legib. c. 4. n. 9.* ubi cum S. Thoma *in 4. dist. 40. q. un. art. 4. questiunc. 2.* & Panorm. *in C. Accedentibus de Excessib. Prælat. n. 4.* addit, quòd etiam nondum consecratus, aut nondum Sacerdos, concedere possit Indulgentias, cum tamen ista concessio videatur actus maximè spiritualis inter omnes actus jurisdictionales.

331. Circa Regulares distinguendum est inter Exemptos, & non exemptos. Isti duplex Forum habent, seu duos Superiores, Ordinis sui Prælatus & Episcopum: hoc tamen discrimine, quòd Prælato Ordinis obedire tenentur ratione voti obedientiæ, in ijs videli-

videlicet, quæ ad Regulares observationes & disciplinam Monasterij pertinent. Ac idcirco in his magis est obediendum Prælato, quam Episcopo, juxta doctrinam S. Thomæ in 2. dist. 44. in fin. in exposit. literæ ad 3. Innoc. in C. quanto 7. de Offic. Judic. Ordin. n. 2. & Panorm. n. 5. & explicant Silvester V. Obedientia q. 9. Sanchez L. 6. Moral. c. 1. n. 12. Neque in his immiscere se debet Episcopus; nisi constet de negligentia, absentia, vel injuria Prælati. C. Ad aures 5. de Tempor. Ord. Episcopo verò Regulares subsunt, non ratione voti, sed, ut alij Clerici, ratione jurisdictionis legalis, vi cujus parendum est ejus mandatis, citationi, visitationi, correctioni &c. Unde in ijs, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam attinent, & quoad punitionem criminum graviorum, præsertim quæ depositionem merentur, propriè ac directè eosdem subjectos habet: cum etiam ipsi Prælati non exempti in his ipsi subsint, uti advertunt Silvester l. c. q. 10. dicto 2. Panorm. in C. si quis contra de Foro comp. n. 51. Sanchez. l. c. ac alij. Legi tamen Dioecesanae Regulares etiam non exempti non subsunt. C. Dilectus de Offic. Judic. Ordin. Quæ exemptio à Lege Dioecesana potissimum in eo consistit, quòd ex redditibus suæ Ecclesiæ incorporatis non tenentur, uti alij Beneficiati Dioecesis, Cathedralicum, subsidium Charitativum, aliâque hujusmodi Episcopo solvere. Tenentur tamen Monasteria ratione visitationis procurationes solvere. C. Sopita 15. & C. Venerabili 24. de Censibus. Quartam item Canonicam, seu funeralium, sicubi in usu est. Trident. sess. 25. c. 13. de Reform. Et quamvis Episcopus, quando Monasteria vel per se, vel per alios visitat, de statu Regularium, & Regulari observantia diligenter inquirere debeat, & quæ seu in spiritualibus seu temporalibus corrigenda videntur, reformare: delinquentes tamen per Prælatum regularem juxta regulam puniri æquius est. arg. C. ult. de Statu Monach. Imò Alviset de Privileg. Regular. sect. 3. §. 4. n. 2. ne quidem puniri ab Episcopo posse existimat cum Chassaing. tr. 1. c. 4. propos. 7. ex doctrina Lapi, & Cardin. in Clement. Archiepiscopo 2. de Privileg. asserens, ita

cen-

censuisse & declarasse S. Congreg. Cardin. Trident. Illud certum est, quòd in causis majoribus & criminalibus, præsertim quæ de positionem postulant, cognitio judicialis potius ad Episcopum, quàm ad Prælatum Regularem, spectet. Gloss. in C. quando v. s. Prælati de Foro compet. Navarr. L. 2. consil. 6. de Foro compet. edit. 2.

332. Regulares Exempti, quales sunt Ordinum Mendicantium, ac complurium aliorum, tametsi foro & jurisdictioni Episcoporum per se subjecti non sint (idcirco enim Exempti dicuntur) statuit tamen S. Synodus Tridentina sess. 25. c. 12. de Regular. ut *Censuræ & Interdicta, nedum à Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinarijs promulgata, mandante Episcopo à Regularibus in eorum Ecclesijs publicentur atque servantur. Dies etiam festi, quos in Diœcesi sua servandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam Regularibus servantur.* Idemque dicendum de Festis Parochiæ ac votis publicis civitatum, secundum Navarr. Sanch. Portell. ac alios apud Alvifet l. c. c. 9. n. 1. Non tamen recipiendum videtur, quod addit, cum in præfato decreto Tridentini nullæ sint appositæ non obstantiæ, ac aliàs non teneantur Regulares recipere mandata Episcoporum, ideò eos non teneri observare ab illis constituta, si absit periculum scandali; sed solum, si ex eorum neglectu scandalum nasceretur, aut quando ex legitima consuetudine fuerunt ab antiquo recepta, & sub obligatione peccati mortalis. Non, inquam, hoc recipiendum est: tametsi enim S. Synodus non addiderit clausulam *non obstantibus privilegijs &c.* constat nihilominus ex citatis verbis de ejusdem voluntate: neque opus est illà derogativâ privilegiorum, quando de Regularibus fit expressa mentio, & ipsi explicitè in aliquo decreto comprehenduntur. Aliud esset, si decretum mentionem eorum expressam non faceret, tunc enim sub universalibus terminis sine illa derogatoria non comprehenderentur.

333. Possunt præterea Episcopi contra Regulares exemptos in certis casibus in Jure expressis, saltem ut Sedis Apostolicæ Delegati

egati procedere, quos paucis referendos putavi, omiſſis quibusdam, qui aut incerti ſunt, aut cum ijs, quos afferam, coincidunt. I. Regularis extra Monasterium ſeu Conventualem domum, aut reſidentiam degens, ab Ordinario loci, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato viſitari, corrigi, ac puniri poteſt. Trident. ſeſſ. 6. c. 3. de Reform. & ſeſſ. 7. c. 14. de Refor. Bull. *Suſcepti Regiminis* Clem. VIII. Exiſtimat verò Sanchez *L. 7. de Matrim. diſp. 33. n. 23.* Episcopos non poſſe cenſuras ferre in Regulares exemptos, niſi hoc eis ſpecialiter conceſſum ſit: idque ob privilegia Mendicantium, ne à quovis Ordinario loci excommunicari, ſuſpendi, ac interdici poſſint. *arg. C. 1. de Privil. in 6.* II. Si Religioſus ſine licentia ſui Superioris, à ſuo Conventu recedat, etiam prætextu accedendi ad ſuos Superiores, niſi ab ijs vocatus ſit, ab Ordinario loci, tanquam deſertor Inſtituti, puniendus eſt. Trident. ſeſſ. 23. c. 4. de Reform. Exipi tamen debet: niſi ex juſta & gravi cauſa ad Superiorem Prælatum ſe conferat, v. g. quia ab immediato Prælato injuſtè gravatur, ut benè obſervant Navarr. *Comentar. 2. de Regular. n. 61.* & Rodriq. *tom. 1. Regular. q. 30. art. 3.* III. Contra Regulares, qui ſtudiorum cauſa ad Univerſitates mittuntur, & in Conventibus non habitant, Ordinarius procedere poteſt. Trident. *cit. ſeſſ. 25. c. 4. Reform.* Quin ſi extra Monasterium ad quævis ſtudia ſe ſe conferant abſque Prælati licentia, & conſenſu maioris partis Conventûs, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrunt. *C. 2. Ne Clerici vel Monachi in 6.* De quo uberius Sanchez *tom. 2. in Decal. lib. 7. c. 8. n. 72.* IV. Si Regularis exemptus in Monasterio degens, extra clauſtrum deliquerit, ita ut populo ſcandalo ſit, poteſt Episcopos tempus præfigere ejus Prælato Regulari, intra quod Reus ſeverè puniatur, & de punitione Episcopos certior fiat. Sin id intermittit Prælatus Ordinis, à Superiore ſuo officio privandus eſt, & Regularis, qui deliquit, ab Episcopos puniendus. Trident. *ſeſſ. 25. c. 14. de Regular.* De quo fuſè Auguſt. Barboſa *p. 3. de Offic. Episc. alleg. 105. n. 19. & 20.* V. In civilibus cauſis mercedum & miſerabilium perſonarum Regulares,

res, etiam exempti, si extra Monasterium seu Conventum Regularem degant, coram loci Ordinario, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, conveniri, & ad solvendum justitia exigente compelli possunt. Trident. *sess. 7. c. 15. de Reform.* VI. In causa Hæresis, aut similibus criminibus, ad tribunal Sacræ Inquisitionis pertinentibus, Regulares exempti subsunt jurisdictioni Episcoporum tanquam delegatorum Sedis Apostolicæ, si in ijs locis Inquisitores non sint. *C. ad abolendam 9. in fine de Hæreticis.* Bulla Urbani VIII. quæ incipit. *Cum sicut accepimus.* VII. Si Regularis alterius Parochiæ Sponsos sine proprii Parochi licentia matrimonio conjungere aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tamdiu suspensus manet, donec ab Ordinario ejus Parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absolvatur. Trident. *sess. 24. c. 1. de Reform. Matrim.* ubi expressè mentionem facit etiam Regularem, nec distinguit inter exemptos & non exemptos. VIII. Ordinarij locorum per censuras compellere possunt quoscunque Regulares, ne quidquam ex bonis Novitij accipiant, & ut acceptum abeunt ante Professionem restituant. Trident. *sess. 25. c. 16. de Regular.* IX. Episcopi tanquam Sedis Apostolicæ delegati, etiam per censuras, compellere possunt Moniales etiam exemptas ad servandam clausuram. Neque ipsis post Professionem ex Monasterio egredi concessum est, nisi ex causa legitima ab Episcopo approbanda. Trident. *sess. 25. c. 5. de Regularib.* X. Episcopi, ut Sedis Apostolicæ delegati, procedere possunt, etiam per censuras, contra Regulares exemptos, si in Oratorijs privatis aut horis non debitis celebrent: eosque cogere, ut quascunque superstitiones ablegent. Trident. *sess. 22. decreto de vitand. & observand. circa celebrat. Missæ.* XI. Ordinarij locorum etiam Regulares exemptos, si Ecclesias curatas quantumcunque exemptas obtineant, compellere possunt, si ipsis videatur, etiam per censuras, ut diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus plebem sibi commissam salutare verbo pascant. Trident. *sess. 5. c. 2. de Refor.* XII. Ad Synodum, quæ ab Episcopis

instituitur, exempti omnes, qui aliàs cessante exemptione interesse deberent, accedere tenentur. Ratione verò Ecclesiarum Secularium, annexarum Monasterijs exemptis, quicunque illarum curam gerunt, Synodo interesse coguntur. Trident. *sess. 24. c. 2. de Refor.* XIII. Regulares etiam exempti ad publicas processiones vocati tenentur accedere, exceptis ijs, qui in strictiori clausura perpetuò vivunt. Controversias quoque, quæ super præcedentia in Processionibus aut mortuis sepeliendis quandoque oriuntur, componere Episcoporum est. Trident. *sess. 25. c. 13. de Regular.* XIV. In Regulares Confessarios & administratores bonorum Monasterij Monialium, etiam exemptarum, potestas Episcopis competit, juxta Bullam *Inscrutabili* Gregorij XV. Potestque juxta eandem Episcopus unà cum Prælati seu Superioribus Regularibus electioni Abbatisæ vel Præpositæ per se vel per suum delegatum præsidere. XV. Regulares etiam exempti, si sint testamentorum executores, ab Episcopo compelli possunt ad rationem ipsi reddendam, &c, si malè versati fuerint, ab eodem puniri, juxta *Clem. un. de Testam.* De quo August. Barbof. *p. 3. de Offic. Episc. alleg. 82. n. 34.* XVI. Regularis, quando habiturus est concionem in propria sui Ordinis Ecclesia, benedictionem petere debet ab Episcopo, si hunc contingat esse præsentem. At si vult in alienis Ecclesijs prædicare, licentiam ab eodem accipere debet. Trident. *sess. 5. c. 2. de Refor.* Quòd si errores & scandala disseminaverit, potest ei Episcopus interdicare munus concionandi; si hæses, contra illum procedere secundum Juris dispositionem, de qua *cit. C. ad abolendam de Hæret.* Trident. *cit. sess. 5. c. 2.* XVII. Si Regulares etiam exempti excommunicationem contrahunt, v. g. quia Clericis aut laicis Sacramentum Extremæ Unctionis aut Eucharistiæ ministrant, vel matrimonia solemnizant sine licentia speciali Parochi, vel à censuris absolvunt, à quibus non possunt, possunt ab Episcopo denunciari excommunicati. *Clement. Religiosi 1. de Privileg.* XVIII. Non possunt Regulares novum Monasterium erigere absque licentia Episcopi. Trident. *sess. 25. c. 3.*

de Regularib. XIX. Regulares, etiam exempti, suscepturi Ordines examinari possunt ab Episcopo. Trident. *sess. 23. c. 12. de Reform.* Nec ad confessiones secularium audiendas admittuntur, nisi ab eodem approbati. Trident. *cit. sess. c. 15. de Reform.* Neque suscipere possunt Officium Parochiale, nisi ab Ordinario approbati. Trident. *sess. 24. c. 8. de Reform.* Et quando illud administrant, sunt subditi eidem quoad ea, quæ ad illud Officium spectant. Idem Trident. *sess. 25. c. 11. de Regular. & C. Volentes 1. de Privileg. in 6. §. fin.* Quæ dispositio locum habet etiam in eo, qui residet in suo Monasterio, exiensque inde ac rediens administrat Parochiam. XX. Nemini etiam Regulari, licitum est sine speciali privilegio vel Ordini vel privatæ personæ concessio librum aliquem imprimere & edere de rebus sacris, ac ad pacandas & dirigendas conscientias pertinentibus, nisi cum approbatione Ordinarij & licentia sui Superioris, addito Auctoris nomine & cognomine, juxta decretum Concilij Lateran. sub Leone X. celebrati *sess. 10. & Trident. sess. 4. decreto de Canon. script.* Ubi eadem dispositio extenditur ad manuscripta non evulganda. De quo fuse August. Barbofa *p. 3. de Offic. Episc. allegat. 105. & Rodriq. tom. 2. qq. Regular. q. 104. art. 1. §. seqq.* XXI. Non est permixtum Regularibus pulsare campanas die Sabbathi Sancti, antequam sint auditæ in Ecclesia Cathedrali aut Parochiali, juxta Constitutionem Leon. X. in Concil. Later. quæ incipit *Sacro approbante.* De quo Gavant. *Comment. super rubric. Missæ, & in Enchirid. Episc. V. Campanæ,* Barbofa *cit. allegat. 101.* nisi ex consuetudine immemoriali aliud fuerit observatum, ut monet Tambur. *tom. 1. de Jure Abbatum disp. 15. q. 7. n. 28.* XXII. Addunt aliqui, Regulares etiam exemptos coram Ordinario loci, ubi contraxerunt, deliquerunt, aut res litas habent, conveniri posse, juxta *cit. C. Volentes 1. de Privileg. in 6.* Verùm contrarium declaratum est ab Innocentio IV. in Bulla *Cum aliàs duxerimus,* & Benedicto XI. in Bulla *Inter cæteras,* quas refert Alvisei *l. c. sect. 4. dub. 21. n. 7. & 8.* Videantur ea, quæ dixi supra *n. 139.*

334. Sunt tamen etiam in nonnullis ex allatis modò casibus quidam Religiosi exempti. Sic Canonici Regulares Congregat. Lateran. Olivetani, ac alij, non tenentur ad Processiones accedere, nisi Festo Corporis Christi, ut ex varijs decisionibus & constitutionibus refert Alviset *l. c. à n. 25.* Religiosi verò Societatis Jesu juxta Bullam Gregorij XIII. *Quaecumque Sacrarum Religionum* ab iisdem omnino sunt exempti. Circa eosdem præcipit Gregorius XIII. in Bulla *Pium & utile* edità 22. Septembr. anno 1582. omnibus Episcopis & alijs Antistitibus præsentibus & futuris, *ne ab hujusmodi promovendis, qui licentiam à Præposito Generali dictæ Societatis pro tempore existente, vel ab eo delegatis, habuerint, quidquam prædictorum requirant, vel exigant: sed ipsos etiam absque ulla functione in Ordinibus ipsis, interstitiorumque ad illos suscipiendos observatione, aut inquisitione de cantu, officijs, & ceremonijs Ecclesiasticis, idoneitate, proprij Ordinarij licentiâ, & alijs in alijs requisitis, ad Minores, ac etiam extra tempora à Jure statuta, tribusque Dominicis, vel alijs festis diebus, etiam continuis, ad Sacros, etiam Presbyteratus Ordines, promoveant, ac si illi omnibus requisitis præditi essent.* Cujus tamen privilegij communicationem alijs Regularibus negat ibidem Pontifex. Et quamvis illud revocatum à Sixto V. in Bulla *Sanctum & Salutare* fuisse cum Miranda & Rodriquez asserat August. Barbosa *de Offic. & potest. Episcopi allegat. 7. in fine*, id tamen, ut benè notant Tiberius in *Instruct. Ordinand. q. 58. §. 6. v. Petes 1. Pirhing. ad Titulum de Scrutin. in Ord. faciend. n. 5.* ac alij, ex verbis prædictæ Constitutionis colligi non potest: & licet revocatum fuisset, fuisset tamen innovatum ac de novo concessum à Paulo V. in Bulla *Quantum Religio Societatis* edità anno 1606. pridie nonas Septembris, quâ omnia & singula privilegia, facultates, exemptiones, gratiæ, & indulta, à Prædecessoribus Pontificibus eidem Societati principaliter vel per communicationem concessa, perpetuò confirmantur & de novo conceduntur. Alia similia privilegia iisdem Regularibus concessa enarrare hujus nec loci nec temporis est.

CAPUT II.

De Foro Privilegiato Laicorum.

§. I.

*Quodnam sit Forum Competens Principum ac
Ordinum S. R. Imperij.*

SUMMARIUM.

335. Declaratur status *Quæstionis*.
336. Forum, ubi conveniantur, habent etiam summi Principes.
337. Triplex Ordo Subditorum S. R. Imperij distinguitur. Omnes Status Imperij sunt subditi immediatè Imperio; at non vicissim omnes immediatè subditi sunt Status Imperij.
338. Principes & Principali dignitate fulgentes in prima instantia non coram Imperiali Camera, sed coram Austregarum Judicibus conveniendi sunt.
339. Austregarum Judices videntur habere Jurisdictionem solum delegatam.
340. Decidere possunt causas etiam Criminales; non item Matrimoniales, aut Feudales.
341. Affertur modus, quo Princeps judicio Austregarum convenit Principem.
342. Octo sunt viæ, quibus Principes ab alijs immediatis Imperij subditis, non tamen Principibus, conveniuntur.
343. Iisdem vijs procedendum est, quando Electores ab hominibus Imperio mediatè subiectis conveniuntur.
344. Princeps Imperij ab aliquo, qui Imperio subiectus non est, conventus coram Imperatore aut Camera Imperiali, causam advocare ad judicium Austregarum non potest.
345. Princeps Prælatos, Comites, aliósque Imperio immediatè subiectos, convenit duobus modis, qui explicantur.

346. Duobus item Prælati, Comes, Nobilis, alium Prælatum, Comitem, Nobilem.
347. Prædicti à Civitatibus Imperialibus immediatè in Camera Imperiali conveniuntur.
348. Ipsæ quoque Civitates Imperiales tam à mediatis quàm ab immediatis Imperij subditis in prima etiam instantia coram Imperiali Camera conveniuntur, nec judicijs Austregarum gaudent.
349. Si unus immediatè subiectus Imperio, alter mediatè; aut unus gaudens privilegio Austregarum, alter immediatè Camerae subiectus, ejusdem litis sint consortes, simul in Camera conveniuntur. Principes aliique Imperio immediatè subiecti suos subditos in eadem Camera conveniunt.
350. Quatuor univèrsim casibus privilegio Austregarum gaudent, qui Imperio immediatè subiecti sunt.
351. Non possunt invitati immediatè coram Imperatore conveniri.
352. Subditus à Principe tanquam à Judice Ordinario gravatus extrajudicialiter, appellat ad Judices Austregarum: ad Camera verò Imperialem, si ab eodem gravatus fuit tanquam privato, v. g. in aliquo contractu.
353. Austregis locus est, si plures immediatè subiecti Imperio unâ actione conveniantur.

335. Cùm hic agamus de Foro singulari, non est locus dicendi de Laicis, qui in loco Domicilij forum sortiuntur, seu territoriali domino, sub quo degunt, subiecti sunt, quia speciali privilegio ab ejus jurisdictione non sunt exempti. Igitur solum de ijs agendum est, qui vel ipsi territorium habent, & jurisdictionem ab alio Superiore independentem, vel in alterius quidem territorio sunt, eidem tamen non subiecti, quales sunt ipse supremus Imperij Princeps, & alij ibidem quidem degentes, at nemini alteri, nisi Supremo illi Capiti, subiecti.

336. Cùm Princeps summus, ut ait Ulpian. *L. 31. ff. de Legib.* solutus sit legibus (nisi quas ipse sibi per pacta cum subditis & conventionio-

ventiones, dicit) ac præcipuè Imperator, propter excellentiam & majestatem, quam eminenter continet Imperatoria Dignitas, idcirco non est mihi animus, sed religio dicere de Foro, in quo conveniri queat Imperator, aut Rex Romanorum, aliique Supremi Principes. Posse etiam istos judicari & ex gravissimis causis Imperiali ac Regio throno privari, asserunt præter reliquos Juris Publici DD. Schraderus *de Feudis* p. 4. c. in. 19. Sinoldus *de Vicarijs Imperij thesi* 6. lit. C. Reinckingk *L. 1. de Regim. seculari class.* 2. c. 2. n. 177. Nec desunt complura hujus privationis exempla, seu, ut vocant, præjudicia. A quibus tamen, quasque ob causas, id fieri queat, meum non est dicere, cum hinc aliquid pronunciare, & privatum judicium interponere velle, à prudentissimis periculosum censeatur, ut ait Forstner. *in Notis Polit. ad Cornel. Tacit.* L. 1. Videantur ex Publicistis Sinold. *l. c. thesi* 7. & 8. Buxtorf. *ad auream Bullam conclus.* 81. Reinckingk *l. c.* Sprenger. *de moderno Imperio Romano Germanico* c. 2. Carpz. *de Lege Regia* c. 1. sect. 8. & c. 14. sect. 6. Ex alijs Juristis Jul. Clar. *L. 5. Sentent. §. fin. q. 35. n. 6.* Bald. Paul. Castr. Roland. à Valle, aliique, quos citat Tuschus *V. Imperator conclus.* 32. & Delbene *de Immun. Eccles.* c. 10. dubit. 18. Ex Theologis Bellarm. *contra Barclaium*, Suar. *L. 3. Defens. Fidei* c. 22. & tribus seqq. Azor p. 2. *Institut. Moral.* L. 11. c. 5. q. 6. Diana p. 1. tr. 2. *resol.* 123. & Eugenius Lombardus seu Emin. Card. Sfondrati *Regularis Sacerdotij* L. 1. *toto*, eruditissime totum id, quod dici hinc potest, pertractans. Ex Canonistis Interpretes *in C. Novit.* 13. *de Judic. C. licet* 6. *de Vot. & voti redempt. cit. C. Venerabilem* 34. *de Elect. cit. C. ad Apostolicæ de Sent. & re judic. in* 6. *Clement. un. de Jurejur. Extrav. un. Ne Sede vacant. Extravag. Unam Sanctam inter comm. de Major. & Obed. Extravag. Meruit de Privil. C. per Venerabilem Qui filii sint legitim. Can. Si Imperator* 11. *dist.* 96. In causis quoque civilibus Imperator Judicem agnoscit, & quidem inter subjectos Imperio seu Electores, ut patet ex aurea Bulla c. 5. magis tamen ex liberali sua voluntate & conventionem cum Electoribus & reliquis Imperij Statibus

tibus in ita, per longam consuetudinem firmata, quam ex necessitate: cum impossibile videatur, ut quis sit summus Monarcha, & simul coram alio, præcipue subdito, in jure judicioque comparere teneatur. Et hic quoque meum non est dicere, quis in his causis sit Judex Imperatoris: cum quaestio sit æqualis illi controversiæ, quæ magnis partium studiis post mortem Ferdinandi III. Imperatoris de Vicariatu Imperij agitata fuit Anno 1657. & 58.

337. Igitur Suprema Potestate Seculari venerabundo silentio præterita, & de illis loquendo, qui proximo eam gradu secuti, non domicilij, ubi sunt, sed speciali foro gaudent, quales sunt, qui Romano Imperio immediatè sunt subjecti, so dem heills gen Römischen Reich ohne Mittel unterworffen seyn / triplicem eorum ordinem distinguo. Primus est Principum & Principali Dignitate illustrium der Chur-Fürsten / Fürsten / und Fürsten: mässi gen. Secundus Prælatorum, Comitum, Baronum, Nobilium. Tertius Civitatum Imperialium. Vultejus ad L. 1. C. ubi Senator. n. 31. & seq. Matth. Stephani L. 1. de Jurisdic. p. 1. c. 3. mem. 3. à n. 6. Mindan. L. 1. de Processib. c. 16. n. 2. Sive sint solum subditi immediatè Imperio, sive etiam ejusdem Status. Nam potest aliquis esse immediatus Imperij subditus, ita scilicet, ut nullum Superiorem præter Cæsarem recognoscat, quin sit Status Imperij, seu votum & sessionem in Comitibus Imperialibus habeat. Quamquam enim quilibet Imperij Status Imperio immediatè subsit, non tamen vicissim omnis immediatè subjectus Imperio est simul Status Imperij. Nam hujusmodi Status non sunt Nobiles immediati, de quibus Blumen in Processu Camerali tit. 26. n. 49. & tit. 27. n. 45. Nec non quidam Comites & Barones immediati. Capitul. Leopold. §. 40. v. Grafen und Herrn / so in den Reich Collegijs keine Session oder Stimme haben. Nec non quædam Monasteria, de quibus Schubh. c. 3. de Austregis n. 27. & Blumen cit. tit. 26. n. 44. & 49. Qui verò Proceres sint Status Imperij, præter alios docent Reincking L. 1. de Regim. secul. class. 4. c. 21. & seqq. & Blumen cit. tit. 26. & 27. qui tit. 26. n. 48. ait, esse infallibilem ac

M m

firmis-

simam hanc propositionem: *Quicumque in subscriptionibus Recessuum Imperij invenitur, ille est Status Imperij.* Quandoquidem nemo ad ejusmodi subscriptiones admittitur, qui in Comitibus Sessionem & Votum non habet. Non tamen, ut idem bene advertit, sequitur: *Hic vel ille in subscriptione hujus vel illius Recessus non invenitur, ergo non est Status Imperij.* Quanquam procedat hæc argumentatio: *Isle in nullis subscriptionibus Imperij invenitur, ergo non presumitur esse Status.*

338. De primi Ordinis viris ut primo loco, tanquam post Imperatorem Regemque Romanorum præcipuis, agam, notum est ex Ordinatione Camerali, & fusè declaratur à Gaillio *L. 1. observ. 1. n. 19.* Cothman. *L. 1. consil. 31. à n. 2.* Reinckingk *L. 2. de Regim. secul. class. 2. c. 16.* ac alijs mox allegandis, eos in prima instantia coram Camera Imperiali conveniri non posse. Quamvis enim jurisdictio Camerae fundata sit in omnibus Imperij Civibus & Statibus, qui Imperatoriæ jurisdictioni iusunt. *Ordin. Camer. p. 2. tit. 7.* Etiam Electoribus. R. J. de anno 1584. §. *folgends aber.* Cùm Camera sit Consistorium summi Principis. Gaill. *L. 1. observ. 84. n. 5.* Mynsing. *cent. 4. observat. 6.* & Majestatis suæ judicium *Jhrer Majestät Cammer- Gericht / R. J. Norimbergæ anno 1542. §. und wiewohl /* ideòque Majestatem Imperatoriam quoad contentiosam jurisdictionem representet. Gaill. *cit. observ. 1. n. 1.* Quia tamen mediati subditi Imperij non statim in Camera conveniuntur, sed vel primam vel secundam vel quandoque tertiam instantiam habent, antequam ad Cameram deveniant (nisi subditi à suo domino conveniantur tanquam refractarij, vel etiam alia ex causa: quo casu statim in Camera forum sortiuntur, per ea, quæ tradunt Mynsing. *cent. 5. observ. 1.* Hartmannus Hartmanni *tit. 1. de Judic. observ. 1. n. 7. & 8.* Mindan. *L. 1. de Processib. c. 17. n. 13.*) idcirco ne personæ immediatè Imperio subjectæ deterioris essent conditionis, & statim Supremo Camerae Judicio personas suas & causas gravissimas committere cogentur, Imperatoris & Procerum Imperij unanimi

nimi consensu constitutum est *Ordin. Camer. p. 2. tit. 2. § 3.* ut immediati Cives Imperij primæ instantiæ loco, sive ab immediatis sive à subditis & mediatis conveniantur, coram Judicibus Austregarum forum sortiantur.

339. Judicium Austregarum, *der Austragen* / (sic dictum, quòd ibi lites à delectis Judicibus componantur & decidentur *durch rechtlichen Austrag*) diversimodè constituitur, pro diversorum Statuum, qui ibi conveniuntur & conveniunt, conditione ac dignitate, de quibus mox dicetur. Utrùm Austregarum Judices sint Ordinarij, an Delegati, hìc controvertitur. Pro Delegatis eos habent Vultejus *ad L. 1. C. de Jurisd. om. Judic. n. 86.* Mindan. *l. c. c. 19. n. 4.* Stephani *l. c. n. 44.* Roland. *de Commisar. p. 1. lib. 1. c. 5. n. 2. & L. 3. c. 5. num. fin.* Gaill. *cit. observ. 1. n. 52. & observ. 33. n. 3.* Mynsing. *cent. 2. observ. 52.* Caspar. *Leipold. de Concurr. Jurisdic. q. 15.* ac alij passim; eò quòd recusari possunt, causasque solùm singulares decidunt, nec si suis Consiliarijs & Curia eas subdelegant, ad ipsos, sed ad Cameram appellatur, habentque ferè præfixum certum decidendæ causæ tempus, nec sententias à se latas exequi, sed executionem ad Cameram Imper. remittere debent, possuntque, si suspecti sunt, recusari, ita ut omninò removeantur; nec suam jurisdictionem habent immediatè à Lege vel Principe, sed ex nominatione, electione, & requisitione quæ actoris quæ rei. Quæ omnia potestatem delegatam, non ordinariam, denotant. Unde corrui ratio Boceri *c. 7. de Jurisdic. n. 26.* & Blumen *de Processu Camer. tit. 27. à n. 12.* Ordinariam Jurisdictionem eis tribuentium ex eo, quòd eam habent ex constitutione Imperij. Alias ipsorum rationes dissolvit Stephani *l. c. à n. 40.*

340. Causæ autem, quæ Austregarum judicio deciduntur, sunt Civiles, ut patet ex *Ordin. Camer. p. 2. tit. 4. prin.* Idem contra Vultejum in *L. 1. C. Ubi Senator. n. 48.* de Criminalibus tradunt Mindan. *L. 1. de Process. c. 9. prin.* & Ummius *disp. 4. ad Process. Judic. th. 10. n. 51.* eò quòd verba *Ordin. Camer. p. 2. tit.*

Mm 2

2.&

2. & tit. 4. prin. Sprüch und Forderung sint satis generalia, & litis ac negotij nomine etiam causæ criminales veniant. *L. Judiciorum. ff. de Accusat. L. in criminibus C. de Jurisdic. Cujac. L. 24. observ. 16. & L. 9. observ. 21.* Quin & causas Matrimoniales Judicibus Austregarum decidendas committunt Mindan. *l. c. c. 10. mem. 2. prin.* Vultejus *l. c. n. ult.* & Ziegler. *in Commun. Conclus. §. Austregæ conclus. 2. n. 1.* Verùm hanc opinionem multis ac benè rejicit Reincking *L. 3. de Regim. secul. & Eccles. class. 1. c. 10. à n. 42.* quamvis cateroquin acerbus SS. Pontificum & Catholicæ Ecclesiæ hostis. Estque inter Catholicos extra omne dubium, has causas ad solum Ecclesiæ forum spectare, ut infra fusiùs dicitur. Illud facilè concedo, sicut alios Judices Ordinarios, ita & Austregarum, judicare posse de quæstionibus meri facti à matrimonio dependentibus, v. g. utùm hæc illave proles ex his parentibus sit genita; item de dote, donatione propter nuptias, successione hæreditaria, alimentis &c. Pariter ad Austregas non pertinet causa Feudalis. De hac enim sibi Imperator reservavit cognitionem *p. 2. Ordin. Camer. tit. 7.* si controversia incidat super Ducatu, Principatu, Comitatu. Sed nec de reliquis Feudalibus cognoscere queunt Austregarum Judices: quippe quæ habent speciales suos ex Jure Feudali Judices, vel ipsum dominum, vel pares Curia. *L. 2. feud. tit. 16. & ibi vulgò DD.* Si tamen Vassallus dominum recognoscere nolit, seque ejus vassallum neget, Austregis locum unà cum Camera Imperiali facit Mindan. *l. c. c. 19. mem. 9.* Non tamen apparet, cur non solis Judicibus Austregarum cognitio tunc relinquenda sit, sicut in alijs causis ad ipsos pertinentibus, cùm in tali casu nec Dominus Feudi, nec Pares Curia judicent.

341. His ita de Austregarum judicio, quantum ad propositum nostrum necesse videbatur, in genere constitutis, singillatim explicandum est, quomodo ibi conveniantur immediati subditi Imperij. Itaque juxta Ordinationem Camerae Imperialis *p. 2. tit. 2. si ij,* qui primi Ordinis sunt, id est, Electores ac alij Dignitate Prin-

Principali fulgentes, ab aliquo ejusdem Ordinis, seu Principe, conveniendi sunt, Princeps Actor illi Principi, quem vult convenire, libellum mittit actionis, quâ experiri cogitat; ipsûmque simul requirit, ut se submittat iudicio, mit *Ersuchung ihm darumb Rechts zupflehen*. Quo facto requisitus Princeps intra quatuor septimanas à facta requisitione seu litis denuntiatione computandas, nominare tenetur quatuor Principes regentes, sive qui sint cum imperio, partim Ecclesiasticos, partim Seculares, ex diversa tamen domo & familia. Ex quatuor nominatis Actor eligit unum pro Iudice, & de ejus electione Reum in scriptis certiore reddidit, quem uterque quatuordecim exinde diebus pro suscipienda causa requirit *umb der Sachen Annehmung und Tagsetzung*. Quòd si Reus vigore Constitutionis requisitus intra dictas 4. hebdomadas Principes non nominaverit Actor, poterit iste causam per viam protractæ, vel denegatæ justitiæ ad Camera Imp. transferre *cit. tit. 2. §. ult.* cum eo ipso, quòd Reus Ordinationi non paret, privilegio Austregarum renuntiâsse censeatur, ac propterea res ad primævam naturam ac ordinarium Camerae iudicium revertatur *arg. L. 2. C. si contra jus vel utilit. publ. & L. 2. C. si advers. rem judic.* Iudex verò ex quatuor à Reo nominatis electus ab actore, & requisitus, officium suscipere etiam invitus cogitur, certo loco, die, consiliarijs suis certis, neutri parti suspectis, qui causam cognoscant, designatis: nisi renuendi causas gravissimas habeat. Quòd si ante decisionem causæ moriatur, Actor ex reliquis nominatis Principibus alium eligere poterit. *Ordin. Cam. p. 4. tit. 2. §. darauff v. und ob der Erforn / coram quo processus apud priorem institutus continetur.* Quamvis hodierna consuetudine coram Successore hujusmodi Iudicis ex consensu litigantium continuari soleat, teste Vulteio *in L. 1. C. ubi Senator. n. 33.* Quin posse ab ipso hujusmodi Iudice, si se moriturum causâ nondum terminatâ videat, aut vivus regimine decedat, alium ex tribus nominatis subrogari, qui eâdem, quâ ipse, ratione, deducta repetendo, non deducta persequendò, procedat, contendunt *Wumbser. t. 1. observ.*

13. n. 6. Ummius *disp. 4. ad Process. Judic. th. 8. n. 42.* aliique. Per mortem verò Imperatoris jurisdictionem electi hujusmodi Judicis, etiam causâ adhuc integrâ, non extingui, censet idem Ummius cum Mindano.

342. Quòd si, qui primi Ordinis sunt, videlicet Principes, conveniantur à secundi Ordinis, nimirum à Prælatibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus; vel etiam à tertij, seu Civitatibus Imperialibus, octo modi seu viæ, quibus fieri possit, *cit. Ordin. Cam. p. 2. tit. 4.* præscribuntur, quarum unam pro arbitrio Actor eligere, semel tamen electam prosequi, & Reus sequi tenetur.

Prima est: ut Prælati, Comes, Nobilis immediatè Imperio subjectus, & Civitas Imperialis, Electorem, aliúmve Principem conventurus, ab eo petat sibi jus reddi per ipsius Consiliarios novem, non suspectos (qualis ex. gr. foret, qui controversiæ causam dedisset. *cit. tit. 4. prin.*) & juramento, quo ipsi Reo obstructi sunt, solutos, quorum quinque sint Equestris, reliqui quatuor Jurconsultorum Ordinis, suis Rei sumptibus, & salvo, ut vocant, conductu eundi & redeundi partibus concessio. Eritque tunc locus judicij in aula Principis Rei, & causa decidenda intra dimidium annum, vel ad summum intra anni unius & diei spacium à productione libelli computandum. Aliàs causa ad Cameram devolvitur. Quemadmodum etiam, si coram Consiliarijs reus se sistere judicio recusat, per viam denegatæ Justitiæ actori supplicanti, & instrumentum desuper confectum exhibenti, in Judicio Camerali succurritur. *Ordin. Cam. cit. p. 2. §. dieselben/ubi etiam tit. 6. prin.* appellatio in hoc casu permittitur. Non tamen reconventio hîc locum habet. *cit. tit. 4. §. dieselben.*

Altera via est: ut Actor, si mavult, ex novem dictis Consiliarijs septem aut quinque eligat, qui dicto modo causam tractent. *cit. tit. 4. §. zum anderen.* Tertia: ut Elector, aliúsve Princeps tres non suspectos Principes nominet, ex quibus actor, quem volet, eligat, qui juxta dictam Ordinationem procedat. *cit. tit. 4. §. zum dritten*

Quarta: ut coram Commissario, per Actorem à Cæsare impetrando

petrando, qui minimum Prælati aut Comes sit, causa ventiletur & expediatur. *cit. tit. 4. §. zum vierdten.*

Quinta: ut Actor novem personas integræ vitæ & existimationis nominet, ac vicissim Princeps Reus novem è suis Consiliarijs aliisque designet, & ex his tres, & ex illis ab Actore designatis duos eligat, & sic illi quinque causam examinent, & suâ sententiâ decidant. *cit. tit. 4. §. zum fünfften.* Sexta: ut uterque, videlicet tam Actor quàm Reus, duos non suspectos, honestos, & graves viros constituent, coram quibus in prima instantia secundum Ordinationem procedatur. Et quatuor illi dissentientes jus habeant ex voluntate & consensu partium optandi quintum, qui sit instar arbitri. Et si super illo quinto optando non consentiunt, Cæsar ad utriusque partis, vel etiam unius, instantiam communibus litigantium sumptibus arbitrum designet, qui secundum æquitatem & conscientiam litem dirimat. *cit. tit. 4. §. zum sechsten.*

Septima: ut Actor ex Principis conventi Consiliarijs quinque seligat, qui, sicut de novem dictum est, procedendi, & pronuntiandi facultatem habebunt. Ita tamen, ut Reus, priusquam illi quinque seligantur, unum aut duos suorum Consiliariorum, quorum operâ pro sui juris defensione utatur, excipiendo sibi reservare valeat. *cit. tit. 4. §. zum sibenden.*

Octava: ut Elector accusatus novem ex suis Consiliarijs, ex quibus quinque sint Ordinis Equestris, nominet, coram quibus causa principalis in prima instantia terminetur, iisdem prius juramento (priori remisso) obstrictis de justè secundum utriusque partis producta judicando: ita ut utraque pars quatuor, & si testes sunt examinati, post rotuli publicationem duo insuper, nec amplius, producta singulis quaternis septimanis von vier Wochen zu vier Wochen / à die exhibiti prioris scripti proximis, duplicata exhibeat & concludat, & si quid novi in ultimo scripto à Reo in præjudicium Actoris objicitur, non attendatur. *cit. tit. 4. §. zum achtsten.* Hic quoque, uti in modo proximè antecedenti, locum non habet Reconventio. *cit. tit. 5. so dann die Partheyen in su.* Appellatio

latio tamen semper admittitur. *Ordin. Cam. p. 2. tit. 6.* Ex quo patet, octavam hanc rationem à prima diversam non esse, nisi quoad modum procedendi. Cæterum in Actoris arbitrio est, quonam ex dictis modis Principem convenire velit. *cit. tit. 4. §. pen.* nisi forsan consuetudine aliud receptum sit. Hartmann. *L. 1. observ. 1. n. 9.* Zanger. *p. 2. de Except. c. 1. n. 407.*

343. Si Principes conveniuntur ab hominibus Imperio mediatae subjectis, iisque vel proprijs subditis (inter quos omnes, tametsi Nobiles, numerantur, qui ejus jurisdictionem agnoscunt, & Landsassen dicuntur) vel à non suis, sed aliorum subditis, eadem ratio juxta *Ordin. Cam. cit. 4. §. fin.* tenenda est, quam modo à secundi generis personis tenendam adversus Principes dixi. Testaturque Mynsinger. *cent. 5. observ. 1. n. 2.* in quamplurimis causis judicatum à Camera Imperiali fuisse, à Principe requisito non posse cogi subditos, ut coram suis Principis Consiliarijs desuper deputatis agant, sed posse ipsos alijs ordinarijs remedijs uti: nisi Princeps probet, se hoc juris ex consuetudine habere, ut penes actores non sit electio, sed conveniri ipse debeat coram suis Consiliarijs. Idemque tradit Gaill. *L. 1. obser. 1. n. 19.* videlicet, si Civitas Municipalis, seu non immediata Imperio, sed alicui Principi subjecta, ipsum Principem Dominum suum in jus vocet, conveniri eum debere coram suis Consiliarijs, vel posse subditos eligere unam ex octo vijs *p. 2. ordinat. tit. 4.* præscriptis & modo enarratis. Idem docent Cothmann. *Jur. Responso 32. à n. 12.* Mindan. *de Processib. L. 1. c. 17. n. 9.* Umm. *de Process. Judic. disp. 4. th. 8. n. 44.* Schvvanman. *L. 1. Process. Cameral. c. 1. n. 27.* Hartm. Hartmanni *L. 2. pract. observ. tit. 1. in addit.* aliisque. Quod tamen duntaxat verum est, si solus Princeps conveniendus sit: nam si cum ipso alius lite pulsandus esset, qui privilegio Austregarum non gauderet, ad Cameram deveniendum foret. Cothman. *l. c. n. 18.* Mindan. *L. 3. de Process. c. 4. n. 6.* Umm. *l. c.* Videantur ea, quæ dicuntur infra *n. 352.*

344. Si denique contra Principem Imperij extraneus seu
extra

extra Imperium constitutus disceptare velit, juxta Mind. *l. c.* & Math. Stephani *L. 2. de Jurisd. p. 1. c. 3. mem. 3. n. 25.* rectè eum convenit in Camera Imperiali. E contrario contendit Vultejus *in cit. L. 1. C. Ubi Senator. vel Clariss. n. 44.* & Gilhaufen *c. 1. Arbor. Judic. p. 1. §. 8. n. 4. v. si verò.* non posse convenire coram Camera, sed solo Imperatore, utpote qui de Jure communi est Principum Imperij Ordinarius. A fortiori asserunt, quòd in tali casu non possit Princeps conventus causam revocare ad Judicem privilegiatum Austregarum, cum extraneus non teneatur Ordinatione Imperij, & Austregæ sint stricti Juris, ac propterea ultra casum in Ordinatione expressum non extendenda. Verùm non apparet, cur avocatio ista fieri non possit. Nam in actione & accusatione non forum Actoris, sed Rei consideratur, & extraneus æquè ac indigena forum Rei sequitur, neque Jura, dum hoc forum ab Actore sequendum dicunt, inter commune & privilegiatum forum distinguunt, aut utrùm Actor sit indigena an extraneus. Hinc Judæi quoque, & infideles alij, Clericum convenire nequeunt, nisi coram competente ejus Judice Ecclesiastico, nec extraneus quisquam, v. g. Italus aut Hispanus, Germanum Nobilem Imperio immediatè subjectum coram Electore aut Duce, in cujus territorio habitat. Cum igitur in prima instantia forum Austregarum sit forum competens immediatorum Imperij subditorum, consequens est, eos ibi esse conveniendos etiam ab extraneis. Non igitur valet, quod illi dicunt, extraneos non teneri Ordinationibus Imperij: etsi enim regulariter loquendo iisdem non teneantur, tenentur tamen, si hic delinquant, contrahant, aut quasi contrahant suscipiendo judicium contra loci subditum, & si contra hunc agant, tenentur statutis & consuetudinibus Curix, ubi litigant: alias sequeretur, quòd subditos Imperij, neque coram Imperatore aut Camera Imperiali convenire tenerentur, sed ad suum, Actorum videlicet, Judicem reos trahere possent, aut arbitri eligendi essent. Nihilominus adhuc dicendum videtur, extraneum, seu

Nn

eum,

eum, qui non est Imperij subditus, conveniendo immediatum Imperij subditum non teneri sequi judicium Austregarum. Cum enim in Ordinatione Camerali, ubi de Austregis agitur, mentio solum fiat de subditis Imperij, quomodo videlicet hoc iudicio immediati aut ab immediatis aut à mediatis conveniendi sint, ejusque dispositio sit stricti Juris, ut dictum est, & à Jure communi exorbitans, idcirco non est extendenda à subditis Imperij ad extraneos. Quod maximè procedit in sententia, quæ tenet, jurisdictionem Judicum Austregarum esse solum delegatam: cum mandata jurisdictio non extendatur ultra personas expressas, & jurisdictio dictorum Judicum mandata ab Imperio tantum sit ad personas Imperio subjectas. Quòd verò extraneus immediatum Imperij subditum coram Imperatore convenire tenetur, tametsi ipse Legibus Imperij subjectus non est, indeprovenit, quia ex Jure communi & ubique gentium recepto, quin ipsa naturali ratione constat, quemlibet coram suo Superiore & Magistratu ordinario conveniendum esse, nec posse trahi ad alium, qui ejus Judex non est.

345. Jam verò secundi quoque Ordinis Status, de quibus paulò antè n. 337. si conveniuntur à primi Ordinis, seu Principibus, privilegio primæ instantiæ gaudent, juxta formam in *Ordin. Cam. p. 2. tit. 3.* præscriptam, ubi duo modi proponuntur. Primus est, ut accusatus ad denuntiationem & requisitionem Actoris tres Electores, Principes, vel Principali Dignitate eminentes, non suspectos nominet, ex quibus Actor sibi unum, coram quo actionem proponat, eligere possit. *Ordin. Cam. 2. tit. 3. §. oder soll der Churfürst.*

Alter: ut Elector vel Princeps, qui est Actor, ab Imperatore impetret sui Status Commissarium minimè suspectum, nec à Rei domicilio ultra 12. milliaria habitantem. *cit. tit. 3.* Alterutrum ex his modis eligendi arbitrium est penes Actorem.

346. Si autem conveniendi sunt à sui Ordinis adversario, seu ab alio Prælato, Comite &c. rursus duplex modus id faciendi in eadem

eadem *Ordin. Camerali p. 2. tit. 5.* proditus est, quorum alterum Actor eligat. Primus: ut Reus ad denuntiationem & requisitionem Actoris nominet tres Electores, Principes, vel Principali Dignitate eminentes, non suspectos, nec ab Actore ultra duodecim milliaria distitos, ex quibus idem Actor, quem maluerit, eligere valeat. Secundus: ut Actor ab Imperatore Commissarium impetret Reo minimè suspectum, & ultra duodecim milliaria ab eodem non distitum, sub quo secundum Ordinationis formam causa decidatur. *cit. tit. 5. §. oder wo ihm.* Utile verò est, ut monet Schvvanmann. *L. 1. Process. Camer. c. 3. n. 8.* & Ummius *l. c. th. 9. 64.* si Actor plures Commissarios impetret, & illis conjunctim & separatim cognoscendi potestatem tribui faciat: ne si forsan unus moriatur, cum multo temporis & sumptuum dispendio alium quarere cogatur.

347. Si denique conveniantur ab ijs, qui tertij sunt Ordinis, videlicet à Civitate aliqua Imperiali, immediatè in Camera Imperiali conveniuntur: quia hic casus nullà speciali decisione definitus est, ac idcirco dispositioni Juris communis relictus. *Mindan. L. 1. de Process. c. 18. memb. 3. Stephani l. c. n. 36.* Eadem est ratio, quando conveniuntur ab alijs Civitatibus vel personis Imperio mediatè tantum subjectis; sive sint proprijsorum subditi, sive alieni: quia Reus & Actor immediatè Imperio subjecti esse debent, ut privilegium Austregarum locum habeat. *cit. tit. 5. §. tit. 27. Mynsing. cent. 1. observ. 89. Zanger. p. 2. de Exception. c. 1. n. 356.* Hinc Nobilis Landsassus, seu mediatè solum subditus Imperio, alium Nobilem, Civitatem, Comitum, vel Baronem eodem immediatè subjectum, in Camera convenit, & non coram Austregarum Judicibus. *Gaill. cit. observ. 1. n. 17. Sixtin. de Regalib. L. 1. c. 8. n. 66. Nolden de Statu Nobil. c. 17. §. 2. n. 53. Gilhausen l. c. n. 8. Mynsing. l. c. ubi testatur, crebrioribus sententijs ita judicatum in Camera fuisse.* Cur verò Prælati ac Nobiles immediatè Imperio subjecti ab alijs mediatè subjectis conveniantur, ut modò dictum est, coram Camera, Principes verò

coram Austregarum Judicibus, juxta dicta *n.* 343. alia differentie ratio dari vix poterit, quàm quod Statibus & Ordinibus Imperij ita visum est. Ita autem visum forsan fuit propter eminentiam Principalis Dignitatis: quemadmodum ob similem rationem à sententia Præfecti Prætoris non erat licitum appellare, sed tantum supplicare Principi. *L. un. C. de Sent. Præf. Prætor. & L. un. §. His cunabilis. ff. de Offic. Præfecti prætor. junctâ Lege si quis. de precib. Imper. offer. L. 1. ff. à quib. appell. non lic. & L. 1. ff. de Postulando.*

348. De Civitatibus Imperialibus, quas tertium Ordinem inter immediatos Imperij subditos constituere dixi supra *n.* 337. dicendum est, eas non solum à suis subditis & civibus, sed etiam alio quocunque mediato vel immediato Imperij subdito, in prima instantia conveniri in Camera Imperiali, nec judicijs Austregarum gaudere. Gaill. *L. 1. observ. 1. n. 20.* Mindan. *l. c. c. 19. mem. 10.* Ummius *l. c. n. 48.* Sixtin. *l. c. n. 65.* Stephani *l. c. à n. 37.* Roding. *L. 1. Pandect. Cameral. tit. 4. n. 13.* Author *Decision. Camer. v. Außtrag seyn. contra Fichard. L. 2. consil. 129. q. 3. & Gilhausen l. c. n. 3. & 6.* Ratio est: quia nullus est textus, qui ipsis Austregas concesserit, & in exorbitantibus non est extensio concedenda. Everhard. *in Topic. leg. loco 79. n. 14.* Sunt tamen nonnullæ Civitates Imperiales, quæ primæ instantiæ & Austregarum privilegium habent vel longissimi temporis præscriptione vel speciali gratiâ Imperatoriâ. Tales esse dicuntur Argentina, Dünkelspihla, Eslinga, Fridburgum, Gelnhusium, Hala Suevorum, Memminga, Mülhusium Thuringorum, Norimberga, Ratisbona, Reütlinga, Schvveinfurtum &c. de quibus Matth. Wehner. *L. 6. Symphor. c. 7.* Ummius *l. c. n. 48.* Stephani *l. c. n. 38.* Blumen *Process. Cam. tit. 26. n. 53.*

349. Id pariter dicendum de casu, quo plures ejusdem litis sunt consortes, & unus immediatè, alius tantum mediatè Imperio subjectus est; aut unus privilegio Austregarum gaudet, alter in prima etiam instantia in Camera conveniendus est: nam propter

pter causæ continentiam uterque simul in Camera Imperiali convenitur. Mynsing. *cent. 1. observ. 4.* Gaill. *L. 1. observ. 32. n. 2.* Roding. *l. c. à n. 6.* Mindan. *de Process. L. 3. c. 4. mem. 6.* Cothomann. *L. 1. consil. 32. n. 18.* Civitates quoque Provinciales seu mediatè Imperio subjectæ à Domino Provinciæ, & subditi à Comitibus, Baronibus, Nobilibus immediatis, in prima instantia coram Camera Imper. conveniuntur. Mynsing. *cent. 5. observ. 1.* Ac universim dicit Additionator Hartm. Hartmanni *L. 1. observ. 1. n. 7.* decisum esse, quòd Imperij Principes suos subditos in Camera convenire debeant. Idemque testatur Mynsing. *l. c.* nisi videlicet privilegio vel consuetudine alicubi receptum sit, ut eos conveniant coram suis Consiliarijs, aut Præfectis & Officialibus. Addit tamen idem Mynsing. *l. c.* decisum in Camera fuisse, Principem, si hoc sibi jus ex usu & consuetudine competere dicat, teneri ad hoc probandum.

350. Ex dictis patet, quòd immediati Imperij subditi, quibus privilegium Austregarum competere hæcenus dixi, non semper, & quotiescunque judicio Austregarum conveniendi sint, sed in quatuor duntaxat casibus isthoc privilegio gaudeant. Primus est: si Princeps Principem (hac voce latius sumptà non tantum pro Principibus simpliciter sic dictis, sed etiam pro Electoribus, Ducibus, Marchionibus &c.) convenire intendit. *Ordin. Cam. p. 2. tit. 2.* Secundus: si Princeps vult convenire Prælatum, Comitem, Baronem, aut Nobilem immediatum. *cit. Ordin. p. 2. tit. 3.* Tertius: si Princeps conveniendus sit ab inferioribus Principe, nimirum Prælati, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Civitatibus. *cit. Ordin. tit. 2. p. 4.* aut ab alijs mediatè Imperio subjectis, sive proprijs suis sive alienis subditis. *cit. p. 2. tit. 4. §. fin.* Quartus: si Prælati, Comites, Barones, Nobiles immediati invicem judicio contendere velint. *cit. p. 2. tit. 5.*

351. Sequelæ aliæ nonnullæ inde deduci, uti & quæstiones plurimæ moveri possent. Sed præterquam quòd multæ ex dictis decidi facile possunt, ad nostrum propositum suffecerat præ-

cipuas proposuisse. Aliquæ tamen non erant omittendæ. Prima est: an Ordines hoc privilegio non obstante in Aula Cæsarea conveniri possint. Solummodo de restringenda Camera Imperialis, non autem de minuenda ordinaria Cæsaris jurisdictione, in concessione privilegiorum primæ instantiæ Austregarum actum esse, fusè tuetur Tob. Paurmeister *L. 2. de Jurisdic. c. 4 à n. 130.* Contrarium tenent Rosenthal *de Feud. c. 10 n. 12.* nimirum non posse Imperatorem neglecto Austregarum iudicio mit für Vergehung der Austräg / causas in prima instantia ad suam Aulam trahere; tum quòd Austregarum Judices personis in Ordinatione Camera expressis indulti sint per viam contractûs, cui Imperator contravenire non possit: tum quòd eadem militet ratio quoad Aulam Cæsaream, quæ pugnat quoad Cameram, ne videlicet quoad instantias immediati Imperij subditi sint deterioris conditionis, quàm mediati; imò major videatur esse ratio quoad illam, quàm quoad hanc, cum iudicium Camera sit subjectum Revisioni & Syndicatui, non item Aulæ Imperatoris iudicium. Addit Reinkingk *l. c. n. 12.* hanc opinionem stabilitam fuisse in Pacis Germano Suecicæ Osnabrugæ factâ constitutione *c. 5. n. 20. §. Visitatio* per verba: *Ceterà in Aulico non minus, quàm in Camera Imperialis iudicio, privilegium primæ instantiæ, Austregarum iura & privilegia de non appellando, Statibus Imperij illibata sunt.* Verùm, ut benè monet Rosenthal *l. c. n. 34.* hæc similiæque Cæsareæ Majestatis & Statuum Imperij iudicio humiliter subijcienda sunt.

352. Altera quæstio est: an subditus extrajudicialiter à suo Principe aliòve immediato Imperij subdito gravatus ad Cameram appellare possit, an verò ad Austregas provocare teneatur. Decisum à Dominis Camera esse ait Mynsing. *cent. 4. observat. 43. n. 3.* appellationes extrajudiciales non esse recipiendas in Camera contra eos, adversus quos ipsa non habet jurisdictionem immediatam: eò quòd non sint propriè appellationes, sed magis provocationes ad causam & Judicem superiorem, ad quem provocati

cati tenentur venire. Refertque Auctor *Decifion. Cameral. in prim. & §. fubditus fi à Principe*, ac §. *fin.* multa præjudicia & cafus rejectarum à Camera hujusmodi appellationum & processuum caffatorum. Ex quo confequens esse videtur, cum illi, qui gaudent privilegio Aufregarum, in prima instantia non possint conveniri in Camera, non posse contra eosdem immediatè ad illam appellari, sed adeundos prius Aufregarum Judices esse. Verùm distinguunt Gaill. *L. 1. observ. 120. n. 1. & 2.* Mindan. *L. 1. de Processib. c. 20.* Ern. Cothmann. *L. 2. consil. 55. à n. 111. & consil. 31. n. 23.* & Reinkingk *l. c. à n. 30.* Velenim Princeps tanquam Ordinarius loci Judex & vi ac potestate jurisdictionis appellentem extrajudicialiter gravavit mandando, inhibendo, sequestrando, vel pœnas pecuniarias imponendo, &c. vel solùm tanquam pars & velut privatus, puta in aliquo contractu vel negotio, quod cum subdito habet? Si primum: ab hujusmodi gravamine extrajudiciali non obstantibus Aufregarum privilegijs ad Camera appellandum esse asserunt. Si secundum: adeundos Aufregarum Judices. Et ita decisum esse ait Rinkingk *l. c. in R. J. Ratisbonæ Anno 1597. §. Wann aber & §. darumb setzen und wollen wir.*

353. Tertiò quæritur, an primæ hæ instantiæ, seu Aufregæ locum habeant, si plures Imperio immediatè subjecti unâ actione conveniantur? Affirmant, & meritò, Mindan. *L. 1. de Process. c. 18. n. ult.* Umm. *l. c.* Schvvanmann. *L. 1. de Process. Camer. c. 4. n. 8.* cum enim omnes habeant hoc primæ instantiæ privilegium, non sunt absque causa illò privandi. Quia tamen vix singuli peculiariter intra constitutum spatium vigore Ordinationis Judices nominare queunt, nec faciliè intra breve tempus super iisdem consentire, idcirco si ex narratis supplicationum liquidum est, citra causæ divulsionem locum dari non posse primis instantiis cum omnibus suis requisitis (quæ strictè & præcisè observari debent) causa ob continentiam in Camera Imper. recipienda, & processus decernendi sunt, uti docent Schvvanmann. *l. c. §. Cæterum, De-*
nais

nais. *Jur. Camer. tit. 97. §. 2. ac alij.* Quæ sententia approbata fuit per Deputationis Recessum anno 1600. §. bey Unfern. Eodem Recessu §. 25. conclusum fuit, si quis immediatus cum suis ministris & subditis conveniatur, fundatam esse Camerae jurisdictionem. Nisi ministri subditique solum gravent nomine sui domini, ita ut ipsi non ex facto proprio condemnari, sed gesta ministrorum domino præstanda sint, ut habetur *cit. Recessu §. gleicher massen/ & cit. Ordinat. tit. 4. prin. Cothmann. l. c. n. 32. Schvvanmann. l. c. n. 9. Denais. l. c. §. 3.*

§. II.

Quodnam sit Forum Competens Studioforum.

SUMMARIUM.

354. *Studiofi conveniri non possunt nisi coram Rectore Magnifico, Episcopo, vel Domino loci.*
 355. *Affertur ratio hujus privilegij.*
 356. *Adversarios suos coram ipsorum Judice competente conveniunt.*
 357. *Declaratur, quinam Scholarium & Studioforum nomine veniant.*
 358. *Ut quis gaudeat Studiofi nomine & privilegio, requiritur, ut sit Matriculæ Universitatis insertus.*
 359. *Et ut ad bonas Literas incumbat in Schola aliqua publica & approbata.*
 360. *Nec vetitis se artibus tradat.*
 361. *Gaudent hoc privilegio etiam illi, qui in patria sua & loco domicilij docent aut discunt.*
 362. *Nomine Magistri, coram quo conveniendi sunt Studiofi, intelligitur Rector Magnificus & Senatus Academicus. Per Dominum intelligitur Princeps, cui Academia subjecta est.*
 363. *Optio, quam habent Studiofi inter Dominum, Magistrum, & Episco-*

Episcopum, per se & seclusâ consuetudine non tollitur per Juramentum, quod præstant Academiæ.

364. Proponitur opinio negantium & affirmantium, Magistratui Academico competere Jurisdictionem Criminalem.
365. Videtur competere solum ex speciali privilegio Principum.
366. Conveniuntur Studiosi coram Rectore Magnifico etiam propter contractus alibi celebratos.
367. Et propter delicta alibi patrata.
368. Discutitur, quid tenendum sit circa negotia & lites cœptas ante Studia Literarum.
369. Studiosi, si ab Academia post contractum celebratum aut delictum perpetratum ad aliam Academiam migrant, à priore Rectore citari & revocari possunt.
370. Gaudent privilegio Fori per quinquennium, ex quo ab Academia abierunt.
371. Clerici Studiosi, si habent requisita ad gaudendum privilegio Fori Clericalis, non possunt citari & judicari à Rectore Academico Laico.
372. Privilegio Fori Academici gaudent etiam Uxores Professorum & Studiosorum.
373. Nec non Viduæ.
374. Item Liberi, quamdiu sunt in patria potestate.
375. Eodem gaudent Notarij Academicarum, Bidelli, Nuntij, Ostiarij. Quoad Magistros Exercitiorum, Typographos, Bibliopolas, Bibliopagos, & Famulos Academicorum, spectandæ sunt consuetudines, privilegia Principum, & conventiones cum loci Magistratu.
376. Privilegio Fori Academici non gaudent Fidejussores Academicorum.
377. Declaratur, quando hoc privilegium amittatur.
354. Inter Privilegia Scholarium seu Studiosorum, quæ magna sunt & multa, ita ut Petr. Rebuff. L. 2. de Privileg. Scholasticorum ea extendat ad centum & octoginta, Horat. Lucius tr.

de Privileg. Scholastic. ad centum, non minimum est Privilegium Fori, concessum ab Imperatore Friderico I. Ahenobarbo seu Barbarossa, in Authentica *Habita quidem super hoc diligenti*, lata in Comitibus apud Roncalias seu in Campis ad Padum haud procul Placentiam in Italia 1158. mense Novembri & relata ad tit. C. *Ne Filius pro patre*. Errant autem (ut hoc obiter dicam) Rebuff. Si-
 chard. ac alij, qui eam Friderico II. tribuunt: hic enim non nisi anno 1218. imperium cepit, Fridericus verò I. annò 1152. & il-
 lud demum anno 1190. finijt in Cydno Ciliciae flumine, quo sub-
 mersus est, eamque Constitutionem fecit, ut dictum est, anno
 1158. Igitur Scholares vi hujus Authenticae conveniri nequeunt
 coram ordinarijs, sed solum *coram Domino, vel Magistro suo,*
vel ipsius Civitatis Episcopo, optione ipsis concessa, ut unum ex
 his, quem maluerint, eligant, coram quo conveniantur, cum
 alias in potestate Actoris sit, inter plures partis Reae Judices unum
 vel alium, quem velit, eligere pro excutiendo debitore ejusve
 bonis. *L. 2. §. Scævola 3. ff. de eo, quod certo loc. L. 19. in fin. &*
L. 50. ff. de Judic. Panor. in *C. licet n. 36. & C. Dilecti. 10. de*
For. comp. Bartol. in *L. ult. C. ubi in rem actio*. Quà de causa
 mercatores, licet ex consuetudine multorum locorum habeant
 suos Consules, qui fungi dicuntur jurisdictione ordinaria in cau-
 sis ad mercaturam pertinentibus per ea, quæ notat Salycet. in *L.*
ult. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 3. conveniri nihilominus pos-
 sunt coram Magistratu loci ordinario ad arbitrium creditoris.
 Stracha de *Mercatura tit. Quomodo in caus. merc. proced. p. 1. à*
n. 7. Matth. Coller. *p. 2. de Process. execut. c. 1. n. 52.* Si tamen
 Scholaris semel unum ex illis elegerit, non potest variare & re-
 probare, quod approbavit. *arg. L. in arenam. ff. de Testam. in-*
offic. tum quia per electionem semel factam jus acquiritur adver-
 sario, quod ei auferri nequit. *arg. L. hujusmodi §. Stichum. ff. de*
Legat. 1. tum quòd optione datà regulariter non licet nisi semel
 optare. *arg. L. serv. ff. de Legat. 1.* tum denique quia malitijs ho-
 minum occurrendum est, quibus indulgeretur, si illi possent idem-
 idem-

identidem variare, & actorem eludere. *arg. L. 3. §. 1. ff. de eo, quod cert. loc. Rebuff. l. c. privileg. 153. v. ad hæc si semel.*

355. Rationem Imperator, quâ motus fuit, ad hoc privilegium concedendum, his verbis expressit: *Quis eorum non misereatur, qui amore scientiæ exules facti de divitibus pauperes, semetipsos exinaniant, vitam suam multis periculis exponunt, & à vilissimis sæpe hominibus (quod graviter ferendum est) corporales injurias sine causa perferunt.* De Professoribus, quibus idem privilegium, & à fortiori, concessum est, hanc insuper rationem affert, quòd eorum scientiâ totus illuminatur mundus, & ad obediendum Deo, & omnibus ejus Ministris vita subjectorum informatur: addens, se propterea dignum existimare, ut quadam speciali dilectione eos ab omni injuria defendat.

356. Itaque sicut Clerici, si observent ea, quæ juxta Tridentinum ad gaudendum Fori privilegio requiri dixi suprâ à n. 234. habent proprium Forum Ecclesiasticum, immunes à Seculari; ita pariter Studiosi, si Albo seu Matriculæ Academicæ adscripti sint, gaudent sui Fori privilegio, & coram alio Judice alióque in Foro conveniri non possunt. Quòd Fori privilegium inter cætera, quibus gaudent, esse præcipuum ait Mendo *de Jure Academico L. 3. q. 2. n. 7.* & pro illo semper acriter esse decertandum, ut servetur illæsum. Quòd si Studiosus est actor, forum Rei sequi debet: nisi super hoc aliqua Academia sit munita speciali privilegio, quali munitam esse Academiam Salmantinam testatur Mendo *l. c. n. 9.* vel, uti vult Alphons. de Escobar. *tract. de Pontif. & Regia Jurisdic. in Studijs General. c. 41. à n. 4.* Studiosus, quamvis agat, Rei tamen partes sustineat, nimirum si ab alieno Judice contra eum procedatur, aut aliquâ injuriâ sit affectus. Quin idem Mendo n. 17. absolutè asserit, quòd Studiosus actor possit suum adversarium trahere ad tribunal Academicum.

357. Verùm hæc in genere dicta, aliquantò accuratiùs expendenda, & explicanda sunt, cum varijs difficultatibus sint involuta.

voluta. Itaque dubitatur I. Quinam Scholarium nomine veniant, & quid requiratur, ut quis Scholarium privilegio, & præcipuè hoc, de quo agimus, Fori gaudeat. *Scholarium*, uti & *Scholasticorum*, verbum ambiguum esse liquet ex *L. ult. § tot. tit. C. de Privileg. Scholarum*, & notat ibi Cuiacius. Erátque olim vox *Schola* propria militiæ, diversæque ibi Scholæ dabantur, quæ erant quædam Collegia & Societates Militum, nimirum Equitum, Pedatum, Scutariorum, Sagittariorum, Clibanariorum &c. in quibus singuli in armorum usu exercebantur. Hinc illud Vegetij *L. 2. c. 21. per diversas cohortes & diversas Scholas milites promoventur*. Et passim in Codice Theodosiano & Justiniano de Scholis militiæ inermis, Scholis Fabricensium, Schola Societatis, Sacrarum Largitionum, & similibus agitur. De quibus plura Gutierrez *de Offic. Domus Augustæ L. 2. c. 14. & L. 3. c. 10. Filefac. L. 1. select. c. 3. Meursius in Glossar. Græco Barbaro V. Scholarij*. Literariam verò Scholam eam dicimus, in qua bonæ Literæ traduntur, addiscuntur, & exercentur. Eósque, qui in ea discendo se occupant, per antonomasiam *Scholares* vocamus. Et quamquam etiam ij, qui artem addiscunt equitandi, gladiandi, saltandi &c. *Scholares* nominentur, frequentius tamen hoc nomen ijs datur, qui *Scholam* Literariam cæteris nobiliorem frequentant. Olim quidem *Scholares* dicebantur, qui in *Schola* addiscebant; Scholastici verò, qui causas defendebant, & inter se disceptabant; ut patet ex *L. 2. C. Theodos. de Concussione Advocat. & Scholasticè dicere* etiamnum idem est, ac rem per controversiam disputare. Nihilominus *Scholasticorum, Scholarium, & Studiosorum* nomina usu passim recepto idem sonant.

358. Ut autem quispiam *Scholaris* nomine & privilegio gaudeat, certæ quædam conditiones requiruntur. Prima est, ut Albo seu Matriculæ Universitatis sit insertus, ut omnes DD. fatentur. Hanc conditionem suppleri non posse, nisi à Principe, ajunt Escobar *l. c. c. 32. à n. 3. & Mendo l. c. q. 8. n. 58.* eò quod Leges & Statuta Principum Academies fundantium de ea extent,

tent, & legis revocatio & dispensatio ad solum Principem spectet. *L. 9. C. de Legib.* Imò censet Escobar, hanc dispensationem concedi, & defectum inscriptionis, quam *Immatriculationem* dicimus, suppleri non posse à SS. Pontifice; eò quòd illa respiciat temporalem gubernationem Academiae, & non singulos Studiosos, ac quoad regimen politicum & temporale soli Principi territoriali subjecta sit Academia. Sed cùm faciliè fieri possit, ut quis per errorem & oblivionem Albo Academico non inscribatur, ac nihilominus Scholaris ab Academia agnoscat, talémque se quoad reliqua gerat, non apparet, quomodo tunc iste defectus obesse ipsi possit, tam quoad hoc aliáque privilegia, quàm quoad jus petendi examen, & Gradum Literarium.

359. Secundò requiritur, ut ad Literarum Studia incum-
 cat in Studio, ut vocant, Generali & Academia approbata. Bald
in proem. Digest. S. & hæc tria n. 10. prim. Lectur. Petr. Gregor. *L. 18. de Republ. c. 1. à n. 3.* Barbosa *de potest. Episc. alleg. 56. à n. 21.* Et, ut Scholas frequentet discendi gratiã. Salicet. *in cit. Auth. Habitã n. 30.* Pacius *ibid. c. 4. n. 10.* Rebuff. *de privil. Scholast. privil. 141. & seq.* Horat. Lucius *eod. tr. privil. 73.* Besold. *Dissertat. de Studios. c. 2. arg. L. Si duas 6. S. 4. ff. de Excusat. L. 1. C. de Collegiat. L. Qui sub prætextu C. de SS. Eccles.* Censet quidem cum nonnullis Ummius *disput. 4. ad Process. Judic. th. 12. n. 63.* si quis privato Marte non inutiliter militet, ipsum non temerè ab hoc privilegio excludendum esse, cùm illo gaudeant Licentiati adhuc in Academijs commorantes, quamvis publicas lectiones non amplius frequentent. Sed hoc multis, & benè, confutat Mendo *l. c. n. 62.* certúmque esse non immeritò existimat, eos, qui Academiam non frequentant, neque in foro externo nec in conscientia gaudere privilegij Studiosorum: eò quòd mens Imperatoris, & Principum nullatenus fuerit aut sit, ea concedere privatos intra Lares discuntibus, sed solum illis, qui publicis & Scholis & Magistris dant operam: quia aliàs cessaret ratio ac finis, quem illi sibi in erigendis Academijs præfixerunt, nimi-

rum ad hæc publica Literarum emporia tam subditos quàm ex-
 teros attrahendi, honorem artibus & splendorem Universitatibus
 conciliandi, per Professores publicâ auctoritate & iudicio selectos
 Juventutem instituendi, eamque per concursum & æmulatione
 plurium, per varias easque publicas ac solemnes literarias exer-
 citationes, examina, Graduúmque collationem accendendi ad ex-
 colendum doctrinâ animum &c. Cæterùm notant Pacius *in cit.*
Authent. c. 9. n. 4. & Matth. Stephani *L. 3. de Jurisdic. p. 2. c. 10. n.*
9. cum Authentica sit generalis, atque adeò ad omnes Scholares
 pertineat, privilegium ibi concessum non limitari ad Universita-
 tes, sed extendi ad omnes Scholares, etiam ubi nullus est Uni-
 versitatis Rector. Ex qua sententia consequens est, quòd privi-
 legio Fori gaudeant & à jurisdictione Magistratûs Civici exempti
 sint etiam illi, qui in Gymnasijs & Lyceis, quæ veræ Universi-
 tates & Academiæ non sunt, literis dant operam.

360. Tertiò requiritur, ut bonis literis, non arti alicui fur-
 væ & illicitæ, v. g. Necromantiæ, se impendant. Cùm perdant
 privilegia, qui vetitæ hujusmodi arti se addicunt, ut tradunt Sa-
 licet. *in cit. Auth. n. 2. § 11.* Bald. *ibid. n. 27.* Horat. Lucius *tr.*
de privil. Schol. in fin. Rebuff. *eod. tr. privil. ult.* Petr. Gregor.
l. c. c. 7. v. vult. Adhibenda tamen est distinctio cum Escobar *l. c.*
c. 32. n. 64. & dicendum, si quis bonis simul malisque artibus se im-
 pendat, non eo ipso privatum esse Scholarium privilegijs, quam-
 vis privandus sit; nullâ verò ratione illis gaudere, si malas dunta-
 xat tractet. Addunt Ummius *l. c.* ac alij, illos quoque indignos
 hoc Fori privilegio esse, quibus, ut ajunt cum Oldendorpio, li-
 teræ plus in patinis quàm in paginis sapiunt. Quin eos, qui Ma-
 triculæ adscripti Scholas quidem frequentant, & lectionibus as-
 sistunt, non tamen addiscendo, sed perstrependo, confabulando,
 ac alios interturbando, ait Mendo *l. c. n. 65.* peccare mortaliter,
 & nullo Studiosorum privilegio gaudere. Quod ne nimis rigi-
 dum sit, intelligendum est de casu, quo grave damnum aut inju-
 ria alijs inferretur per petulantiam frequenter aut cum contemptu
 aliorum, præcipue Professorum, exercitam.

361. Dubitatur II. An tantum illi hoc Fori privilegio gaudeant, qui extra patriam docent aut discunt, seu Studiorum causa peregrinantur. Ita quidem affirmat Pacius *l. c. c. 4. n. 8.* quod dictus Imperator illud concedat ijs, *qui causam Studiorum peregrinantur, & amore scientia exules facti sunt.* Sed longè verius est, nec consuetudo dubitare permittit, eos quoque gaudere, qui in sua patria, v. g. Ingolstadij, docent, aut discunt. Umm. *l. c. n. 64.* Matth. Stephani *de Academ. c. 5. n. 34.* Hunnius *in cit. Auth. Habita c. 1. q. 5.* Carpz. *L. 2. Respons. Jur. Saxon. respons. 32. n. 20.* Limnæus *de Jure Publ. L. 8. c. 9. n. 50.* Cùm certum sit, rationem Constitutionis, quæ affertur *in cit. Auth. V. Dignum,* convenire etiam in patria degentibus. Et quanquam isti non eadem, quæ peregrini, pericula & sumptus fubeant, non tamen ista, aut certè non sola, causam Constitutioni dederunt, sed maximè utilitas ac ornamentum, quod Reipublicæ ab illis accedit, & labores, quos ipsi pro ea suscipiunt. Accedit, quod Imperator respexit ad majorem numerum eorum, qui tum temporis non eam commoditate literis operam dare poterant in patria, sed peregrinari cogebantur. Quo ipso tamen Studentes vel Docentes in patria neutiquam excludere voluit, ut notat Limnæ. *l. c. Quemadmodum à privilegijs, quæ alijs certi Statûs aut Ordinis hominibus, v. g. Nobilibus, Religiosis, Militibus, data sunt, non excluduntur particulares quædam personæ, in quibus una alterave ratio concessi privilegij cessat.*

362. Dubitatur III. Quis nomine *Magistri & Domini,* coram quo conveniri Studiosos posse asserit Imperator, intelligatur. Multa hîc inter DD. disceptatio est, ut videre licet apud Gloss. Bald. Salycet. Pac. Oldendorp. Sichard. Donell. Rebuff. ac alios *in cit. Auth. & Petr. Gregor. L. 32. Syntagm. c. 8. & L. 18. de Republ. c. 10. & L. 4. de Appell. c. 13. n. 1.* Scip. Gentil. *L. 3. de Jurisd. c. 17.* Petr. Heig. *p. 2. q. 11. n. 3.* Horat. Lucium *privil. 64.* Rebuff. *privil. 152.* Zasium *in L. si convenerit. ff. de injur. n. 22.* Quamvis *Magistri* nomine intelligatur quicumque Præceptor,

ceptor, adeò ut etiam Doctor Juris, qui docet, vocetur Magister *L. qualem 19. §. 2. ff. de Receptis, qui arbitr. recep.* Et Magistros, seu Doctores, & Præceptores, jurisdictionem in suos Studiosos habere tradant Bald. *in cit. Auth. n. 58.* & Salycet *ibid. n. 23.* Imperator tamen hoc nomine vel solum Rectorem Academiæ intellexit, ut volunt Scipio Gentil. *l. c. Umm. l. c. n. 65.* ac alij; vel certè per Statuta & consuetudinem tota jurisdictione Reçtori, & toti Senatui Academico, ubi ad hunc causa defertur, vel ob gravitatem deferenda est, attributa fuit. Gilken *in cit. Auth. n. 62.* Matth. Stephani *L. 3. de Jurisd. p. 2. c. 10. n. 6.* Equè controversum est, quis sit ille *Dominus*, ad quem juxta *Auth. Reus Scholaris* causam trahere potest. Accurf. *ibi*, & Pac. *q. 9. n. 3.* ac teste Ummio, communis DD. censent, *Dominum & Magistrum* pro Synonymis ab Imperatore fuisse posita, ac per *Dominum* significatum Magistrum. Sed obstare videtur particula disjunctiva *vel*, quâ sicut distinguitur Episcopus loci à Magistro, ita ab isto *Dominus*. Sic enim textus habet: *eos coram Domino, vel Magistro suo, vel ipsius Civitatis Episcopo (quibus hanc jurisdictionem dedimus) conveniat.* Neque textus extat, quo *Domini* nomine Præceptor veniat. Unde idem Ummius existimat, *Domini* nomen hîc denotare Magistratum, in cujus Civitate Coetus docentium & discipulorum vivit: malè omnino (saltem si loquamur de consuetudine, quæ tamen Authenticam illam interpretatur) si nomine Magistratus intelligit Magistratum Civium, & non solum Principem, cui Civitas & Universitas subjecta est.

363. Notant verò communiter DD. privilegium optionis seu electionis inter *Dominum*, Magistrum, & Episcopum, ab Imperatore concessum Scholaribus, tolli per juramentum, quod Reçtori, dum ad Universitatem accedunt, præstant, nec isto semel emisso declinari ejus forum amplius posse. Unde Stephani *l. c. n. 9.* & Sichard. *in cit. Auth. n. 17. in fin.* per ista juramenta Authenticæ & sic privilegij Studiosorum multum derogari assentunt. Verum refragantur Ummius *cit. n. 65.* Mendo *l. c. q. 10.*

n. 74. ac alij, ajuntque, his juramentis majorem subjectionem non promitti Universitati & Reſtori, quàm debeat illis ſecluſis, ac idcirco nihil detrahi privilegio Authentica. Ratio dari poteſt: quia ad ea, ad quæ aliunde jam tenemur, novò vinculo & arctius per juramentum aut votum obſtringi poſſumus, juxta Covarr. in C. *quamvis pactum* p. 1. q. 7. in ſin. Cajetan. 2. 2. q. 88. art. 5. dub. ult. Suar. tom. 3. de Religione L. 2. c. 18. Vaſq. 1. 2. q. 72. art. 6. diſp. 98. c. 3. n. 7. ac communem Theologorum: nec propterea ad plus & extenſivè magis tenemur, ſed ſolum, ut loquuntur, magis intenſivè. Nec ex eo, quòd Domino territoriali, ſeu domicilij, juramentum ſubjectionis & fidelitatis præſtamus, coram ipſo ſolo & non etiam coram alio conveniri poſſumus. Nec juramentum ad non cogitata extenditur: multò minus aufert, quæ Jure communi conceſſa ſunt. Hæc licet de ſe vera ſint, ſemper tamen conſuetudo attendenda eſt, quæ ſicut Leges, ita & Juramenta interpretatur.

364. Dubitatur IV. Utrùm hoc privilegium Scholarium ad omnes omnino cauſas etiam criminales ſe porrigat; an verò ſolum ad civiles. Ad criminales quoque porrigendum cenſent Gloſſ. *ibi V. ſi litem*. Bart. n. 4. in ſin. Horat. Lucius l. c. *privil.* 65. § 69. Clarus L. 5. *Sentent.* §. *ſin.* q. 35. n. 23. Mendo l. c. q. 2. n. 8. teſtans de communi DD. Eſcobar l. c. c. 40. n. n. 2. ubi ait, contrariam Hiſpanorum legem L. 2. *tit.* 31. *partit.* 2. fuiſſe abrogatam conſuetudine & Pontificijs ac Regijs conſtitutionibus. Rationem dant: quia nomine *Litis* ac *Negotij*, quorum meminit Authentica, etiam criminales cauſæ veniunt, ut dixi ſuprà n. 316. Multis alijs rationibus hanc opinionem ſtabilit Scipio Gentilis L. 2. de *Jurisdic.* c. 17. quamvis poſtea, ſed abſque lege, id reſtringat ad inſimum meri Imperij gradum. Contrarium ſuſtinent, ſolumque in Civilibus Academico Magiſtratuſi jurisdictionem in Studioſos, & hiſ Fori privilegium competere, contendunt cum Bald. Angel. Paul. de Caſtro, Cujac. in *cit. Auth. circa ſin.* Sichard. n. 20. Pacius n. 13. Lucas de Penna in L. 2. C.

Pp

de

de Privileg. Scholar. Jason in L. 3. ff. de Constit. pecun. n. 52. Donnell. L. 17. c. 20. Petr. Heig. p. 2. q. 11. n. 7. Vultejus ad L. 10. C. Ubi causæ fiscal. n. 3. existimans, Rectorem Academiae in criminalibus jurisdictionem non habere, præterquam si ex speciali privilegio eam acquisierit. Quam opinionem Ummius l. c. n. 66. ait esse contra commune DD. votum, & notissimam Germaniæ consuetudinem. Ratio potissima, quæ pro ea affertur, est, quòd nunquam in generali concessione jurisdictionis Imperium merum comprehendatur. L. quæcunque 1. ff. de Officio ejus, cui mand. est jurisd. Verùm ibi solum sermo est de mandata seu delegata jurisdictione: illa autem, quam Imperator concessit Academiae, est Ordinaria. Neque ex L. 1. C. Ubi Senatores vel Clariss. probatur, ut vult Heigius l. c. n. 10. quòd forum privilegiatum nunquam se extendat ad causas criminales. Nec ad rem facit, quòd de Bononiensi Academia ex Horatio Lucio adducit, & ex Bodino L. 3. de Republ. c. 7. de Parisiensi, eas in Criminalibus forum privilegiatum non habere: nam nec Pontifex Bononiensis, nec Rex Galliarum Parisiensis Universitatis supremi domini, illa Imperatoria Constitutione obligantur: ac idcirco mirum non est, si eam non attentam suis Academiae hanc jurisdictionem non concesserunt. Quin Parisiensi competit Criminalis Jurisdictio, & supremus meri Imperij gradus, si verum est, quòd ex Petr. Denais refert Thomas Michaël tr. de Jurisdict. thes. 96. Praefectum Urbis Paris. quòd duos Scholares suam sententiã damnatos suspendi jussisset, coactum fuisse, eos de furca tollere, cadavera osculari, & honorificè sepelire. Alias rationes, quas Vultejus ac alij ad excludendam ab Academicis criminalem jurisdictionem adducunt, fusè dissolvit Gilhausen c. 1. Arbor. Judic. Crimin. n. 119.

365. Ex pugnantibus hisce opinionibus præplacet anterior. Nihil tamen decidendum existimo: præcipuè, quòd DD. quando mentionem faciunt de particulari quapiam Academia, à qua criminalis jurisdictio exercetur, ferè dicunt, ipsi competere ex privilegio Principis. Et Serenissimus Bavariæ Dux in Decreto ad

ad Academiam Ingolstadiensem dato anno 1642. 30. Augusti ait, se anno 1605. jurisdictionem Criminalem eidem dedisse, & hoc privilegium, tametsi posset, revocare tamen nolle: exceptis criminibus enormibus & atrocioribus, quæ ad ipsum referri debeant, ut habetur in alio ejusdem Serenissimi Decreto anno eodem 1642. 24. Julij.

366. Illud tamen ex Jure communi nullâ ratione admittendum existimo, quod complures tradunt cum Baldo *in cit. Auth. n. 43. Saliceto n. 27. Pacio c. 9. n. 14.* tunc solum in loco Universitatis conveniri Studiosos ratione debiti posse, si ibi contractum sit. Quia sic nullum aut certè exiguum privilegium ex *cit. Authent. proveniret, cum commune omnibus sit, ut ratione contractus in loco contractus respondere teneantur, ut diximus supra n. 168.* Ut igitur aliquid speciale tributum ipsis dicatur, uti dicendum est, fateamur oportet, quòd indistinctè coram Rectore Academico conveniri debeant, si super aliquo negotio lis ipsis moveatur. Quod ipsa Constitutionis verba satis indicant. Accedit ratio, quam dedi supra *n. 169.*

367. Sed & illud rejiciendum videtur, quod cum Baldo, Accursio, ac Vultejo tenent Scipio Gentilis *l. c.* ac alij, omne privilegium tolli per delictum, adeoque facinorosum Scholarem ibi conveniendum esse, ubi crimen perpetravit. Contrarium enim tenet communis DD. quoad personas privilegium Fori habentes clausum in Corpore Juris, ut dixi supra *n. 139.* Et quidem è loco Academiae remittendum esse Studiosum ad locum delicti, vix est, qui asserat. Cessavitque per consuetudinem delinquentes remittendi necessitas, etiam quoad eos, qui nullo privilegio muniti sunt, ut dixi *n. 146.* An verò ex loco delicti remittendi sint delinquentes Studiosi, difficilis resolutionis quæstio est. Conscientiendum esse censeo (nisi alicubi aliud receptum sit) ijs, qui dicunt, ad locum Academiae, si petantur, aut ipsi Rei remitti petant, remittendos esse: quòd id clarè decisum videatur *cit. Authent. ubi sic Imperator: decernimus, ut nullus de cætero tam*

audax inveniatur, qui aliquam Scholaribus injuriam inferre praesumat, nec ob alterius cujuscunque Provinciae delictum sive delictum (quod aliquando ex perversa consuetudine factum audivimus) aliquod damnum ijs inferat. Ubi notanda maximè sunt verba ob alterius cujuscunque Provinciae delictum: ut adeò in altera quacunque provincia & loco, quàm ubi proprium Forum singulare habent, conveniri nequeant. Neque ista accipienda sunt de privatis tantùm hominibus, velut solùm ab his inferri Scholaribus vis vel molestia nequeat, cùm sint universim concepta, ac proinde etiam de Judicibus, quos exprimere debuit Imperator, & non solùm Dominum, Magistrum, ac Episcopum, si praeter hos alijs jurisdictionem in illos reservasset. Quæ ratio sufficere poterit ommissâ illâ, quam adducit Engel. *tit. de Foro Comp. n. 29.* à militia Armata ad Togatam.

368. Quin asserunt Rebuff. *de Privil. Scholast. privil. 153.* Horat. Lucius *eod. tr. privil. 66.* & Bologninus *in cit. Auth. n. 220.* tametsi considerato Jure communi Fori privilegium non extendatur ad ea, quæ gesta sunt ante privilegium, juxta *L. si quis posteaquam ff. de Judic. & L. cùm quædam puella. ff. de Jurisdict.* posse tamen Studiosos vi Authenticæ ad Forum suum competens Academicum trahere causas natas ante incepta Studia, & sic non teneri ob delicta vel debita antè contracta respondere, nisi coram Academia. Quem in finem adducunt verba Authenticæ paulò antè recitata. Addunt quidam apud Alphons. de Escobar *l. c. c. 70.* conveniendum pariter in Foro Academico esse, tametsi sit hæres alicujus, cum quo lis coepta jam fuit & pendet in alio foro. Verùm hoc privilegium ipsis etiam Clericis probabilius non competit, ut dixi suprâ *n. 308.* Si tamen Studiosus sit successor particularis, v. g. emptor, legatarius &c. admittendum videtur cum Mendo *cit. q. 3. n. 22.* & Escobar *l. c. c. 51. n. 2.* conveniri non posse, nisi coram Rectore Academico, tametsi cum auctore seu antecessore lis jam fuerit coepta: quia hoc ipsum de Clericis tradit communis DD. de qua suprâ *n. 308. in fine.* Quod ipsum ta-

men

men restringendum videtur cum Escobar *l. c.* in casu, quo res alienata fuisset in Studiosum contra prohibitionem *titul. ff. § C. de Litigosis, & tit. de Alienatione judicij mutandi causâ facta*: tunc enim non gauderet suo foro. Nihilominus etiam in hoc casu cognoscit Rector Academicus, utrum fraus in contractu inter- venerit, & res litigiosa fuerit, vel alienata judicij mutandi causâ: ut constet, an ipse sit Judex. Cùm univèrsim, quoties de valore privilegij agitur, & utrum in hoc illòve casu locum habeat, à Ju- dice privilegiati causa cognoscenda sit. Similiter asserendum est, quòd Studiosus venditor suum emptorem coram Judice, coram quo lis super re empta movetur, defendere teneatur, nec acto- rem ad Forum Academicum trahere possit, ut dictum est de Clericis ab emptore laudatis *n. 309.* cum ea tamen limitatione, quam posui *n. 312.* In causa demum Feudali contra vel à Studio- so mota adeundum esse Feudi Dominum vel Pares Curiaë, con- stat ex ijs, quæ suprà à *n. 288.* dixi de Clericis.

369. Dubitatur V. Coram quo Judice conveniendus sit Stu- diosus, si ab una Academia migret ad aliam, & in loco prioris con- traxerit debitum aut delictum. Tradunt communiter DD. teste Ummio *disp. 4. ad Process. Judicial. thesi 12. n. 66.* judicium ipsi sub- eundum esse in Academia posteriore, ad quam commigravit. Ego cum eodem Ummio non dubito, posse à Rectore prioris citari & ad judicium suscipiendum competentibus remedijs cogi: aliàs in arbitrio ipsius foret miserum actorem circumvenire, aliorsum eum & de loco in locum trahendo, mutando identidem, ubi se in una alterave conventum iri existimaret, Academias. Ne hïc par est ratio inter ipsum aliòsque Reos: hi enim conveniri possunt in loco Domicilij, tamen si absentes sint, Studiosus verò etiam in lo- co domicilij exceptionem sui Fori opponere potest. Videantur ea, quæ dixi *n. 187.*

370. Dubitatur VI. An Studiosi conservent privilegium, & conveniri coram Academia possint, quando ab illa recesserunt. Dicendum est, conservari Scholaribus sua privilegia per integ-

rum quinquennium, posteaquam ab Academia recesserunt. Ita Bald. *in cit. Auth. n. 23.* Ant. Gomez *in L. 2. Tauri n. 7* Bartol. Salliet. Didacus Perez, apud Mendo *cit. q. 3. n. 17.* Rebuff. *privil. 35.* Limn. *L. 8. de Jure Publ. c. 9. in fin.* Schneidevvin *ad §. Item Romae Inst. de Excusat. Tutor. n. 6.* Carpz. *L. 2. Respons. Jur. Saxon. respons. 32. n. 21. arg. L. 3. C. de Primicer. L. 3. C. de Domestic. & Protector. L. 2. & 3. C. de Commeat. L. 5. in fin. ff. de Captiv. & postlim. revers.* ubi id notant DD. & C. *ult. de Heretic.* ubi Glossa *v. per quinque annos.* Dum tamen, ut communiter notant, animum revertendi ad Academiam retineant: qui animus per quinquennium praesumitur, nisi contrarium ex conjecturis sufficientibus arbitrio Judicis probetur. Unde consequens est, quod mox perdant Forum Academiae (nisi aliud alicubi consuetudine aut privilegio Principis receptum sit) si absolutis studijs ex Academia recesserunt, praesertim si examen ultimum subierunt, aut Gradum Literarium susceperunt.

371. Dubitatur VII. An Studiosus Clericus gaudens privilegio Fori Ecclesiastici, videlicet, si sit constitutus in Majore aliquo Ordine, aut habens Minores gestet Habitum & Tonsuram, conveniri possit coram Rectore Academiae, si hic sit secularis. Respondetur: cum juxta dicta supra à n. 225. Clerici gaudeant privilegio Fori, vi cujus neque in Civilibus neque in Criminalibus (exceptis casibus, quos n. 289. & seqq. enarravi) coram seculari Judice conveniri queunt, consequens est, neque coram Rectore Academico seculari conveniri posse, sed causam eorum ab Ecclesiastico cognoscendam esse. Hinc cum Serenissimus Bavariae Dux suo Decreto anno 1642. 26. Martij sanxisset, ut in posterum praeter Clericos non Regulares etiam seculares & conjugati Professores in Rectores Universitatis Ingolstadianae assumerentur, addidit: *da etwann in Rectoratu eines Verheyrrathen Professoris, ein solcher Fall sich zutragen wurde / den ex defectu & incapacitate jurisdictionis ein solcher Rector nit abhandlen kunde / soll alsdann ein solcher Fall einem Professori Clerico (welcher gleichwol auch Rectorabilis ist) committirt*

tirt und durch ihn abgehandlet werden / ingestalten es dann auch bisshero in dem Gegenspiß geschehen / und observirt worden / wann sub Rectoratu Professoris Clerici ein Criminal casus eingefallen / dessen Abhandlung und Verthätigung propter defectum jurisdictionis in causa criminali ihm nit zustunde / gleichfalls allzeit denen Professoribus secularibus überlassen und committirt worden. Quæ latinè sic sonant : Si forsan sub Rectoratu alicujus Professoris conjugati casus contingeret , quem ex defectu & incapacitate Jurisdictionis hujusmodi Rector decidere nequiret , causa ejusmodi alicui Professore Clerico (dummodo iste Rectorabilis sit) committatur & ab ipso decidatur. Quemadmodum è contrario factum ac observatum hactenus fuit , ut si sub Rectoratu Professoris Clerici casus criminalis incideret , cujus cognitio & decisio propter defectum jurisdictionis in causa criminali ad ipsum non pertinebat , is pariter Professoribus secularibus semper relinqueretur ac committeretur. Neque obstat , quod forsan nonnemo dicet , Academias , si quidem erectæ fuerint Auctoritate Apostolicâ , uti Catholicæ erectæ sunt , aut certè , postquam erectæ fuerunt , eadem auctoritate confirmatæ sunt , sint Corpus quoddam Ecclesiasticum. Nam , uti tenent Bartol. Bald. Jason , Felin. Panorm. Socin. Maranta , Horat. Lucius , Scaccia , Decianus , Covarruv. Riccius , Cevallos , Silvester , Basil. Pontius , aliique apud Escobar *l. c. c. 21.* Academiæ , quæ in Principis secularis territorio sitæ sunt , & tum ab ipso tum à Pontifice confirmatæ , ab utroque privilegia habent , sunt Corpus quoddam mixtum , habentque mixtam è profana & spirituali jurisdictionem , ita ut Ecclesiasticam exercent in Academicos Ecclesiasticos , qui jurisdictioni seculari subesse nequeunt , & secularem in Academicos laicos , ut fusè probat Mendo *L. 1. de Jure Academico q. 8. §. 1. & 2.* ita videlicet , ut illa exerceri possit in Clericos privilegio Fori gaudentes solùm ab Ecclesiastico , illa verò in laicos tam à Clerico , quàm à seculari Rectore : cum secularis potestas Clericum , si ea habeat , quæ ad fruendum privilegio Fori Clericalis requiruntur juxta dicta *n. 334. & seqq.*

nun-

nunquam absque Pontificia facultate judicare valeat; quam facultatem tamen si fateremur à SS. Pontifice laicis dari posse ad universitatem causarum (de quo videri potest Suarez *L. 4. Defensionis Fidei c. 2. n. 12.*) constat tamen, nunquam fuisse datam, & datam fuisse in causa aliqua particulari, nullum aut rarum exemplum proferri poterit. A secularibus verò Principibus dari non posse, cum ipsimet eam non habeant, extra omne dubium est. Et licet daretur, Academicum aliquod Corpus esse verè ac propriè Ecclesiasticum, non tamen sequitur, nec quisquam concesserit, cuiquam laico ex tali Corpore competere jurisdictionem in Clericos. Videatur Panormit. *in C. si diligenti 12. de Foro comp. n. 27. & seqq.* ubi fusè ostendit, nullam Rectori laico in Clericum Studiosum jurisdictionem competere: addens *n. 29.* si contra hunc agatur criminaliter, solius Episcopi cognitionem esse, juxta *Can. De persona 38. q. 11.*

372. Dubitatur VIII. Quinam præter Studiosos gaudeant privilegio Fori Studiosorum. Cum uxor sequatur forum mariti, non solum domicilii, sed etiam illud, quod marito competit ratione dignitatis, officij, artis, aut privilegij personalis, ut cum communi DD. notant Barbosa *in L. quia tale. 13. ff. solut. matrim.* & Hilliger *in Donell. L. 17. Commentar. c. 12. lit. L.* ac statutum est *L. Eos qui 6. C. de Fabricensib. L. Ne ad diversa 4. C. de Silentarijs & decurion. eor. L. Omnis. 2. in fin. C. de Episcop. & Cleric. L. Quotiens. 3. C. de Privileg. Scholar.* hinc uxor cujuscunque Academici, sive Professoris sive Studiosi, foro mariti gaudet. Quia *Mulieres* (dicebant Imp. *L. fin. C. de Incolis*) *honore maritorum erigimus, genere nobilitamus, & forum ex eorum persona statuimus.* Itaque si lis coepta fuerit ante matrimonium, poterit post illud causam trahere ad forum Academiae iis in casibus, in quibus maritus coeptas ante Studia lites trahere ad illud posset juxta dicta supra *n. 367.*

373. Quod modò dictum est de Uxore Academici, extendendum est ad ejus Viduam: gaudet enim toto viduitatis tempo-

re privilegio Fori Academici: cum commune sit Viduis, ut gaudeant Foro mariti defuncti. *cit. L. fin. C. de Incol. v. fin. autem. L. Filij 22. §. vidua. ff. ad municipalem, L. quotiens. 3. C. de Privileg. Scholarum, Novellâ 22. c. 36.* Quod verum est, etiam si vidua Studiosi, & hic, si viveret, transacto Studiorum tempore amissurus fuisset Forum Academiae: quia tempus mortis inspicitur. Idemque procedit, tametsi vir ante mortem ab Academia recesserit, sed intra quinquennium, de quo paulò antè n. 370.

374. Idem, quod de Uxoribus & Viduis Academicorum modo dicebam, pronuntiandum est de ipsorum Filijs & Liberis. Gaudent enim privilegio patris, ne iste à Studijs avocetur, si pro filijs coram alio tribunali conveniri & agere debeat. Et ita communis DD. apud Barbosa *in cit. L. Quia tale. ff. solut. matrim. & Mendo L. 3. de Jure Academ. q. 5. n. 33.* ubi addit, eo privilegio post mortem patris non amplius gaudere, eò quòd dicta ratio cesset. Ut autem filij etiam vivente patre hoc ejus privilegio fruantur, necesse est, eos esse in patria potestate, cum quoad emancipatos cesset ratio privilegij, & pater non debeat agere pro filio emancipato. Quòd si in Academici potestate existant etiam Nepotes, & Pronepotes, etiam ipsi eodem privilegio gaudent. Quod tamen hodiernis moribus non procedit, juxta quos filij per matrimonium patria potestate solvuntur. Quænam verò alia privilegia competant hisce Uxoribus, Viduis, ac Filijs, non est hujus loci explicare. Videri possunt Escobar *l. c. c. 36. à n. 25.* Alciat. *in L. 1. C. de in jus vocando à n. 16.* Horat. Lucius *de Privileg. Scholast. c. ult. Rebuff. eod. tr. privil. 78.* Tiraquel. *de Nobilit. c. 18.* Menoch. *de Arbitrar. Judic. qq. casu 379.* Roland. à Valle *L. 2. consil. 86. n. 8.* ubi afferunt, competere ea, quæ maritis ac parentibus concessa sunt ratione dignitatis, v. g. ut non torqueantur ob indicia patrati delicti, non detrudantur in carcerem ob æs alienum. Et quæ concessa iisdem sunt ob officium & munus docendi, v. g. ut non teneantur hospitium præbere militibus, subire munia publica &c.

375. Notarij pariter, Bidelli, Nuntij, Ostiarij Academici illo privilegio gaudent, uti cum communi tradunt Horat. Luciu. *cit. tr. de Privileg. Scholastic. in fin.* Rebuff. *privileg. 166.* Moneta *de Conservator. c. 7. à n. 13.* Marta *p. 4. de Jurisdic. casu 111. à n. 13.* Escobar. *l. c. c. 37. à n. 8.* Duennas *regul. 305.* Bolognini. *in Auth. Habitá. n. 15.* Hilliger ad Donell. *L. 17. c. 20. lit. K.* Rationem dant: quia isti sunt Officiales Academiae, & in Corpus Academicum sunt cooptati. Addunt aliqui Typographos, Bibliopolas, Bibliopegos, Magistros Linguarum, & Magistros, ut vocant, Exercitiorum, seu Artis gladiatoriae, saltandi, equitandi; nec non famulos Professorum ac Studiosorum. Quos tamen alij ab hoc aliisque privilegijs excludunt: eò quòd isti, exceptis Studiosorum famulis, suam operam non soli Academiae, sed etiam alijs impendant, æquè ac alijartifices. In Famulis verò Academicorum, quò privilegio hoc gaudeant, requirunt, ut matriculæ Academicæ sint inscripti, in loco Academiae iisdem inserviant, & sint ipsorum domestici. Unde dicendum est, spectanda hinc esse singularum Academicarum privilegia à Principe territoriali concessa, recessus & conventiones cum Civitate initas, & consuetudines: quæ si desint, non est, cur extensio ad dictas personas fiat; tum quòd ratio, quam allegat Authentica, pro ipsis non pugnat; tum quòd privilegia, etsi alioqui amplianda, Juri tamen communi, præcipuè juri Ordinariorum Judicum, contraria, non sunt faciliè extendenda, eò quòd etiam Clericorum officiales & famuli foro Clericorum non gaudent.

376. De Fidejussoribus Academicorum affirmandum est cum Bald. *in cit. Auth. n. 25.* & Pacio *ibid. c. 4. n. 17.* Hering. *de Fidejussor. c. 23. n. 14.* Rebuffo *privileg. 152. limit. 2.* ac alijs, eos dicto privilegio non gaudere. Cum fidejussores aliorum quoque privilegatorum, horum privilegijs non fruantur, uti de fidejussore Clerici communiter tradunt DD. Si tamen creditor conveniat Studiosum, ob continentiam causæ etiam fidejussor ad Forum Academicum trahi poterit. Caterum si Studiosus fidejussit pro alio Studio,

diolo, certum est, conveniendum esse in Foro Academico. Quòd si unus sit ex una, alter ex alia Academia, in Foro Rei tractanda lis erit. Si autem Studiosus sit fidejussor alicujus non Studiosi, tenuerunt aliqui, debere illum suo Foro renuntiare, ut sit idoneus fidejussor, & tunc conveniendum esse coram Judice ordinario. Verùm supposità quorundam DD. sententià & consuetudine, vi cuius Studiosi suo Foro renuntiare nequeunt, ut infrà dicetur *n. 416. & seq.* statuendum est, fidejussorem Studiosum semper conveniendum esse coram Magistratu Academico, utpote cuius juris dictionem declinare nequit. Obiter hìc observandum est cum Rebuffo *l. c. privileg. 171.* & Mendo *l. c. n. 32.* Studiosum non esse cogendum dare fidejussores omnino idoneos, neque in contractu neque in iudicio, sed quos invenerit & dare potuerit: si verò nullum invenerit, sufficere illi cautionem juratoriam. Ex quo inferunt, cogendos esse dominos ædium, equorum &c. ut eos ipsis locent, quovis fidejussore dato, aut cautione juratoriâ; dummodo Studiosus non sit notoriè pauper aut ignotus. Ac idcirco in quovis casu arbitrio Magistratùs Academici relinquendum esse, quæ sit sufficiens fidejussio vel cautio.

377. Dubitatur IX. Quandonam privilegium Fori Academici amittatur. Cessare hoc privilegium, ubi Studiosi quinquennio abfuerint ab Academia, constat ex dictis *n. 370.* Cessat pariter, si non habeant requisita, de quibus suprà *n. 358. & seqq.* aut si crimen committant, in quod in Statutis Academicis lata est poena privationis, vel si eorum nomen propter aliud delictum à Magistratu Albò seu Matriculâ expungatur, vel jubeantur ut cessatores incorrigibiles Academia abstinere &c. aut si à vidua vel pupillo conveniantur, ut volunt Bald. *in cit. Auth. n. 61. & 62.* Oldendorp. *de Jure singular. Ummius cit. thesi 12. n. 66.* cum communi DD. de quo mox plura *§. seq.* Denique cessat hoc Forum, ut putant Vultejus *ad L. un. C. in quib. caus. militant.* & Ummius *cit. n. 66. in fin.* si Scholares de rebus, quas extra locum, in quo est Academia, tractant aliâ, quàm Studiorum contemplatione, nimirum propria-

rum rerum componendarum causâ, conveniuntur. Sed his obstant ea, quæ dixi n. 169. 366. & seqq. Vidua Academici amittit hoc Forum cum ex dictis causis, tum ex secundis nuptijs, quas contrahit cum alio, qui Academicus non est, juxta LL. cc. n. 372. A Filijs, cum exeunt è patria potestate, ut modò dictum est n. 374. Ab Officialibus Academiae, quando suum officium dimittunt: cum illo non gaudeant ratione personæ, sed Officij. An verò Studiofi, quamdiu tales sunt, possint renunciare privilegio sui Fori, & Judici non suo prorogare jurisdictionem, infra dicitur, ubi de Prorogatione agetur.

§. III.

Quodnam sit Forum Competens Misericordiarum Personarum.

SUMMARIUM.

378. *Habent Forum Privilegiatum Personæ Misericordiales.*
 379. *Assignatur ejus concedendi ratio.*
 380. *Gaudent hoc privilegio Pupilli, tametsi tutorem & defensorem habeant.*
 381. *Et licet non sint pauperes. Idemque est de Viduis.*
 382. *Gaudent etiam Virgines, nisi patrem habeant, à quo defendi possint.*
 383. *Item Feminae, quæ habent Virum, à quo defendi nequeunt. Et Liberi habentes patrem inutilem.*
 384. *Vidua impudicè vivens hoc privilegium amittit.*
 385. *Quenam Persona sit censenda Misericordia, Judicis arbitrio æstimandum relinquitur.*
 386. *Non gaudent Foro Privilegiato, qui suâ culpâ misericordiales facti sunt.*
 387. *Misericordia Persona non gaudet hoc privilegio contra aliam misericordiam.*
 388. *Non possunt Misericordiales Personæ suo Foro Privilegiato renunciare.*

389. *Eo gaudent etiam in causis criminalibus.*
 390. *Gaudent etiam consortes litis cum Persona Miserabili suscepta.*
 391. *In Camera Imperiali Viduis & Pupillis non decernuntur processus, nisi in casu denegatae Justitiæ.*
 392. *Vidua spoliata contra spoliatorem etiam laicum immediatè adire potest Judicem Ecclesiasticum tribus in casibus.*
 393. *Extra illos adeundus est contra laicum Judex laicus.*

378. Inter varia privilegia, quæ Viduis, Pupillis, aliisque fortunæ injuriâ afflictis & miserabilibus personis competunt, ac numero sedecim à Rebuffo *tract. de sent. Provis. gloss. ult. art. 3.* referuntur, illustre est illud, quod eis Constantinus Imper. *L. si contra. un. C. quando Imperator inter Pupillos & Viduas* his verbis concessit: *Quòd si pupilli vel viduæ, aliique fortunæ injuriâ miserabiles, judicium nostræ Serenitatis oraverint, præsertim cum alicujus potentiam perhorrescunt: cogantur eorum adversarij examini nostro sui copiam facere.* Ex cujus Constitutionis privilegio id juris habent miserabiles personæ, ut adversarios suos è Provinciâ, in qua sunt, ad Auditorium seu Curiam Imperatoris vel Camera Imperij aliam evocare possint. Idque indistinctè, sive oppressionem sui metuant, sive non: cum Imperator addiderit particulam *Præsertim*, quæ æquivalet particulis *Maximè & Præcipuè*, quæ sunt implicativæ, & non excludunt casus alios contrarios, sed involvunt, ut cum communi DD. tradunt Everhard. *in Locis argum. Legal. loco 110.* Sanchez *L. 2. de Matrim. disp. 39. n. 6. & L. 10. disp. 5. n. 4.* & August. Barbosa *tract. de Diction. usu freq. dictione 277.* & per se notum est latinè scientibus. Et quamvis particula *Præsertim* aliquando sumatur pro *Tantum* vel *Duntaxat*, ut ex varijs Juribus & DD. demonstrat idem Barbosa *l. c. in fin.* hoc tamen duntaxat procedit, quando ex subjecta materia vel aliunde constat, casus contrarios & non expressos excludendos esse. Itaque si Imperio mediatè subjectus in judicio Imperatoris à Vidua, Pupillo, aliave miserabili perso-

na conveniatur, excipere non valet de incompetencia Fori, nec opponere beneficium primæ instantiæ. Accurf. Vultej. & DD. *in cit. L. un. Maranta part. 4. Praxis Aur. distinct. 9. à n. 77. Gaill. L. 1. observat. 1. n. 40.* Quemadmodum verò dictæ personæ alios trahere immediatè ad Imperatorem, omisso Iudice loci, possunt: ita ipsæ ab alijs invitæ eodè trahi nequeunt, ut habetur *cit. L. un.*

379. Ratio, quæ ad hoc privilegium concedendum Constantinum moverat, erat, quòd, ut ex S. Hieronymo dicitur *can. 23. 23. q. 5. Regum officium est proprium facere iudicium & iustitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos, & peregrino, pupillòque & viduæ, qui facilius opprimuntur à potentibus, præbere auxilium: & quia Deus, cujus viva in terris Simulacra & Vicarij sunt Principes, peculiarem viduarum & pupillorum curam gerit, gerique mandat, ut patet ex *c. 22. v. 22. Exodi, & c. 10. v. 18. Deuteron. c. 7. v. 10. Zachar. c. 1. v. 23. Isai. c. 5. v. 28. Jerem. c. 22. v. 3. Malach. c. 3. v. 5.* Quæ etiam de causa SS. Pontifices eos sub protectionem Ecclesiæ receperunt. *Can. 1. dist. 87.* ac protectioni Principum commendarunt. *Can. Administratores 26. 23. q. 5.* De quo mox plura *n. 392.**

380. Verùm etiam ex hac Constitutione Constantiniana, sicut ex illa Friderici I. Imp. Studiosis patrocinante, varia dubia nascuntur. Dubitatur I. an Pupilli, qui Tutorem & Defensorem habent, hoc privilegio comprehendantur. Negat Paulus de Castro *in rubr. tit. C. quando Imperator.* Sed affirmandum est cum communi aliorum: quia Imperator generaliter loquitur, ac proinde etiam illos Pupillos suo privilegio donat, qui Tutores habent. Accedit, quòd Pupillus semper tutorem habet, qui ipsum defendat, nec unquam in iudicio esse sine defensore potest. Unde si hoc beneficium restringeretur ad pupillos defensore carentes, aut nunquam aut rarò locus illi esset: quòd dicere absurdum est, ut bene notat Vultejus *l. c. n. 5.*

381. Dubitatur II. Utrùm Viduis & Pupillis solùm pauperibus

bus hoc privilegium competat, an etiam opulentis. De his dubitare videntur Bartol. *in cit. L. un. Maranta cit. distinct. 9. n. 195.* Speculat. Felin. ac alij, quos citat Vivius *Neapolit. decis. 521. n. 7.* § 8. dum ajunt, saltem pauperibus competere. Opulentos Pupillos & Viduas eo gaudere absolutè negat Rolandus à Valle *vol. 2. consil. 20. n. 12.* ubi ait, esse communem & indubitata Juris conclusionem, quòd ad hoc, ut Vidua vel Pupillus illo *cit. L. un.* privilegio gaudeant, requiratur, ut sint pauperes. Sed fallitur: nam neque communis est hæc assertio, neque in Jure ullibi prodita. Itaque recipienda est sententia illud permittens etiam opulentæ Viduæ & Pupillo. Eam tenent Anton. Thesaur. *decis. 177. n. 3.* Vincent. de Franch. *decis. Neapolit. 100. n. 19.* ubi Neapoli ita judicari asserit, Gaill. *l. c. Tusch. lit. M. conclus. 273. n. 14.* Covarr. *Pract. qq. c. 6. § 7.* Sperelli *in Decision. Fori Eccles. decis. 156. n. 33.* & ipse etiam Rolandus *vol. 1. consil. 76. n. 45.* aliique quamplurimi, quos citat Vivius *cit. decis. 521.* Nam nec Deus, nec Imperator, dum illis specialiter favent, ac favori ab omnibus cupiunt, distinguunt inter pauperes & opulentos. Nec rationem Imperator sumit à paupertate; sed ex eo, quòd sint miseratione digni. At istâ dignus est omnis Pupillus & Vidua, quòd ille patrem, hæc maritum defensores amisit, ac ob imbecillitatem quâ sexûs quâ ætatis, judiciique infirmitatem, ob quam rebus suis præesse nequeunt, potentium injurijs patent, tunc maximè, quando sunt opulenti.

382. Dubitatur III. An Virgines dicto privilegio gaudeant. Negant Felin. *in C. significantibus de Offic. Delegati n. 8.* Covarr. *Pract. qq. c. 7. n. 2.* Gaill. *cit. L. 1. observ. 1. n. 42.* Vultejus *l. c. n. 7.* Carpz. *L. 2. Respons. Elector. Saxon. respons. 19. n. 9.* Affirmandum videtur cum Azone *in Summa ad cit. Titul. C. quando Imperator,* & Cyno, Baldo, Afflict. Guidone Pap. ac alijs, quos refert & sequitur Sperelli *l. c. decis. 158. n. 3.* ac communem fatetur Covarr. *cit. c. 7. n. 2.* quia, ut ait Javolenus *L. Malum 242. ff. de V. S. §. 3.* *Viduam non solum eam, quæ olim nupta fuisset, sed*

eam

eam quoque mulierem, quæ virum non habuisset, appellari ait Labeo: quia Vidua sic dicta est, quasi vecors, vesanus, qui sine corde vel sanitate esset: similiter Viduam dictam esse sine duitate. Limitandum tamen esse censeo: nisi patrem habeat, à quo defendi possit; tunc enim non censetur miserabilis. Hanc porro ob causam privilegium isthoc Covarr. l. c. n. 3. ac alij extendunt ad Moniales & earum Monasteria. Quin etiam ad Monasteria Virorum Ordinis Mendicantis.

383. Dubitatur IV. An hoc privilegio gaudeat femina habens Maritum inutilem, seu à quo defendi nequeat, v. g. captivum, exulem, ad triremes damnatum. Affirmo cum communi DD. & Baldo in *L. fin. C. de Plagiarijs n. 2.* Felin. *l. c. n. 8.* Covarr. *cit. c. 7. n. 7. V. Est & hoc.* Vincent. de Franch. *decif. 100. n. 18.* Vivio *decif. 199. n. 3.* Gaill. *l. c. n. 44.* ubi benè adducit textum *C. 2. §. sed neque istud de Translat. Episcopi*, juxta quem Ecclesia habetur viduata, quæ Episcopum habet, sed inutilem. Idemque dicendum videtur cum Follerio ac alijs, de Liberis patrem habentibus perpetuò inutilem. Unde idem tenendum est de Femina, quæ sine sua culpa à viro separata est divortio: tum quòd sic virum habet inutilem, ac forsan inimicum magis quàm defensorem; tum quòd *L. vir mulieri. 64. ff. de Donation. inter Vir. & Uxor.* vidua dicitur, quæ à viro divortium fecit.

384. Dubitatur V. An Vidua impudicè vivens amittat dictum privilegium. Respondeo affirmativè cum Alexand. Jafon. Dec. ac alijs, quos refert Sperelli *cit. decif. 158. n. 21. & 26.* Nec enim censendum est, Imperatorem voluisse hujusmodi Viduis favere contra monitum Apost. *1. ad Timoth. c. 5. v. 3. Viduas honora, quæ verè viduæ sunt.* ubi *v. 6.* explicat, quæ verè vidua sit, dum ait: *quæ in delicijs est, vivens mortua est.* Hinc omnia privilegia, honores, & commoda prioris matrimonij amittit, ut in *L. his solis C. de Revoc. Donation.* tradunt Baldus, Salicet. & alij, ac Panorm. in *C. Uxoratus de Convers. Conjugat. notab. 2.* cum plurimis, quos allegat Tiraquell. *de Nobilitate c. 18. n. 13.* Perditque

que legatum à viro relictum. Gloss. & Bartol. in *L. Fideicommissum C. de Fideicommissis*, ac alij apud Tiraquell. *l. c. n. 14*. Pariter admittendum non est, & non immeritò à castis mentibus auribusque pudicis alienum esse dicit Bern. Grav. *L. 1. conclus. 1. considerat. 1. n. 5.* quod Vivius *Neapolit. decis. 521. n. 5. § 6.* aliique non pauci tradunt, meretrices hoc privilegio gaudere. Etsi enim miserabilissimæ sint, uti omnes facinorosi, non tamen sunt miserabiles fortunæ injuriâ, ut requirit Imperator *cit. L. un.* Et absque dubio judicavit Constantinus, quod postea dixit Justinian. *Novell. 89. c. 10. §. 5. nos non damus luxuriantibus, sed pudicis legem.* Non enim, ut idem ait *Novell. 39. in fin. aliquid amplius habebit castitate luxuria:* uti haberet, si meretrix hoc privilegio gauderet, quo tamen non gaudent honestæ & justo thoro junctæ matronæ.

385. Dubitatur VI. Quinam præter Pupillos & Viduas nomine miserabilium personarum veniant. Cum innumeros & modis propè innumeris fortuna sinistra premere soleat, non tamen indistinctè omnibus, in quos illa sævit, videatur Imperator illud privilegium concedere voluisse, Judicis arbitrio relinquendum est, quanam in specie sint personæ miserabiles. Quam esse sententiam DD. receptissimam ait Menoch. *de Arbitrar. Judic. L. 2. cas. 66. n. 1.* & Mascard. *de Probat. conclus. 1066.* qui eo ipso supponunt, non quosvis, quos illa afflixit, eo beneficio Imperatorio gaudere. Procul dubio, ut ait Carpz. *l. c. n. 11.* eo nomine veniunt Furiosi, Cæci, Muti, Leprosi, aliòve laborantes morbo, qui hominem ad negotium quodcunque gerendum reddit inhabilem. *arg. L. Morbus. 113. ff. de V. S. L. 2. §. si quis judicio. ff. si quis caution. L. Quæsitum. 60. ff. de Re Judic. L. ob quæ. 4. §. illud. § L. ult. ff. de Ædilit. edict.* Quibus cum Gaillio *cit. L. 1. observ. 1. n. 40.* addendi sunt Senes decrepiti, item qui longo morbo exhausti & enervati sunt. Excluduntur autem ab Anton. Butrio *in C. significantibus de Offic. Deleg. n. 22.* & Carpz. *l. c. n. 12.* Captivi & Mercatores, qui in itinere gabellis gravantur. Quos tamen admittunt

R r

Alexan-

Alexander *L. 7. consil. 130. in fine*, Rebuff. ac alij. Videri possunt Mascardus *l. c. Tuschus lit. M. conclus. 273.* Rebuff. *tract. de Sentent. provision. art. 3. gloss. fin.* Novarius *tract. de Privileg. miserab. person.* Tiraquell. *de Privileg. cause pie privileg. 4.* Utrum autem Pupilli nomine hic veniat etiam orphanus, seu minor 25. annis patre orbatus (quod asserit Covarr. *l. c. c. 6. n. 2.*) merito dubitaveris: quia verè ac propriè non est pupillus, ac idcirco, si Imperator ipsum suo privilegio comprehendi voluisset, eum utique expressisset. Nec sola ætas minorennis, nisi paupertas aliave calamitates incumbant, miserabilem facit, cum non sit eà iudicij infirmitate, quâ pupilli, ac ferè feminæ.

386. Dubitatur VII. An miserabiles personæ hoc privilegio gaudeant, si suâ culpâ, v. g. luxu, gulâ, ludô, aut ob crimen, in paupertatem malûmve aliud se præcipitarunt. Non gaudere affirmant Andr. de Isern. *in Constitut. Neapolit. L. 1. tit. 37. n. 9.* Matth. de Afflict. *in cit. L. un. n. 28.* Rebuff. *ad Leges Regias tom. 1. tit. de Sent. provis. gloss. ult.* Hanc opinionem falsam esse censet Covarr. *Pract. qq. c. 6. n. 2. §. sed si quis*, addens, se ex ijs, quæ tradiderat *L. 2. Variar. resolut. c. 16. n. 9.* certò scire, eam nequaquam admittendam fore. Verùm ex ijs, quæ *cit. n. 9.* affert, nequaquam illius opinionis falsitas concluditur, ac ipsemet suam sententiam *cit. n. 2.* limitat primò quoad Viduam, quæ proprium maritum occidisset: huic enim minimè suffragari hoc privilegium, cum huiusmodi homicidium directè tendat ad viduitatem. Limitat secundò *cit. c. 16. n. 9. §. Secundò* quoad eos, qui datâ operâ ex culpa ad causam paupertatis ordinatâ & præmeditatâ, ut privilegijs uterentur, in paupertatem inciderunt. Quam in rem benè adducit textum *L. penult. ff. de Jure Dot.* Limitat & addit tertio *cit. n. 9. §. Tertio*, privilegia à Jure concessa his, qui egestate premuntur, non esse servanda, quoties alteri fieret præjudicium, & ipsi ob culpam propriam aut scelus ad egestatem fuerint redacti. Verùm spectato Jure scripto absolutè tenenda videtur sententia Iserniæ. Tum quòd Imperator *cit. L. un.* hoc privi-

privilegium ijs concedat, qui fortunæ injuriâ sunt miserabiles, quâ ratione miserabiles non sunt, qui suâ culpâ & flagitio malum sibi cuderunt. Tum quòd delictum nemini debet patrocinari, nec ulli immunitatem præbere. *L. 1. C. Ubi Senat. vel Clariss. L. si ab hostibus ff. Solut. matrim. L. Relegatorum §. fin. ff. de Interd. & relegat. L. his solis. 7. §. de cæteris. C. de Revocand. donation. L. Eisdem pœnis C. de secund. Nupt.* Tum denique, quòd beneficium Competentiæ Clericis debitoribus concessum *C. Odoardus de Solution.* eisdem non competit, si ludo vel aliàs luxoriosè vivendo sua bona prodegerunt, ut post Bald. Ferret. aliòsque tenent Carol. de Grassis *de Effect. Cleric. effectu 7. n. 151.* & Sperelli *in Decision. Fori Eccles. decis. 158. n. 17.*

387. Dubitatur VIII. An miserabiles personæ suo privilegio contra alios privilegiatos uti queant. Respondetur, non posse uti contra aliam personam miserabilem, eam trahendo in prima instantia ad Curiam Imperatoris. Ratio est: quia Vidua v. g. habet duos Judices, unum ex communi Jure, nimirum Judicem domicilij, delicti, contractûs, vel rei sitæ; alterum ex privilegio. *cit. L. un.* Poterit igitur æquale privilegium habens, v. g. Pupillus vel alia Vidua, alterutrum, quem maluerit, Judicem contra eam eligere, juxta *L. cum Clericus C. de Episcop. & Cleric. & L. Decernimus propè fin. C. de Episc. Audient.* Estque communiter receptum, non posse quemquam uti suo privilegio adversus alium par privilegium habentem, quando utrumque est speciale, & ex eadem causa concurrat, juxta *C. cum causam de Præbend. & Panorm. & DD. ibi.* Accedit primò: quòd si privilegiatus contra alium par privilegium habentem uti suo privilegio posset, eumque vi illius trahere ad Curiam Imperatoris, Regisve vellet, posset Reus privilegiatus æquali jure dicere, se quoque privilegium habere, vi cujus illuc trahi invitus nequeat, sibi que istud contra alium privilegiatum competere. Accedit secundò: quòd privilegium Actoris opponitur Juri communi; privilegium autem Rei, vi cujus in proprio foro conveniendus est, est Juri communi conforme,

Rr 2

cùm

cùm juxta vulgata Jura Actor sequi debeat forum Rei. Sed inter eos, qui paria habent privilegia, præfertur is, qui habet privilegium Juri communi consonum, juxta Baldum in *L. si quis in gravi. §. ult.* & *L. qui posthumos. ff. ad S. C. Syllan.* Decium in *C. in presentia de Probation.* aliósque. Et ita hanc sententiam tenent communiter DD. quos refert & sequitur Vinc. de Franchis *decis. 188.* ubi eam dicit verissimam, Stephan. Gratiani *Discept. Forens. c. 182. n. 21.* & Covarr. *Pract. qq. c. 7. n. 5.* ubi benè inde deducit, quòd si miserabilis persona similem aliam conveniret coram Ordinario Rei Judice seu domicilij, Reus declinare hoc forum & causam avocare ad Curiam Imperatoris non posset: eò quòd Reus tunc sit in malitia, & Actor æquè privilegiatus eligat forum juxta Jus commune, ac idcirco præferendus sit. An verò miserabilis persona alium privilegiatum, diverso tamen privilegio munitum, v. g. Studiosum, trahere ad Curiam Imperatoris possit, controversum est. Negare videntur passim DD. ut patet ex ijs, quæ tradit Covarr. *l. c. n. 4. §. Primus etenim.* Asserit Carpz. *cit. respons. 19. n. 28.* ubi refert, causam cuidam Professori à quadam Comitissa motam, ab Electore remissam fuisse ad Academiam, quòd ille suum Privilegium Fori Academici allegarit, & privilegiatus non utatur suo privilegio adversus privilegiatum. *L. sed è militis ff. de Excusat. tutor. L. assiduis §. Et ideò C. qui potior. in pignor.* Quæ opinio licet probabilis sit, standum tamen esse videtur illà priore cum ob auctoritatem DD. tum quòd Imperator in concessione privilegij personis miserabilibus facta universaliter locutus est, nec ratio modò allata de persona miserabili contra aliam miserabilem agente pugnat pro alijs personis privilegiatis. Verùm decisio hujus quæstionis pendet ex illa universali, utrum privilegiatus uti suo privilegio possit contra alium privilegiatum. Hujus autem examinandæ locus hîc non est. Videri possunt Suar. *L. 8. de Legib. c. 23.* Covarr. in *Regul. Possessor. p. 2. §. 2.* Salas de *Legib. disp. 17. sect. 14.* Eman. Rodriq. *qq. Regular. q. 9. art. 11.* Palao *tr. 3. disp. 4. pun. 8.*

388. Dubit. IX. An miserabilis persona dicto privilegio renuntiare possit. Negat Glossa *in cit. L. un. v. Excedere*, quam communiter approbatam ait Gaill. *cit. observ. 1. n. 40.* ac valde notandum dicit Bald. *ibid. n. 3.* & communem ac inconcussam hanc esse sententiam existimat Sperelli *cit. decision. 166. n. 48.* eò quòd non ratione singularum personarum miserabilium, sed statui ipsarum & miserationis intuitu concessum fuerit, ac privilegia ex causa universali certi statùs ac conditionis hominibus concessa à singulis eorum abdicari nequeant, cùm non in specialem favorem, cui quisvis privatus renuntiare potest, sed publicum cedant. Ex quo contra Covarr. *cit. c. 7. in fin.* ac nonnullos alios inferunt Natta *consil. 509. n. 15.* Petr. Barbosa *in L. Hæres absens prin. ff. de Judic. n. 162.* Nevizant. *in Sylva Nupt. L. 6. n. 38.* Sperelli *l. c. n. 51.* ac teste Thesaur. *Decis. Pedemont. 258. n. 2.* communiter alij, Viduam aliásque personas miserabiles coepto jam iudicio coram Iudice suo posse causam ad Imperatorem avocare, eò quòd per litis contestationem & consensum tacitum in hunc Iudicem, coram quo lis contestata est, non potuerit privilegio renuntiare. Mihi non videtur esse sufficiens ratio dicendi, quòd personæ miserabiles quemdam integrum Statum & Ordinem constituent (sicut constituunt Clerici & Religiosi) ac propterea suo privilegio, tanquam favori publico, renuntiare non valeant. Cum communis DD. ut infra dicitur *n. 417.* hanc renunciationem concedat Studiosis, pro quibus tamen fortior urget ratio dicendi, privilegium Fori, quòd habent, non esse singulis concessum quia privatis, sed toti Academiae & Magistratui Academico, juxta ea, quæ afferam infra *n. 416.* Si tamen ob auctoritatem DD. illam sententiam supponere placeat, videtur excipiendus esse casus, quo contra defunctum, cui Vidua Pupillusve successit, lis coepta jam fuit: tunc enim ab hærede coram eodem Iudice continuanda erit, juxta ea, quæ de Clerico dixi *n. 308.* Quòd tamen Barbosa *l. c. n. 165.* Oliva *p. 3. Fori Ecclesiast. q. 33. n. 8.* ac alij, tunc solum admittunt, si in causa cum defuncto agitata jam fuerit conclusum.

Rr 3

389.

389. Dubitatur X. Utrùm hoc privilegium locum habeat solum in civilibus; an etiam in criminalibus causis. Etiam in his locum habere meritò asserunt Matth. de Afflict. *L. 1. Constitut. rubr. 37. n. 23.* Covarruv. *cit. c. 6. prin.* Thom. Valasco *allegat. 65. n. 50.* Oliva *l. c. n. 14.* eò quòd Imperator inter causas civiles & criminales non distinguat. Quod tamen Oliva solum concedit, quando miserabilis persona accusat: secùs, si accusetur; quòd delinquentibus, ut ait, non fiant favores, nisi ex causa publica. Verùm etiam hìc procedit illud, quod modò dictum est, Imperatorem non distinxisse inter Civile & Criminale iudicium. Majùsque damnum imminet in iudicio Criminali quàm Civili: unde contra illud maximè muniendæ erant personæ miserabiles. Delinquentes favore quidem digni non sunt: sunt tamen accusati, qui saepe sunt innocentes.

390. Dubitatur XI. An dictum privilegium profit etiam confortibus litis cum miserabili persona susceptæ, aut suscipiendæ. Affirmandum censeo cum Valasco *l. c. n. 29.* Caldas in *L. si curatorem C. de in integr. restitut. n. 9. v. Implorandum.* Covarr. *cit. c. 7. in fin.* Oliva *l. c. n. 15. arg. si inter plures 1. ff. De quib. rebus ad e. und. iudicem eatur.* dummodo causa sit individua: secùs, si dividua fuerit. Gloss. in *L. un. C. si in communi ead. caus.* Caldas *l. c. n. 25. v. adversarii,* aliq̄ue.

391. Quæ hætenus dicta sunt, de Jure scripto procedunt, & in Hispanijs, ac Gallijs observantur. Aliud in S. R. Imperio consuetudine receptum est: nam ipsimet Principes ac Status in suis Provincijs, in quas Imperator hodie absolutam potestatem non habet, causas Viduarum ac Pupillorum cognoscunt, ac idcirco omissio medio & in prima instantia Viduis & Pupillis non discernuntur Processus in Camera, nisi in casu denegatæ justitiæ, teste Gaillio *cit. observ. 1. n. 40.* Herman. Vulteio in *cit. c. fin. n. 21.* Bocer. *de Jurisdic. c. 3. n. 95.* Carpz. *l. c. n. 14.* Nihil tamen est, ut iste monet *n. 15.* quod Status Imperij, in suis territorijs jura Imperatoris habentes, impediatur, ut Constitutionem Constantini sa-

lubri-

lubriter praticare non possint: quod ait docere ipsam experi-
tiam. Et quamvis præteritis Imperij Statibus in prima instantia
(secluso casu negatæ justitiæ) adiri nequeat Imperator etiam à
miserabilibus personis, non tamen excludendæ videntur à Princi-
pis territorialis supremo tribunali, si hoc, omisso inferiore & im-
mediato, adire velint: nisi aliud alicubi consuetudine receptum sit.
Cæterùm antequam ea, quæ de privilegio Fori à Jure Civili per-
sonis miserabilibus concessio in medium afferenda videbantur,
claudam, notandum est, quod Maranta p. 3. *Prax. Aur. n. 76.* &
Sperelli *cit. decision. 156. n. 57.* asserunt, in Foro æquè Seculari ac
Ecclesiastico in dijudicandis hujusmodi personarum causis se-
cundùm Statuta Juris Canonici procedi.

392. Uti verò Jus Civile, de quo hætenus, speciali favore
dignos judicavit Pupillos & Viduas, maximè quoad ipsorum lites
& causas judiciales: ita pariter iisdem Jus Canonicum patrocina-
tur. Sicjuxta *C. Ex tenore 11.* & *C. Licet ex suscepto 10. de Foro
compet.* Ecclesiasticus Judex Viduis, imò & alijs, jus dicit, si in illo
administrando negligens fuerit Judex secularis. Quin Vidua op-
pressa & spoliata, interdicto *unde vi* & remedio *Recuperanda* vel
Redintegranda agere etiam contra laicum spoliatores immédia-
tècoram Judice Ecclesiastico potest omisso seculari, uti patet ex
C. Ex parte B. 15. de Foro Compet. ubi Honorius III. Archiepisco-
po committit causam spolij Castri Segrens ad instantiam Viduæ
Reginæ Angliæ contra quemdam Nobilem spoliatores. Et ita
*ad cit. C. 15. & Can. Si quis de potentibus 24. q. 3. C. super quibusdam
in fin. de V. S. & C. significantibus de Offic. Deleg.* tenent Innocent.
Zabarell. Barbat. Anton. de Butr. Panorm. Joan. de Imola, ac alij
Canonistæ, Natta *consil. 590. n. 10.* Roland. à Valle *L. 2. consil. 20.
n. 11. § 22.* ac communi omnium consensu receptum fatetur
Covarr. *practic. qq. c. 6. §.* Imò & in hoc, quamvis ipse dissentiat,
ac etiam à Vidua spoliata contra laicum adiri non posse existi-
met Judicem Ecclesiasticum, nisi post denegatam à Judice secula-
ri justitiam. In casu *cit. C. Ex tenore* ait, maximam fuisse negligenti-
æ

tia suspensionem in Judice ob potentiam adversarij Viduam spoliantis. Verum hoc divinare est: nec enim hujusmodi suspicionis in textu reperitur vestigium. Cum enim Nobilis ille, qui spoliolum commiserat, potens quidem esset, Vidua tamen spoliata esset Regina, verosimile non est, suspectos ipsi esse potuisse Judices seculares, aut arbitros. Quod si ex eo, quod spoliator erat Nobilis, seculares Judices merito suspecti erant, dicendum erit, eosdem semper suspectos esse debere Viduis quantumvis sublimi gradu positus, saltem si potens sit adversarius: imò alijs Viduis status medijs & infimi semper debere esse suspectos, si agant contra spoliatorem parvis status, cum juxta Covarr. merito fuerint suspecti, tametsi adversarius, contra quem Regina egerat, esset ipsa longe inferior. Nec obstat, ut idem Covarr. existimat, textus *C. Novit. 13. de Judic.* ubi Pontifex profitetur, se nolle turbare jurisdictionem laicorum, sed jurisdictione Ecclesiastica in laicos uti velle duntaxat in casibus à Jure permissis: nam inter permissos hujusmodi casus (quos numero undecim refert Innocent. *in cit. C. Licet ex suscepto 10. de Foro compet. n. 3.* tredecim Anton. de Butrio *ibid. n. 15.*) est ille, de quo modò agimus, quando videlicet Viduae opprimuntur & spoliantur etiam à laicis; cum harum defensio à Deo sit demandata Ecclesiæ. Unde Pontifex *in C. super quibusdam 26. de V. S. §. Cum autem* ad quæsitam Comitum Tholosani respondens inter alia ait, teneri ipsum Viduis, Pupillis, Orphanis, & miserabilibus personis in judicio Ecclesiastico respondere. Demum tertio Vidua pauper, id est, si Viduitas & Paupertas concurrunt, habet electionem fori, & laicos ad tribunal Ecclesiasticum trahere potest etiam in civilibus & profanis causis, tametsi spoliata non fuerit, & nulla Judicis secularis negligentia interveniat, uti communi consensu tradunt Interpretes *in cit. C. significantibus 38. de Offic. & potest. Judic. Deleg. Natta consil. 590. n. 9. Cenedo qq. Canon. q. 14. n. 4. Sperelli cit. decis. 156. n. 14.* ac alij.

393. Seclusis tribus casibus modò enarratis, non poterit Vidua, Pupillus, aut quæcunque alia miserabilis persona, contra laicum

cum neglecto ipsius Judice competente laico agere coram Ecclesiastico, tamen juxta dicta n. 378. & seqq. omisso inferiore laico mox possit adire laicum supremum. Neque si ipsa Vidua aliave miserabilis persona judicio pulsatur coram Judice laico, causam avocare potest ad tribunal Ecclesiæ, tamen si sit pauper, uti notant Innocent. in cit. C. significantibus n. 2. Zabarella n. 3. v. & in hoc quidam. Panorm. n. 6. Barbat. n. 15. v. & subdit. Petr. Barbosa in L. 1. part. 1. ff. Solut. matr. n. 49. contra Paul. de Castro aliosque apud Oliva p. 3. de Foro Eccles. q. 40. n. 27. qui absolute tenent, posse Viduas, tamen non pauperes, adire etiam contra laicos Judicem Ecclesiasticum. Vicissim Judicem secularem, neglecto Ecclesiastico, adire etiam contra laicos nequeunt in causis merè sacris, aut mixtis, in quibus fuerunt à Judice Ecclesiastico præventæ. cit. C. Ex tenore & ibi Glossa V. Ecclesiasticum Judicem, Panorm. n. 6. Anton. de Butr. n. 5. & C. Ecclesia S. Mariæ de Constitut. C. Decernimus 2. de Judic. C. cum sit generale 8. de Foro comp.

§. IV.

Quodnam sit Forum Competens Militum.

SUMMARIUM.

394. *Varia Militum privilegia recensentur.*
 395. *Solus Magister Militiæ jus ipsis dicit.*
 396. *Tam in quacunque causa criminali.*
 397. *Quàm in civili.*
 398. *Declaratur, quid sit tenendum, quando ante susceptam militiam crimen commiserunt.*

394. Milites varijs privilegijs gaudere notum est cum ex L. sed & Milites prin. ff. de Excusat. Tutor. tum alijs obvijs jurijs. Sic v. g. pro debito in castris contracto non conjiciuntur in carcerem; condemnati ultra quam facere possint, non tenentur; regu-

Ss

regu-

regulariter non torquentur, nec poenis plebejorum subjiuntur; veterani immunitatem à muneribus personalibus habent; si sunt filijfamilias, suum faciunt peculium castrense; neque istud fratribus suis conferre tenentur; nec si arrogantur, arrogantis faciunt; tempora præscriptionis & petendæ restitutionis in integrum iisdem non currunt, dum sunt in castris; testamentum validè condunt absque consuetis solemnitatibus; commilitonis hæreditatem injussu patris adire possunt &c. De quibus præter alios fusè Acac. Enekel *tract. de privileg. Milit.* Bocerus *de Bello & Duello p. 1. c. 16. & seqq.* Vultejus *ad L. 6. C. de Jurisdic. omn. Judic. L. ult. C. de Ratiocin. & L. un. C. in quib. caus. militantes fori præscript. utinon poss.* Illis autem etiam hodie fruuntur milites, qui Principibus, Dominis, ac Civitatibus ad honesta & licita bella se obstrinxerunt, ac ad signa jurârunt, publica merentur stipendia, statuta, leges, ac consuetudines usûsque militares observant. Gaudent, inquam, veterum militum privilegij, præsertim si sub Romano Imperatore aliòve supremo Principe militant. Bald. *in L. 1. C. qui bonis cedere poss.* Cyn. & Salicet. *in L. 1. C. de jur. & facti ignorant.* Roman. *consil. 506. circa init.* Wesenbec *p. 1. consil. 17. n. 17.* Mynsing. *Decad. 5. respons. 46. à n. 9.* Vaud. *L. 1. variar. qq. c. 55.* Zasius *tract. de substitut. c. 5. v. Hac, quæ dixi.* Sichard. *in rubr. C. de Testam. milit. n. 9.* Schneidervin. *ad Tit. Instit. de Testam. milit. n. 8.* Gaill. *L. 2. observ. 118. n. 2.*

395. Inter alia Militum privilegia illud est, quòd habent Forum singulare, & solus Magister militum ipsis jus dicit. *L. Magisteria 6. C. de Jurisdic. omn. Judic. L. penult. C. de Pactis, & L. si quis posteaquam 7. ff. de Judic.* Ubi tamen distinctione opus est: nam si criminaliter accusantur, coram solo Magistro Militum se sistunt. *cit. L. Magisteria C. de Jurisdic. & L. 2. C. de Offic. Præfect. milit.* nisi antè in jus vocati alterius fori esse cœpissent. *cit. L. 7. ff. de Judic.* Permittitur tamen incarcerationio & custodia Reçtori Provinciæ, qui captos Magistro militum remittere tenetur.

L. 1.

L. 1. C. de Exhibitione reor. v. omnino. Vultejus ad cit. L. Magisteria C. de Jurisdic. n. 7. 8. § 14. Quo tamen casu nullum Imperij meri actum exercet, cum incarcerationio ex causa criminali eo sine facta, ut captus alteri remittatur, inter actus meri Imperij nequam referatur. *arg. L. Defensores 7. C. de Defens. Civit. Novell. 15. c. 6. §. 1. L. Divus Pius ff. de Fugitiv. L. 1. prin. v. simili modo ff. quando appell. Bart. in L. 3. n. 8. & Alexand. n. 22. ff. de Jurisdic.*

396. Sed & inter ipsa crimina distinguendum hinc est: nam si crimen est militare, soli Magistro militum concessa est animadversio in delinquentem. Si non est militare, sed commune, ut vocant, rursus distinguitur: nam si enorme est, Rectoris Provinciae est, cognoscere & punire; Magistri verò militum, si enorme non est. Ita distinguit Glossa in *cit. L. Magisteria*, quam DD. communiter sequuntur, Vincent. de Franchis *decision. 88.* Donnell. *L. 17. Comment. c. 20.* De consuetudine verò hodierna Duces belli de omni militum suorum crimine cognoscere, testatur Boer. *de Custod. Clau. n. 29.* & hoc ipsum docet praxis in Romano Imperio. Et idcirco *cit. Lex* observatur indistinctè, nisi alibi & non in loco militiæ deliquerint. Locum tamen non habet, nisi quoad milites actu militantes. Vincent. de Franch. *cit. decis. 88. n. 6.* Franc. Vivius *decision. 254.*

397. Sed & quoad causas Civiles eadem *L. Magisteria* & consuetudine indultum est, ut milites non nisi apud suos Duces conveniantur. Quo tamen privilegio non gaudent, si conveniantur ex causa functionum publicarum seu tributorum. *cit. L. un. C. in quib. caus. militant. § L. fin. C. Ubi quis de Curiali:* aut si per Provincias sociantur, id est, mercaturæ causâ societatem Imperatoris consensu contraxerint: aut si prædia conduxerint vel vel à Fisco vel alijs. *cit. L. fin. & DD. ibi.*

398. Quæstio tamen difficilis superest, quid sit tenendum de eo, qui postquam præventus jam fuit ab aliquo Judice, miles efficitur & forum mutat. Difficultas nascitur ex *cit. L. siquis po-*

posteaquam 7. ff. de Judic. & L. qui cum uno 4. §. 5. ff. de Re militari.
 Hic enim dicitur, quod reus capitalis criminis, si miles voluntarius factus est, capite sit puniendus, nec remittendus eò, ubi reus postulatus fuit. Illà verò statuitur, quod si quis, posteaquam in jus vocatus est, miles vel alterius fori esse cœperit, ibi nihilominus respondere teneatur, ubi in jus vocatus est, nec præscriptionem fori opponere possit. Estque universim receptum, quod *ubi acceptum est semel iudicium, ibi & finem accipere debet*, ut dicit Paulus *L. 30. ff. de Judic.* Nec satisfacit responsio Cuiacij, agi *cit. L. 7.* solum de causa Civili, solum de Criminali *cit. L. 4.* Nam juxta *L. Absentem ff. de Pœnis* valet argumentum à causa civili ad criminalem, & quod dicitur *cit. L. 7. & 30. ff. de Judic.* ac *L. Hos accusare §. hoc beneficio ff. de accusat.* præventum in causa debere eò in foro respondere, ubi præventus fuit, non obstante, quod forum interim mutarit, æquè procedit de causa criminali quàm civili, ut notant Bartol. *in cit. L. Hos accusare n. 3. & L. Uranius ff. de Fidejussor. n. 12.* ac *L. 1. ff. de Pœn. n. 3.* ac alij: neque enim Leges inter has causas distinguunt. Æquè parùm satisfacit, quod ait Bartol. *cit. n. 3. in L. 1. ff. de Pœn. & Angel. in cit. L. 7. ff. de Judic. n. 4. in fin.* quod in causa criminali Judex, qui prævenit jurisdictionem, possit militem condemnare, executio autem facienda sit per Magistratum militum: nam si Judex, qui prævenit, est competens ad condemnandum, pariter erit competens ad exequendum, ut patet ex *L. cum quadam puella 19. ff. de Jurisdic. Unde præplacet, quod cum Oldrado, Alberic. & Fulgos. ait Petr. Barbosa in cit. L. 7. n. 166. specialiter statutum fuisse cit. L. 4. ff. de Re milit. ut miles voluntarius à suo Duce puniretur, tametsi alibi ob crimen grave accusatus & citatus fuisset ante susceptam militiam: quia graviter delinquit contra *L. un. C. de Reis postulatis*, qui postulatus criminis, antequam ostendat suam innocentiam, ad honorem militiæ aspirat, & voluntarius miles efficitur. Unde è contrario colligunt DD. quod is, qui non voluntarius miles effectus, sed coactus, & susceptà jam militiâ crimen non*

non

non commisit, remittendus sit, utpote dicta ratione cessante, ad Judicem, qui pravenit jurisdictionem. Quemadmodum si crimen committat, postquam jam factus est miles, de eo accusari coram Magistro militum potest, sicuti accusari in proprio domicilio posset, si miles non esset: cum miles censeatur habere domicilium ibi, ubi meretur stipendia. *L. Municeps §. fin. ff. ad Municipal. cit. L. Magisteria C. de Jurisdic. omn. Judic.* Baldus in *L. 3. ff. de Offic. presid. n. 3.* Barbosa *l. c. n. 170.*

P A R S IV.

De Foro Extraordinario.

CAPUT I.

De Foro Prorogationis.

§. I.

Quid sit Prorogatio & quotuplex.

S U M M A R I U M.

399. Ordo doctrinae servandus proponitur.
400. Prorogatio Jurisdictionis est ejusdem extensio ad personas, causam, tempus, & locum, in quas, & quando, ac ubi, jure alias non competit, consensu partium facta.
401. Quadruplex est Prorogatio Jurisdictionis.
402. Judici Delegato prorogari Jurisdictio non potest à persona ad personam. Nec Judici Ordinario à tempore ad tempus.
403. Tametsi terminus per legem non fuerit praefixus Jurisdictioni, sed solum instantiae. Et licet partes Prorogationem juramento confirmant.